

Viranşehir olayları ile ilgili TSİP Basın toplantısı bildirisi

18 Ocak 1975 günü, Viranşehir katliamını protesto yürüyüşü sırasında meydana gelen olaylar, yürüyüşün başlamasından önce Türkiye Sosyalist İşçi Partisi İstanbul ili ve Fatih ilçeleri binalarının basılması ve kanunsuz olarak mühürlenmesi, olaylar sırasında çoğu partili 80'e yakın kişinin gözaltına alınması ile ilgili olarak, TSİP Genel Merkezi'nin düzenlediği basın toplantısında, basına şu bilgiler verilmiştir :

«18 Ocak Cumartesi günü, Beyazıt Meydanında bir miting ve bir yürüyüş yapmak üzere üç kişilik tertip komitesi Vilâyete usulüne uygun bir müracaatta bulunmuştur. Düzenlenen miting ve yürüyüşün amacı, müracaat dilekçesinde de bildirildiği gibi Viranşehir'de bir süre önce meydana gelen ve bazı milletvekilleri tarafından Meclis'e de getirilen «katliam» olayıdır.

Miting tertip komitesi, Vilâyete 14 Ocak günü bir dilekçe ile müracaat etmiş, öte yandan, bu en demokratik protesto ve uyarı hakkını kullanmak üzere miting ve yürüyüş için gerekli duyuru ve hazırlıklara da başlamıştır.

Kanunen belirlenen süre içinde yetkili merci olan Sıkıyönetimden hiçbir resmî yasaklama kararı gelmemesi üzerine miting ve yürüyüşün yapılacağı kesinleşmiştir.

Ancak mitingin başlama saatinden önce ve miting başladığı sırada vukuu bulan polis saldırısı, bu saldırı sırasında halka karşı kullanılan elektrikli cop, panzer tankı, gözyaşartıcı bomba ve ses bombası gibi araçlar, yakalanarak ve pek çoğu dövülerek gözaltına alınan 80'den fazla kişi ve nihayet, bu 84 kişinin davasına ne sıkı yönetim mahkemesinin, ne devlet güvenlik mahkemesinin, ne de sivil mahkemelerin kendilerini yetkili saymamaları hem Türkiye'de varlığı iddia edilen demokrasi adına düşündürücüdür, hem de olayların ardında halk ve demokrasi düşmanı oyunların varlığının yeni bir kanıtı, son günlerde yoğunlaşan anti - demokratik gelişmelerin ve saldırıların yeni bir örneğidir.

Olayların ardındaki gerçekleri açıklayacak olursak : Viranşehir katliamını protesto mitingini yasaklama kararı, sıkıyönetimce tebliğ edilmediği halde, yürüyüş polis tarafından engellenmek istenmiştir. Doğu'daki bir anti - demokratik baskının daha da ötesi bir katliamın kamuoyuna daha etkili bir şekilde mafe edilmesi ve duyurulması, ne bahasına olursa olsun engellenmek istenmiş ve anti - demokratik baskılara bir yenisi eklenmeye çalışılmıştır.

Daha da önemlisi, Anayasa ve yasalar teminatı altındaki siyasal örgütlenme özgürlüğü de ayaklar altına alınmak istenmiş ve olaylar bahane edilerek, TSİP Fatih ilçesi ve İstanbul İli'nin bulunduğu binaya tecavüz edilmiş, bu merkezler basılmış, içerde bulunanlar yakalanmış ve ancak Anayasa Mahkemesi kararıyla kapatılabilecek Parti binası mühürlenmiştir. Bütün bunlara gerekçe olarak, yürüyüş sırasında bazı kişilerin bu binaya sığındıkları gösterilmiştir. Bu Gerekçenin tutarsızlığı, binanın yürüyüşün başlama saati olan 14'den bir saat önce, yani saat 13'de kuşatılması, içeri girilmek istenmesi, içerdeki partililerin karşı koymaları ve arama emri istemeleri üzerine abluka altına alınması ve dışarı çıkma izni verilmemesi ile, daha sonra da arama emri çıkartılarak binaya girilmesi ve içerdeki bütün evrakın ve demirbaş eşyanın, içerde bulunan 38 kişi ile birlikte götürülmesiyle sabittir.

Olaylar şöyle cereyan etmiştir :

18 Ocak 1975 günü saat 13'de, Emniyet görevlileri Partimizin İstanbul İl ve Fatih İlçe binalarının bulunduğu Ahmet Şuayip Sok. No : 33/1 adresindeki daireye girmek istemişlerdir. Henüz yürüyüş başlamamış olduğuna ve hiçbir olay cereyan etmediğine göre, polisin bu keyfi davranışı nasıl izah edilebilir? Binada bulunan Parti il yöneticilerinin arama emri ibrazı istemeleri üzerine, bina polis tarafından kuşatılmış, giriş ve çıkışlar yasaklanmıştır. Bu sırada Beyazıt meydanında olaylar başlamış ve sürmüştür. Parti binası olaylardan bir saat önce abluka altına alındığına göre, olaylar sırasında bazı kişilerin bu binaya gelmeleri imkânsızdır.

Öte yandan, 38 kişi Parti binasında mahsur tutulduğu sırada, durumu görmeye ve bilgi almaya giden Fatih ilçe başkanı, İstanbul İli Yöneticileri, İl Başkanı, bir avukat da, binanın önünde tutuklanmışlar ve nezarete alınmışlardır.

Saat 17 sıralarında, toplum polisi tarafından dört saattir kuşatılmış olan binaya İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesinin 975/8 sayı ve 18/1/1975 tarihli yazılı kararıyla girilmiş ve içerde bulunan 38 kişi, partinin tüm evrakları, kitaplar, afişler, afiş yapıştırımda kullanılan tutkal ve sud kostik gibi maddeler, bir megafon ve bir serigraf aletine ve daktiloya el konularak götürülmüştür. O sırada olay yerine gelen Parti Genel Sekreteri, Merkez Yöneticileri ve avukatın tutanak tutmak için gösterdikleri gayretlere ve binanın mühürlenmesini engellemek için çabalarına rağmen, bütün bu istekler kanunsuz olarak reddedilmiştir. 7. Sulh Ceza Mahkemesinin kararı sadece arama kararı olduğundan ve sözkonusu mahkemenin parti il ve ilçe binalarını kapama yetkisi bulunmadığından, parti binasının mühürlenmesi ve o günden bu güne parti çalışmalarının engellenmesi emniyet görevlilerinin yeni bir usulsüzlük ve yeni bir anti-demokratik davranış örneğidir.

Gerek parti binasından gerekse binanın kapısından 40'dan fazla partili polisler tarafından hürriyetlerinden mahrum bırakılarak götürülmüşlerdir. Bunların arasında İstanbul İl Başkanı, İstanbul İl Yöne-

tim Kurulu üyeleri, Fatih İlçe Başkanı, Merkez Yürütme Kurulu üyeleri de vardır. Bu partililer 55 - 60 saat tutulduktan sonra, hiç bir mahkememin davayı kabul etmemesi üzerine bırakılmışlardır.

Anayasal bir kuruluş olan, Anayasa'nın teminatı altında bulunan bir siyasal partinin il ve ilçe teşkilâtlarını çalışmaz hale getiren, kapılarını keyfi şekilde mühürleyebilen anlayış hangi mercilerden ve hangi demokrasi düşmanlığından kaynaklanmaktadır?

Anayasa teminatı altındaki anayasal bir kuruluşu açık bir tecavüz söz konusudur. Bu aynı zamanda demokrasiye, demokratik hak ve özgürlüklere de tecavüzdür.

Son günlerde, partimizin çeşitli teşkilâtlarına aynı türden anti-demokratik ve yasa dışı baskı ve saldırılar yoğunlaşmıştır. Bu saldırıların yoğunlaşmasının faşist saldırılarla birlikte gitmesi dikkat çekicidir.

Demokrasi kuralları ve Anayasa, bir kere daha açıkça çiğnenmiştir. Bir siyasal Parti, o partinin yöneticileri ve üyeleri, önceden hazırlanmış planlarla saldırıya uğramış, Partinin faaliyetleri kısıtlanmak ve durdurulmak istenmiştir.

Türkiye'de demokrasinin ayaklar altına alınması ve özgürlüklerin çiğnenmesinin bu açık örneği karşısında yetkilileri ve demokrasiden yana tüm güçleri göreve çağırıyoruz.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
Genel Merkezi

19 Ocak 1975

- Kıbrıs'taki İngiliz üslerinde bulunan Türklerin Adana'ya taşınmasına devam ediliyor. Olay basın ve yayın araçlarında geniş şekilde yansıtılıyor.
- Başbakan İrmak'ın bir gün önce «Cumartesi tatilinin kaldırılacağını» söylemesinden sonra, Sosyal Güvenlik Bakanı Sadık Şide, Başbakan'ı yalanladı ve «Verilen haklar geri alınamaz» dedi.
- Son faşist saldırı ve gençlik olaylarıyla ilgili olarak yayınladığı bildiriye CHP Gençlik Kolları, saldırı olaylarının Milliyetçi Cephe olayı ile başbaşa gittiğini bildirdi. Türkeş ise, TSİP'e çıktı ve «komünistler büyük olaylar hazırlığı içindedirler» dedi.
- TSİP Başkanlık kurulundan sonra Ankara il başkanı da, Partinin

- Eskişehir ve Bursa il merkezlerinin polis tarafından basılmasını kınadı. «Saldırganlar ezilecektir» dedi.
- Ecevit'in başlattığı, Ege'de Türkiye'nin haklarının tavizsizce savunulması tartışması sürüyor. Konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanı Melih Esenbel ve Millî Savunma Bakanı Semih Sancar birer demeç verdiler. «Ege'deki hakların sonuna kadar savunulacağını» bildirdiler. Yunan basınında «Ecevit'in Ege'de çatışmaları tahrik edici bir tutum içinde bulunduğu» yolunda yazılar çıkıyor.
- Viranşehir mitinginde 84 kişinin gözaltına alındığı belli oldu. Çoğu TSİP üyesi olan ve TSİP İstanbul ili binasından alınan bu kişilerin hangi mahkemede yargılanacağı belli değil.

VİRANŞEHİR YÜRÜYÜŞÜ VE SONRASI...

Viranşehir katliamını protesto yürüyüşü sırasında ve sonrasında meydana gelen olaylar, hem hakim sınıfların en fazla korktukları ve çekindikleri bir olayın nasıl örtbas edilmek istendiğine, hem demokratik eylemlere karşı tavra, hem de son günlerde iyiden iyiye yoğunlaşan ve faşist saldırılarla paralel gelişen anti demokratik baskılara açık bir örnektir.

Bir süre önce, Viranşehir'de, kaçakçılık yaptıkları gerekçesiyle jandarma tarafından vurularak öldürülen, resmi kaynaklara göre 9, aslında 20 Doğu'lu yurttaşın «katledilmesi» ve sorumlularının hiçbir kovuşturma ya uğramaması olayını protesto etmek için, üç kişilik bir tertip komitesi, Vilâyete 14 Ocak 1975 günlü dilekçe vermiştir. Miting ve yürüyüş tarihi olarak 18 Ocak 1975 saat 14 tesbit edilmiştir. Verilen dilekçeye yetkili merci olan Sıkıyönetimden resmi bir yasaklama kararı gelmemesi üzerine, miting ve yürüyüş kesinleşmiştir.

Cumartesi günlü saat 13'de yani mitingin ve yürüyüşün başlama saatinden bir saat önce TSİP'in Laleli'deki il binası polis tarafından kuşatılmış ve binaya girilmek istenmiştir. Binada bulunan partililer arama kararı istemişler, Polis bu kararı verememiş, bunun üzerine de polis binaya sokulmamıştır. Binaya giremeyen polis binanın çevresini kuşatmış ve giriş çıkışları engellemiştir. Böylece, da-

ha yürüyüş başlamadan, bir kısım TSİP'liler ve yürüyüş katılacağı tahmin edilenler binada muhasara altına alınmıştır. Sonradan, polis bülteninde, binanın bir kısım kimselerin yürüyüş sırasında buraya kaçtıkları için aranmak istendiği yazıldıysa da, il binası yürüyüşten bir saat önce kuşatıldığına ve içeriye kimse sokulmadığına göre, bu imkânsızdır.

Saat 14'de bir dakikalık bir anonsla mitingin sıkı yönetimce yasaklandığı belirtildikten sonra, polis meydana birikmiş binlerce kişi üzerine hemen saldırıya geçmiştir. Saldırı, Panzer tankları, göz yağırtıcı bomba ve ses bombaları, elektrikli cop, silah eşliğinde yürütülmüştür. Panzer tankları aramışlar, polis meydanadaki halkla çatışmış ve silah çekmiştir.

Viranşehir katliamını protesto için meydana toplanmış olan işçiler, emekçiler, gençlik dağılmak istememiş ve yürüyüş yer yer kesilecek ama her defasında yenden başlayarak sürmüştür. Polisin saldırıları arasında süren yürüyüşte, bir süre sonra, mitingin düzenini sağlayabileceklerin büyük kısmı polis tarafından kuşatılmış olduğu halde slogan birliği ve genel düzen sağlanabilmiştir.

Bu arada polis sürekli olarak adam toplamış, sadece meydana topladıklarıyla yetinmemiş, kuşatmış

olduğu il binasına yaklaşanları da içeri almıştır. TSİP Fatih ilçe başkanı, Parti Avukatı, TSİP İstanbul İl Yönetim Kurulu üyeleri, ne olup bittiğini görmeye ve yetkililerle konuşmaya geldikleri bir sırada, bu şekilde gözaltına alınmışlardır.

Meydanda bulunanlardan, 50'den fazla kişi ise, coplanarak, sürüklenerek, dövülerek polis tarafından götürülmüştür.

Saat 17 sıralarında, saat 13'den beri kuşatılmış bulunan TSİP İstanbul İl merkezine, polis İstanbul 7. Sulh Ceza Hakimliğinin arama kararını getirmiş, ses bombaları atarak camları kırıldıktan ve kapıyı da zorla kırıldıktan sonra içeri girmiştir. Gerçek bir talan şeklinde cereyan eden olayda, il binasında bulunan bütün evraka, serigrafik maki nesine, daktiloya, afişlere ve çeşitli malzemeye el konmuş, binada, saat 13'den beri mahsur tutulan 38 kişi de götürülmüştür. Parti yetkililerinin bütün direnmelerine rağmen, polis daha sonra binanın kapısını da mühürlemiş ve buranın bir siyasi parti olduğu, ancak Anayasa mahkemesi emriyle kapatılabileceği yolundaki itirazlara «gidin derdinizi kime anlatırsanız anlatın» diyerek cevap vermiştir.

Gerek Parti binasından, gerekse olaylar sırasında meydana alınan 84 kişi çeşitli karakollara, oradan da birinci ve ikinci şubelere götürülmüş, götürülme sırasında her türlü dayak ve ha-

karret olayına rastlanmıştır. Götürülenlerden 72'si, 55-60 saat sonra, çeşitli mahkemelerin dosyayı reddet-

mesi üzerine salıverilmisler, diğerlerinin sorguları devam etmiştir. Olaylardan üç gün sonra

da, Çarşamba sabahı, Partiller usulsüz ve kanunsuz olarak mühürlenmiş binalarını açmışlardır,

20 Ocak 1975

● Ege denizindeki haklar tartışması sürüyor. Esenbel, «Kıbrıs ve Ege'de fedakârlık bizden beklenmesin» dedi.

● Millî Savunma Bakanı Sancar, Bütçe Komisyonundaki konuşmasında, «Amerikan askeri yardımının kesilmesi sonucunda, iki ülke arasındaki ikili anlaşmaların getirdiği üslere ve personele ait statüler, kamuoyundan gelecek baskılarla uygulamada belirli ölçüde aksamalara yol açabilecektir» dedi.

● Ankara asfaltı üzerindeki Cumhuriyet gecekondusu

mahallesiindeki gecekondular, güvenlik kuvvetleri ve mal sahibinin adamları tarafından «toprağın kişi mülküne olduğu» gerekçesiyle yıkıldı.

● Yüksek Hemşire Okulundaki boykot 69. gününü doldururken, 10 öğrenci sorunları çözümleninceye kadar «ölüm orucu» na başladılar.

● Ankara Tıp Fakültesi kantinindeki olaylarda faşist saldırganlar üç öğrenciyi yaraladı.

● İran Şahı'nın CIA'ya para yardımı yaptığı, aradaki bağları, ABD'nin Tahran Büyük Elçisi CIA eski başkanı Helms'in sağladığı iddia ediliyor.

21 Ocak 1975

● İlaç sorunu ve Eczacılarla Sağlık Bakanlığı arasındaki anlaşmazlık devam ediyor. Hükümetin yeni eczacı boykotlarına karşı tedbir aldığı bildirildi. Sağlık Bakanlığına bağlı hastahaneler halka ilaç satacak.

● Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesi görüşülürken 700 bin çocuğun okuldan yoksun olduğu bildirildi.

● Viranşehir katliamını protesto mitingi sırasında göz altına alınanlardan 72'si dosyalarını ne sıkıyönetim, ne devlet güvenlik, ne de sivil mahkemelerin kabul etmemesi üzerine serbest bırakıldılar. 12 Kişinin sorguları devam ediyor.

● Dünyanın 10 dev şirketinden 8'inin ABD şirketi olduğu açıklandı.

Dünyanın en büyük çokuluslu şirketleri

Ünlü Amerikan iş ve ekonomi dergisi Fortune, «Dünyadaki en büyük 10 firmadan 8'inin Amerikan sermayesine ait olduğunu» açıklamıştır.

«Çokuluslu nitelikli dev firmaların önünde General Motors'un geldiğini» belirten Fortune dergisine göre, «GM firması, 1973 yılında net 2 milyar 498 milyon dolar kâr sağlamıştır.»

1973 yılı bulguları içinde, dünyadaki en büyük öteki şirketler şunlardır :

● **Standart Oil —EXXON—** yıllık net kârı : 2 milyar 443 milyon dolar,

● **Ford Motor**, yıllık net kârı : 907 milyon dolar,

● **Chrysler Corp**, yıllık net kârı : 255 milyon dolar,

● **General Elektrik**, yıllık net kârı : 585 milyon dolar,

● **Texaco**, yıllık net kârı : 1 milyar 292 milyon dolar,

● **Mobil Oil**, yıllık net kârı : 849 milyon dolar,

● **IBM**, yıllık net kârı : 1 milyar 750 milyon dolar.

Bu firmaların yanı sıra, **İngiliz - Hollanda** sermayesine ait olan **Royal Dutch Shell** ve **Unilever**, en büyük 10 firmanın, **Avrupa** kesimini içermektedir. 1973'te **Royal Dutch Shell** 1 milyar 789 milyon dolar, **Unilever** 423 milyon dolar net kâr sağlamışlardır.

ÖTEKİ BÜYÜKLER

En büyük 10 firmayı izleyen ünlü firmalar şunlardır :

ITT (ABD), Gulf Oil (ABD), US Steel (ABD), Westinghouse (ABD), Standart Oil of Calif. (ABD), British Petroleum (İngiliz), Nippon (Japon), Volkswagen (F. Alman) ve Hitachi (Japon).

Toplam olarak 10 en büyük firma dahil, varolan **çokuluslu** firmaların 39'u, Amerikan sermayesi'nin kontrolünde bulunmaktadır. **50 ülkede çalışan dev firmaların, toplam üretim değerinin 330 milyar dolara ulaştığını** belirten Fortune dergisine göre, **Bu oran, tüm kapitalist ülkelerin toplam ihracat değerinden 20 milyar dolar daha çoktur.** Aynı oranın, az-gelişmiş ülkelerin toplam ihracat değerinden 10 kat daha çok olduğunu belirleyen Fortune dergisi, **Yalnız General Motors'un, bütün Güney Amerika ülkelerinin ihracat değerinden 2 kat daha çok satış yaptığını** açıklamaktadır.

22 Ocak 1975

● «Milliyetçi Cephe» adını alan AP, CGP, MSP, MHP liderleri, yeniden bir araya geldiler. Hükümet bunalımının sona erdirilmesi için Cumhurbaşkanı'nın bir an önce atama yapmasını istediler.

● Başbakan İrmak, eczacıların kâr oranları artırılmadığı takdirde yeni bir direnişe geçme ihtimalleri karşısında, «Eczacılar ileri gitmeseler iyi olur. Bence hepsi birer parfümeri dükkânına döndü» dedi.

● Siyasal Bilgiler Fakültesindeki boykotu polis dağıttı. Polis Üniversiteye, Üniversite Yönetim Kurulu çağırıldı. ODTÜ Hazırlık Okulunda da 3 bin öğrenci süresiz

boykot kararı olarak boykota başladı.

● Aydınlık Dergisi sahibi bir açıklama yaparak, 14 Ocak tarihinden bu yana, Aydınlık Dergisi ile ilgili olarak 19 kişinin Devlet Güvenlik Mahkemeleri tarafından tutuklandığını bildirdi.

● CHP'li 5 milletvekili, Vahit Çalın, Metin Tüzün, Engin Ünsal, Doğan Öztunç ve Emin Sungur, toplum polisinin taraf tuttuğunu ileri sürerek İstanbul Toplum Polisi Müdürünün görevden alınmasını istediler. Toplum Polisi Müdürünün «Solcuları ezmek için millî cephe kurulmalıdır» dediğini, tarafsız

olmadığını bildirdiler.

● Birkaç gün önce İş Mahkemesinin kararını beklerken mahkeme kapısında polis tarafından dövülen ve tartaklanan 500'den fazla Beko işçisine iş mahkemesi «gizli oy açık tasnif» le REFERANDUM hakkı tanıdı. Bu karar üzerine Cevher - İş Sendikası yetki iddiasından vaz geçti ve Beko işçilerinin kendi seçtikleri sendika olan DİSK Maden - İş, isyerinde toplu sözleşme hakkını elde etti.

● İzmir'de, bir süreden beri sendika seçme özgürlüğü için direniş halinde bulunan ve Çimse - İş sendikasıdan ayrılıp Keramik - İş sendikasına geçmek isteyen KİMTAŞ işçilerinin «ölüm orucu» sürüyor.

Ölüm orucundaki iki işçi hastahaneye kaldırıldı. Ölüm orucuna devam eden 17 işçi sonuna kadar direneceklerini bildirdiler.

● Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezinde bir basın toplantısı yapıldı. Basın toplantısında, Viranşehir katliamını protesto mitingi sırasında meydana gelen olayların içyüzü açıklandı, partiye tecavüzler yerildi ve kanunsuz olarak mühürlenmiş bulunan İstanbul ili binasının mührünün partililer tarafından açılacağı ve binaya girileceği bildirildi. Basın toplantısından sonra, gazetecilerle birlikte Parti binasına giden TSİP'liler, mührü açtılar ve binalarına girdiler.

SAĞLIK BAKANLIĞI ECZACILAR SAVAŞI SÜRÜYOR

Sağlık Bakanlığı ve Eczacılar arasındaki savaş sürüyor. Geçtiğimiz günlerde, kâr oranlarının düşmesi yüzünden boykot yapan ve ilâç satmayan eczane sahiplerinin, yeni bir direniş geçecekleri haberleri geliyor. Başbakan, konuyla ilgili olarak adeta eczacıları tehdit etti. Kamuoyu, halkın sağlığına değinen bir konu olduğu için eczacıları pek desteklemiyor ve direnişlerini yer yer kınıyor. Bütün bunlar olup biterken yabancı sermayenin ortağı tekelci ilâç şirketleri el ovaştırıyor ve kârlarına kâr katma hayalleri kuruyorlar.

Tekelci şirketlerin yeni bir oyunuyla sağlık bakanlığı ile eczacılar arasında bir sorun, hatta bir savaş haline getirilen ilâç sorunu gerçekte bütünüyle tekelci ilâç ve kimya sanayicileri ne, kısaca Türkiye'deki tekelci sermayeye bağlıdır.

Eczacıların karşısındaki gerçek düşman, Sağlık Bakanlığı değil tekelci şirketlerdir. Ancak bu tekelciler, aradan sıyrılmayı ve yanlış hedef göstermeyi her zamanki gibi başarmışlardır. Böylece eczacıların kâr oranlarının düşürülmesine karşı direnişleri, «halka» ve «Sağlık Bakanlığına» karşı bir direniş halini almıştır.

Türkiye'de tekelci ilâç şirketleri, hepsi şu veya bu biçimde yabancı sermayenin ortağı olan üç farklı kümede toplanır. Birincisi doğrudan doğruya yabancı bir şirketin Türkiye'deki yatırımdır; ikinciler bir yabancı yerli ortaklığıdır, nihayet üçüncüsü (meselâ Eczacıbaşı gibi) Türkçe bir ad altında doğrudan doğruya yabancı sermayeye, uluslararası finans kapitale bağlı kuruluşlardır. Bunların tümü, ham maddelerini dışardan ithal eder ve bura

da bir şişeleme, kapstilleme, ambalajlama işleminden öteye geçmezler. Ham maddelerin ithali sırasında ise her türlü oyun döner ve ilâcın maliyeti bazan gerçek maliyetin 400-500 misli gös terilebilir. Aradaki kârlar tekelcilerin cebine gider.

Bunun dışında, orta sermaye sahiplerinin ecza depoları vardır ki, Tekelci firmalara kapılanmazlarsa bu rekabete dayanamayarak sık sık güç durumlara, ekonomik bunalımlara düşmektedirler.

Halk yüksek ilâç fiyatlarına tepki gösterdikçe, orta ya günah keçisi olarak eczacılar sürülür, Halkın tepkisini önlemek, fahiş ilâç fiyatlarının biraz daha ylık selmesinin önüne geçmek için, uluslararası sermayenin ortağı tekelcilere doku, nulamadığına göre, ortada kalakala eczacıların kâr o-

ranlarını düşürmek kalır.

Ancak bu durumda, eczacılar, oyunun ardındaki gerçek sömürücü güçleri görmemekte, onların çevirdikleri devlet çarkındaki kişileri karşularına almakta ve boykotlarını halka karşı uygulamaktadırlar. Oysa, gerek teknelci gidişten zarar gören küçük ecza depolarının, gerekse eczacıların asıl hedefi, boykot uygulamasının asıl yöneltileceği hedef, teknelci şirketler olmasıdır.

İlaç sorunu ve eczacılarla Sağlık Bakanlığı arasında sürüp giden çatışma, Türkiye'de teknelciliğin yüzünü bir kere daha göstermektedir. Teknelci şirketler Sağlık Bakanlığı yoluyla ve gayet mahirane bir şekilde hedef şaşırtarak eczacılarla halkı, eczacılarla Bakanlığa karşı karşıya getirmişler, kendi sömürülerini hiç değilse geniş kitlelerin ve bilinçsiz unsurların gözünden saklamayı bilmişlerdir. Teknelci ilaç sanayicilerinin

en kodamanı ve Türkiye finans kapitalinin başta gelen sözcülerinden eczacıbaşı, «Türkiye'de ilaç fiyatlarının çok ucuz olduğunu» bile iddia edebilmektedir.

Gerçek hedef ortadadır. Bu hedefi ve asıl sorumluları gözden kaçırmamak, mücadeleyi kitlelere karşı, halka boykot uygulayarak değil asıl sorumlu olan teknelci ilaç şirketlerine karşı yürütmek, en azından bunun bilincinde olmak gerekir.

TÜSTAV

21 Ocak Lenin'in ölüm yıldönümüdür. Büyük Ekim Devrimi'nde Sovyet İşçi sınıfının öncüsü Lenin, 21 Ocak 1924'de bir beyin kanamasından ölmüştür.

Ölümünün 51. yıldönümünde dünyanın üçte biri sosyalizme kazanmış durumda emperyalist kapitalizm, dünya işçi sınıfının mücadelesi, ve ulusal kurtuluş savaşlarıyla onmaz yaralar alıyor ve can çekişiyor.

Ölümünün 51. yıldönümünde Lenin'i ilki yazısıyla anıyoruz. Marksizmi en kısa, açık ve özli şekilde anlattığı yazılarından biri olan «Marksizmin üç kaynağı ve üç tamamlayıcı parçası» ile, Sovyet Devrimi üzerine sağ eleştirileri cevaplandığı «Devrimimiz Üzerine» makalesi..

Devrimimiz üzerine

V. İ. Lenin

Son günlerde Sukanov'un devrim üzerine anılarını karıştırdım. İlk bakışta göze çarpan, bizim küçük burjuva demokratlarımızın ve İkinci Enternasyonal'in bütün şık baylarının laf ebelikleri... İnanılmaz korkaklıkları, aralarından en iyilerinin bile Alman modelinden en küçük bir ayrılma söz konusu olduğunda yan çizivermeleri bir yana bırakılsa; bütün küçük burjuva demokratlarının ortak niteliği olan ve devrimimiz boyunca gereği kadar ortaya koydukları bu özelliklerinden söz edilmese bile, hemen göze çarpan, geçmiş kölece taklid etmeleri oluyor.

Hepsi kendilerinin marksist olduğunu söylüyorlar, ama marksizmi bir bilgicilik olarak anlıyorlar. Marksizmin devrimci dialektiğini, yani özünü hiç anlamamışlar. Marx'ın, devrim anlarında azami esneklik gerektiği yolundaki özel açıklamaları bile zerre kadar kavramamışlar; meselâ Marx'ın, hatırladığıma göre 1856'lardaki mektuplaşmalarında, Almanya'da, devrimci bir durum yaratmaya elverişli köylü savaşının, işçi hareketi ile birleşmesi umudunu belirttiğini bile fark etmemişler. Bu özel açıklamayı görmezlikten geliyor, sıcak çorbanın etrafında dönüp du-

ran kedi gibi, çevresinde dönyörlar.

Bütün davranışlarıyla, burjuvaziden ayrılmaktan, daha da fazlası, burjuvaziden kopmaktan korkan ödlele reformcular olarak görünüyorlar. Ama, korkaklıklarını sınırsız bir lafazanlık ve yüksekten atma altında gizliyorlar. Sadece teorik planda bile, hepsinde hemen göze çarpan, marksizmin şu düşüncesini anlamaktaki yeteneksizlikleri: Bugüne kadar, Batı Avrupa'da, kapitalizmin ve burjuva demokrasisinin belirli bir yol izlediğini gözlemişler. Bu yolun, ancak, ayrıntılarda bir takım değişikliklerle (Dünya tarihinin genel hareketi açısından tümüyle önemsiz) bazı değişikliklerle, bir model olarak kabul edilebileceğini havsaları almıyor.

Birinci, devrim birinci emperyalist dün ya savaşıma bağılıydı. Böyle bir devrimde, yeni çizgiler, hiç değilse bu savaş yüzünden değişikliğe uğramış özellikler olması kaçınılmazdı. Çünkü, dünyada bugüne kadar, aynı şartlar altında benzeri bir savaş olmamıştı. Bu savaştan sonra, bugün halâ en zengin ülkelerin burjuvazisi «normal» burjuva ilişkileri kuramıyor. Oysa bizim reformcularımız, kendilerinin devrimci olduğunu iddia eden bu küçük burjuvalar, normal burjuva ilişkilerininin (aşılmaz) bir sınır teşkil ettiklerini düşünüyorlardı ve halâ da düşünüyorlar. Bu «norm»u da son derece dar ve sıradan bir şekilde kavıyorlar.

İkinci, dünya tarihinde, genel gelişmenin düzenliliğininin, bu düzeni gerek biçiminde gerekse sırasında özel durumlar yaratan bazı dönemleri reddetmediğini, aksine içerdiğini bilmiyorlar. Meselâ, medeni ülkelerle bu savaşın ilk defa olarak kesinlikle medeniyete vardığı ülkeler, —yani bütün Doğu, bütün Avrupalı olmayan ülkeler— arasında bulunan Rusya'nın, evrimin genel çerçevesi içinde kalan, ama kendi devrimini batı Avrupa'nın bütün önceki devrimlerinden ayıran ve Doğu ülkeleri söz konusu olduğunda kısmi yenilikler de yaratan bazı özellikler gösterebileceğini ve göstermesi gerektiğini akıllarından bile geçirmiyorlar.

Batı sosyal demokrasisinin gelişmesi sırasında ezbere öğrendikleri en sıradan bir kanıt ileri sürüyorlar. Bu kanıt

göre, henüz sosyalizm için olgunlaşmış değiliz: «Bilginlerinden» bazılarının deyimiyle, sosyalizm için objektif ekonomik öncüllere sahip bulunmuyoruz. Ve kimselerin aklına şu soruyu sormak gelmiyor: Birinci emperyalist dünya savaşında ortaya çıkan devrimci konum içindeki bir halk, çıkış yolu bulunmayan bir durum karşısında, kendisine, medeniyetin ilerlemesi için, gerekli şartları kazanma imkânı yaratan bir savaşı, —bu şartlar alışılmıştan farklı da olsa— atılamaz mıydı?

«Rusya, üretici güçlerin sosyalizmi kurmak için gerekli gelişme seviyesine ulaşmamıştır» İkinci Enternasyonalin sık baylarının, ve tabii Sukanov'un, bu tezi, onları teşhir ediyor. Bu tartışılmaz tezi her tondan geveleyip duruyor ve devrimimizi değerlendirmek için yeterli sayıyorlar.

Evet... Ama ya çeşitli şartların özel bir bileşkesi, Rusyayı irili ufaklı bütün Batı ülkelerinin yer aldığı dünya emperyalist savaşına itmisse?.. Ya Rusyanın evrimini, Doğu'nun doğmakta olan ve kısmen başlamış devrimlerinin sınır noktasını da Marx gibi bir «marksist»in 1856'larda Prusya için mümkün gördüğü, «köylü savaşı» ile işçi hareketinin birlikteliğini sağlayabileceğimiz şartlara bağlamışsa?

Ve hiçbir çıkış yolu bulunmayan bir durum, işçilerin ve köylülerin güçlerini birleştirerek, bize, medeniyetin temel öncüllerini Batı Avrupa'nın diğer devletlerinden farklı şekilde yaratma imkânı vermişse ne olacak? Bu olgu yüzünden evrensel tarihin gelişme çizgisi değişmiş mi oldu? Bu olgu yüzünden, evrensel tarihin genel hareketi içinde sürüklenen veya sürüklenmiş olan Devletlerin bir birindeki esas sınıfların temel ilişkileri mi değişti?

Eğer, sosyalizmi kurmak için belli bir kültür seviyesine ulaşmış olmak gerekiyorsa, (kültür seviyesi bütün batı ülkelerinde de birbirinden farklı olduğuna göre, kimsenin belirli «kültür seviyesi»nin ne olduğunu söyleyememesine rağmen), neden daha sonra bir işçi ve köylü iktidarıyla ve sovyet rejimiyle güçlenmiş olarak harekete geçmek ve diğer ülkelere erişmek üzere, önce bu belirli seviyenin ön şartla-

rını devrimci bir şekilde elde etmekle işe başlamıyoruz?

II

Sosyalizmi kurmak için medenileşmiş olmak gerektiğini söylüyorsunuz. Çok iyi ama neden, büyük toprak sahiplerini, Rus kapitalistlerini kovarak, ülkemizde medeniyetin ön şartlarını yaratmakla ve sosyalizme doğru yürümekle işe başlamıyoruz? Alışılmış tarihsel sırada buna benzer değişmelerin imkânsız veya kabul edilmez olduğunu hangi kitapta okudunuz?

Hatırlıyorum. Napolyon şöyle demiş: «Önce işe girilir sonra... görülür» Biz de bunu yaptık: Önce, 1917 Ekiminde ciddi bir savaşa girdik, sonra olayların gelişmesi bizi Brest-Litovsk barışı, NEP, vb. gibi bazı ayrıntılarla karşılaştırdı. (Dünya tarihi açısından şüphesiz bunlar birer ayrıntıdan ibarettir.) Ve bugün, işin özünde

zafere ulaştığımız, bütün şüphelerin dışın dadır.

Bizim Sukanov'larımız ve ondan da beteri, onlardan da daha sağda olan sosyal demokratlar, genel olarak devrimlerin başka türlü gerçekleşmeyeceğini düşünemiyorlar bile. Bizim Avrupalı küçük burjuvalar, çok daha kalabalık ve sosyal şartları çok farklı olan Doğu ülkelerinde gelecekteki devrimlerin, rus devriminde olduğundan çok daha farklı özellikler göstereceklerini hayallerinden bile geçirmiyorlar.

Kautsky'den ilham alınarak yazılmış el kitabı, zamanında yararlı olmuştur. Ama, bu el kitabının dünya tarihinin bütün gelişme biçimlerini içerdiğini düşünmekten az geçmenin zamanıdır. Böyle düşünenlerin budala olduklarını söylemeye bile gerek yok.

(30 Mayıs 1923

Toplu Eserleri, Fransızca baskısı, cilt 33, s: 489-494)

TÜSTAV

Marksizmin üç kaynağı ve üç tamamlayıcı parçası

V. İ. Lenin

Bütün uygar dünyada Marx'ın öğretileri, Marksizmi bir çeşit «muzır mezhep» olarak gören burjuva biliminin (gelişimini ve nefretini kazanmıştır. Başka tür rek resmi, gerekse liberal) azami düşmanlı bir tavır da beklenemezdi, çünkü sınıf mücadelesi üzerine kurulu bir toplumda «tarafsız» bir toplumsal bilim olamaz. *Bütün* resmi ve liberal bilimler şu ya da bu şekilde ücret köleliğini savunur, oysa Marksizm bu köleliğe karşı amansız bir savaş açmıştır. Ücret köleliğinin var olduğu bir toplumda, bilimin tarafsız olmasını beklemek, imalâtçıların, sermaye kârlarını düşürerek işçi ücretlerini yükseltme konusunda tarafsız olmalarını beklemek gibi budalaca bir saflık olur.

Ama dahası var. Felsefe tarihi ile toplumsal bilim tarihi Marksizm'de «sektellik» denebilecek hiçbir şey olmadığını, Marksizm'in, dünya uygarlığı gelişmesinin ana yolundan sapmış, kalıplanmış ve taşlaşmış bir doktrin olmak anlamında hiçbir sektör yanı bulunmadığını gösteriyor. Tam tersine, Marx'ın dahası, insanlar arasında önde gelen zekâların daha önce den sordukları sorulara verdiği cevaplarla kendini göstermiştir. Onun doktrini, fel

sefe, ekonomi politik ve sosyalizmin en büyük temsilcilerinin öğretilerinin doğru, dan doğruya, dolaysız devamı olarak doğdu.

Marksist doktrin, doğru olduğu için güçlüdür. Kapsamlı ve uyumludur, insanlara, batıl inançlarla, gericilikle ya da burjuva baskılarının savunulmasıyla hiçbir şekilde uzlaştırılamayacak bütünsel bir dünya görüşü sağlar. Ondokuzuncu yüzyıl da insanlığın, Alman felsefesi, İngiliz ekonomi politikası ve Fransız sosyalizminde olduğu gibi, yarattığı en iyi şeylerin meşru varisidir.

Marksizm'in, aynı zamanda tamamlayıcı parçaları olan bu üç kaynağı kısaca inceleyeceğiz.

Birinci Bölüm

Marksizm'in felsefesi *materyalizm'*dir. Avrupa'nın modern tarihi boyunca ve özellikle de her çeşit ortaçağ süprütüüne, kurumlar ve fikirlerdeki serflikçe karşı kararlı bir mücadele yürütülen Fransa'da, onsekizinci yüzyılın sonunda, materyalizm, tutarlı, doğa bilimlerinin öğretileri ile orantılı, batıl inanç ve zurvalıklara karşı, tek felsefe olduğunu gös-

termiştir. Bu yüzden demokrasi düşmanları hep materyalizmi «çürütmek», temel lerini sarsmak ve karalamak için çabalamışlardır, her zaman eninde sonunda dinin savunulması ya da desteklenmesine dönmüş çeşitli felsefi idealizm biçimleri önermişlerdir.

Marx ile Engels felsefi materyalizmi en kararlı şekilde savundular ve bu temel den her sapmanın ne kadar yanlış olduğunu tekrar tekrar açıkladılar. Bu görüşler, *Komünist Manifesto* gibi, sınıf bilincine varmış her işçinin elkitapları olan, Engels'in *Ludwig Feuerbach*'ında ve *Anti-Dühring*'inde açık açık anlatılmıştır.

Ama Marx onsekizinci yüzyıl materyalizmiyle yetinmedi: felsefeyi daha yüksek bir düzeye çıkardı. Klasik Alman felsefesinin başarılarıyla, özellikle de, sonradan Feuerbach'ın materyalizmine yol açan Hegel'in sistemiyle onu zenginleştirdi. Başlıca kazanç, *diyalektik*'ti, yani, en tamam, en derin ve en geniş kapsamlı biçimiyle gelişme doktrini, ebediyen gelişen maddenin bir yansımaları bize veren insani bilginin göreceliğinin doktrini. Doğa bilimlerinin son buluşları —radyum, elektronlar, elementlerin geçişleri,— eski ve yozlaşmış idealizme «yeniden» dönüş çağrılarını yapan burjuva filozoflarının öğretilerine rağmen, Marx'ın diyalektik materyalizmini dikkate değer bir şekilde doğrulamışlardır.

Marx felsefi materyalizmi sonuna kadar derinleştirdi ve geliştirdi ve doğanın bilinmesini, *insan toplumu*'nun bilinmesini de içine alacak şekilde genişletti. Onun *Tarihi materyalizmi*, bilimsel düşünce içerisinde büyük bir başarıydı. Daha önceleri tarih ve politika üstüne görüşlere egemen olan kargaşalık ve keyfîlik, yerlerini tamamen bütünsel ve uyumlu bir bilimsel teoriye bıraktılar; bu teori, üretim gücünün gelişmesi sonucu olarak bir toplumsal hayat sisteminden nasıl bir başkasının doğduğunu ve daha ileri sistemlerin geliştiğini —örneğin, kapitalizmin nasıl feodalizmden doğduğunu— gösterir.

İnsanın bilgisi nasıl kendinden bağımsız olarak varolan doğayı (yani, gelişen maddeyi) yansıtıyorsa, insanın *toplumsal bilgisi* de, (yani, çeşitli görüşleri ve doktri-

rinleri-felsefi, dini, politik, v.b.) toplumun *ekonomik sistemini* yansıtır. Politik kurumlar, ekonomik temelin üst yapısıdır. Modern Avrupa devletlerinin çeşitli politik biçimlerinin, proletarya üzerinde burjuva egemenliğini güçlendirmeye yaradığını görüyoruz.

Marx'ın felsefesi olgun bir felsefi materyalizmdir ve insanlığa, özellikle de işçi sınıfına, güçlü bilgi araçları kazandırmıştır.

İkinci Bölüm

Ekonomik sistemin, politik üst yapının üzerinde kurulu olduğu temel olduğu nu gören Marx, enerjisinin çoğunu bu ekonomik sistemin incelenmesine ayırdı. Marx'ın balıca eseri, *Kapital*, modern, yani kapitalist toplumun ekonomik sistemini inceler.

Marx'dan önce klasik ekonomi politik, kapitalist ülkelerin en gelişkin olan İngiltere'de evrilmişti. Adam Smith ile David Ricardo ekonomik sistem üstüne araştırmaları sonucunda *emek değer teorisinin* temellerini de atmışlardı. Marx onların çalışmasını devam ettirdi; teoriyi ispatladı ve tutarlı bir şekilde geliştirdi. Her metanın değerinin, üretilmesi için harcanan toplumsal olarak gerekli emek süresi niceliğiyle belirlendiğini gösterdi.

Burjuva iktisatçıların şeyler arasında (bir metanın bir başkasıyla mübadelesi) bir ilişki gördükleri yerde Marx *insanlar arasında bir ilişki* olduğunu gösterdi. Meta mübadelesi, pazar içinde bireysel üreticilerin bağlantısını dile getirir. *Para* bu bağlantıyı gittikçe sıkılaştırdı ve bireysel üreticilerin ekonomik hayatlarının tümünün tek bir bütün içinde birleştiğini gösterir. *Sermaye* bu bağlantının biraz daha geliştiğini gösterir: insanın işgücü bir meta haline gelmiştir. Ücretli işçi, işgücünü, toprağın, fabrikaların ve üretim araçlarının sahibine satar. İşçi, günün bir kısmını kendisinin ve ailesinin geçim maliyetini kazanmakla geçirir (ücretler), günün öteki kısmında ise karşılıksız çalışır, kapitaliste *artık-değer* yaratır; kârın kaynağı, kapitalist sınıfın servetinin kaynağı budur.

Artık değer doktrini Marx'ın iktisadi teorisinin temel taşıdır.

İşçinin emeğiyle yaratılan sermaye işçiyi ezer, küçük üreticileri yıkar ve bir işsizler ordusu yaratır. Endüstride, büyük çapta üretimin zaferi hemen göze çarpar, ama aynı olaya tarım kesiminde de raslanır; burada büyük çapta kapitalist tarımın üstünlüğü kesinleşir, makina kullanımı artar ve para-sermayenin tuzağına yakalanan köylü ekonomisi kendi geri teknolojinin yükü altında gerileyerek yıkılır ve mahvolur. Küçük çaplı üretimin göküşü tarımda değişik biçimlere girer, ama göküşün kendisi tartışılmaz bir olgudur.

Sermaye, küçük çaplı üretimi yok etmele emeğin üretkenliğini artırır ve büyük kapitalistler topluluğuna bir tekeller durumu yaratır. Üretim kendisi gitgide toplumsallaşır —yüz binlerce ve milyonlarca işçi düzenli işleyen bir ekonomik organizma içinde birbirlerine bağlanırlar— ama bu ortak emeğin ürünü bir avuç kapitalist sahiplenir. Üretim anarşisi, buhranlar, pazar bulma telaşı ve halk yığınlarının yaşama güvensizliği şiddetlenir.

İşçilerin sermayeye bağımlılığını artırmakla kapitalist sistem büyük bir birleşik emek gücü yaratır.

Marx kapitalizmin gelişmesini, tohum halindeki meta ekonomisinden, basit mübadeleden, en yüksek biçimlerine, büyük çapta üretime kadar izler.

Yeni ve eski bütün kapitalist ülkelerin deneyleri de bu Marksist doktrinin doğruluğunu gittikçe daha çok sayıda işçiye kanıtlamaktadır.

Kapitalizm bütün dünyada zafer kazandı, ama bu zafer emeğin sermayeye karşı zaferinin sadece başlangıcıdır.

Üçüncü Bölüm

Feodalizm devriliş «serbest» kapitalist toplum dünyada ortaya çıkınca bu serbestliğin çalışan insanlar için yeni bir baskı ve sömürü sistemi olduğu çok geçmeden anlaşıldı. Hem bu baskıyı yansıtan, hem de baskıyı protesto eden çeşitli sosyalist doktrinler hemen ortaya çıktı. Ne var ki, bu erken sosyalizm, *utopik* sosyalizmdi. Kapitalist toplumu eleştiriyor-

du, mahkûm ediyor ve lanetliyordu, yıkılacağını hayal ediyordu, daha iyi bir düzeni özlüyor ve zenginlere sömürünün ah-lâksızlığını anlatarak onları ikna etmeye çalışıyordu.

Ama utopik sosyalizm gerçek çözümü gösteremiyordu. Kapitalizmde ücretli köleliğin gerçek mahiyetini açıklayamıyordu, kapitalist gelişmenin yasalarını gösteremiyordu ve yeni toplumun yaratıcısı olmayı hangi *toplumsal gücün* başaracağını ortaya koymıyordu.

Öte yandan, Avrupa'nın her yanında, özellikle de Fransa'da fırtınalı devrimlerle feodalizm, serflik yıkıldı ve *sınıf mücadelesinin* bütün gelişmenin temeli ve itici gücü olduğu açıkça anlaşıldı.

Feodal sınıfa karşı kazanılan her bir politik özgürlük zaferi ölümlüne bir direnişe karşı elde edilmişti. Kapitalist toplumun çeşitli sınıfları arasında bir ölümsüzlük savaşı olmaksızın hiçbir kapitalist ülke az çok özgür ve demokratik bir temel üzerinde evrimini yapamadı.

Marx'ın dehası, bundan dünya tarihinin öğrettiği dersleri ilk ve tutarlı bir şekilde uygulayan olmasında kendini gösterir. Çıkardığı vargı, *sınıf mücadelesi* doktrinidir,

İnsanlar her zaman politikada budalaca aldanmış ya da kendilerini aldatmışlardır; bütün ahlâki, dinî, politik ve toplumsal lâkırdıların, bildirimlerin, vaatlerin ardında şu ya da bu sınıfın çıkarımını aramayı öğreninceye kadar da aldanmaktan kurtulamayacaklardır. Reformların, düzeni düzeltmenin savunuculuğunu yapanlar, eski düzeni davunanlar tarafından her zaman kandırılacaklar ve böylece bütün eski kurumların, ne kadar barbar ve çürük görünürlerse görünsünler, belirli egemen sınıfların gücüyle ayakta durduklarını anmanın *yalnız tek* bir yolu vardır, o da, çevremizdeki toplumun içinde, eskiyi süpürüp yeniyi yaratacak gücü meydana getirebilen —ve toplumsal konumu gereği getirmek zorunda olan— sınıfları bulmak, bu güçleri mücadele için aydınlatmak ve örgütlemeektir.

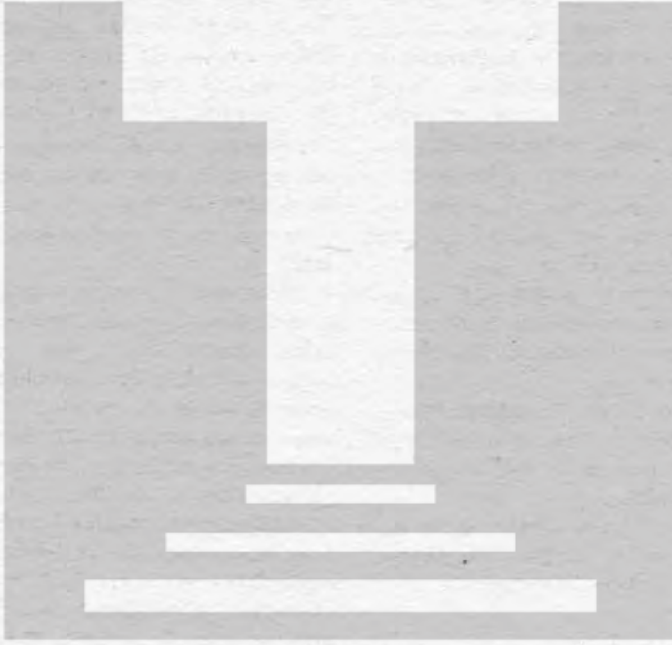
Bütün ezilen sınıfların şimdiye kadar içinde eridikleri mânevi kölelikten kurtuluş yolunu yalnız Marx'ın felsefi mater-

yalizmi proletaryaya göstermiştir. Yalnız Marx'ın ekonomik teorisi kapitalizmin genel sistemi içinde proletaryanın gerçek konumunu açıklamıştır.

Amerika'dan Japonya'ya ve İsveç'den Güney Afrika'ya kadar, bütün dünyada, proletaryanın bağımsız örgütleri çoğalı-

yor. Proletarya, sınıf mücadelesini sürdürürken aydınlanıyor ve eğitiliyor; burjuva toplumunun önyargılarından kendini kurtarıyor; saflarını sıklaştırıyor ve başrularının büyüklüğünü ölçmesini öğreniyor; güçlerini çelikleştiriyor ve dayanılmaz bir şekilde büyüyor.

TÜSTAV

Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve 1920 Bakû Kongresi

İlke

Türkiye sosyalist hareketi tarihinin bu yük bir bölümü, burjuvazinin çektiği kalın bir sis perdesinin ardında bırakılmıştır. Bilinenler büyük pörçük bilgilerden öteye gide memiş; bilenlere anlatma olanağı tanınmamış; genç sosyalist kuşaklar, örneklerin verdiği polis arşivlerine ve güdümüne dayalı sahte bilgilerle yetinmek zorunda kalmışlardır.

Burjuvazinin ördüğü duvarın en büyük tuğlası 141-142. maddeler, egemen sınıfların elinde bilimin sesini boğmayı hedefleyen birer silah olarak kullanılmıştır. Burjuvazi, kendi koyduğu Anayasayı bile pervasızca çiğnemiş ve «bilimin serbestçe yayılıp öğretilmesi» ilkesini, bir «siyasi suç» saymıştır.

Olumlu yada olumsuz yanlarıyla, yeniği ve yengileriyle, yanlışlığı ve doğrularıyla kendi tarihini bilimin ışığında gözlemekten mahrum bırakılan bir sosyalist hareket, «bu ülkede demokrasi biçimseldir, burjuvazi, burjuva demokrasisini bile gerçekleştiremeyecek kadar gericedir» Dediği zaman

bu iddiasına, bir başka kanıt aramaya ihtiyacı duymayacaktır. Şimdi duymadığı gibi...

Türkiye sosyalist hareketinin tarihini öğrenmek, ona bilimin yanılmaz ve yanılmaz ışığını tutmak, demokrasi mücadelemizin hedeflerinden biri, hem de önemli biridir. Türkiye Sosyalist hareketinin tarihini aydınlatmayı amaçlayan herhangi bir girişime karşı 142. maddeyi işleyen zihniyet artık mer'î hukuku uygulamaktan bile öte bir anlam taşır. Böylesi bir tutum, en gizli mahkemesinin odun yığınlarını tutuşturan ateşi tifleme, bilimin sesini, özgür düşüncüyü ve aklın hakimiyetini boğmak demektir.

1920 Türkiye'sinde gelişen Türkiye sosyalist hareketinin üstüne de, burjuvazi, işte o sis ve suskunluk duvarını hayasızca örmüştür. Genç kuşaklar ne 1920 yılının 10 Eylül'ünde toplanan Bakû Kongresi üzerine, ne de 1921 yılının 28 Ocak'ını 29'a bağlayan gece Karadeniz'in sularına gömülen

15 sosyalist hakkında yeterli bilgi edineme mişlerdir.

Oysa 1920 ler, gerek Türkiye için gerekse Dünya için olağanüstü olayların yaşandığı, olağanüstü yıllardır. 1917 Büyük Ekim Devrimi, olanca tazeliği ve güçlü ile ezilmiş halklarda, dünya proletaryasında en güçlü mücadele azmi ve umutları filizlendirmektedir. Birinci bölümün savaşı sona ermiştir ve Dünya haritası kökten değişikliklere uğramaktadır. Asya'yı Avrupa ya bağlayan köprünün üstünde bir ulusal kurtuluş savaşının ateşleri yanmaktadır. Asya steplerinden emperyalist metropoller kadar bütün «halklar» bir uyanışın, «sömürüye dur» deyişin heyecanını yaşamaktadırlar. Lenin sağdır. Çoktan vatansızlaşmış, emperyalizm aşamasına ulaşmış enter nasyonal bir sömürü ağı germiş olan kapitalizme karşı Enternasyonal yeniden ve en güçlü şekilde örgütlenmektedir.

Bütün çalkantı ve oluşum hiç kuşkusuz Türkiye'ye de yansdı.

Bir yandan komprador burjuvazi Ke, malist hareketin karşısına çıkıyor, bir yandan Anadolu burjuvazisi sömürüden daha çok pay almak üzere hareketleniyor, bir yandan yenik ittifatçı subaylar, Sovyetler Birliği Bolşevik Partisinden, İngiliz Emperyalist mihraklarına kadar uzanan zigzaglar içinde destekler arayarak Anadolu'da bir milli hareket örgütlemeye çalışıyor. Savaş ve mütareke yıllarındaki siyasal ık tıdar boşluğunda (yokluğunda) İngiliz Muhipleri Cemiyeti gibi en gerici örgütler, Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası gibi «gerçek» sosyalist örgütler kurulmuştur. Ankara'da toplanan 1. Büyük Millet Meclisi'nin ilk hükümetinde «ben sosyalistim ve elbette marksistim. Mesleğim budur ve iftihar ederim» diyebilen bir milletvekili «İçişleri Bakanlığına» getirilebilmektedir. Ankara Büyük Millet Meclisi Hükümeti nezdindeki ilk resmi Sovyet temsilcisi, Başkirt Sovyet Cumhuriyetinden Şerif Manaf, Mustafa Kemal'e uzun uzun görüşmekte, Ankara ve Eskişehir'de «bolşevik Devrimi üstüne» halka ve devlet ricaline konferanslar vermektedir. Aynı günlerde, ABD mandasını tezgâhlamak üzere gelen bir finans kapital temsilcisi, aynı hareket serbestisi içinde Anadolu'da dolaşabilmek-

tedir. Bizzat Mustafa Kemal'in emriyle mu vazaa amacıyla da olsa adı Türkiye Komünist Fırkası olan bir parti kurulabilmekte ve bu partide Celal (Bayar), Refik (Koral, tan), Fevzi (Çakmak), İsmet (İnönü), Kılıç Ali, Yunus (Nadi) gibi burjuva hareketinin önde gelen liderleri yer alabilmektedirler. Bir Bolşevik taburu milli kuvvetler içinde yer alıp Yunan birliklerine karşı savaşmakta, Yeşil Ordu Örgütü III. Enternasyonal'e «resmen» katılmaktadır. Aynı günlerde Halide Edip (Adivar) kurulmakta olan genç devletin (çok genç olugundan dolayı) ABD mandaterliğine girmesi propagandasını yaymak misyonu ile Ankara'ya gelebilmekte ve o da kabul ve takdir bulmaktadır.

Böylesine bir çalkantıdır 1920'lerde yaşanan. Anadolu'nun göbeğinde yalnızca emperyalist saldırganlarla millici güçler değil, sağdan sola kadar bütün siyasal çizgi ve disiplinler de kıyasıya savaşmakta, çarpışmaktadır.

İşte böyle bir çalkantının yaşandığı Türkiye'ye, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa'nın resmi çağırısı ile gelen 15 kişi, Türkiye Komünist Partisi (TKP) Başkanı Mustafa Suphi, Genel Sekreteri Ethem Nejat, Merkez Komitesi üyesi olan arkadaşları ile birlikte, Sürmene açıklarında kiralık katil, Trabzon Kayıklar Kahyası Yahta, besleme köpeği Faik ve adamları tarafından Karadeniz'in kara sularına gömüldüler.

Hemen ardından bu siyasal cinayet, kaın bir sis duvarı ile çevreleniverdi. Cinayetten bir buçuk yıl sonra Kayıkçı Kâhyası Yahya «bilinmeyen» kişilerce öldürüldü. Tahkikatı yürüten Milletvekili Ali Şükrü Yahya'nın Mustafa Kemal'in Muha fız Birliği Komutanı Topal Osman'ın adamları tarafından öldürüldüğünü tesbit etti. Topal Osman, Ali Şükrü'yü boğarak öldürdü. Sonra da kendisi öldürüldü. Ve cinayet zincirinin halkaları koptu. Burjuvazi bundan sonrasını ustaca tezgâhladı. Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve arkadaşlarının «katli» bir siyasal cinayetin değil, bir polis vak'asının sınırları içine hapsolunma istendi. Kısmen başarıldı da...

Kimdir Mustafa Suphi? Kimdir Ethem Nejat? Bakû'dan kalkıp, daha Erzurum'

da iken kıskartılmış yığınların hakaret ve saldırılarına rağmen Başkent Ankara'ya ulaşmak için yollarına devam eden bu on beş adam kimlerdir?

«15 maceraperest mi?» Yoksa sosyalizmin bilimine inanmış, emperyalizmin fiili işgalı altındaki ülkelerinde «emperyalizme karşı tüm millî güçlerle omuz omuza savaşmak» üzere gelen 15 yurtsever mi?

Bu soruların gerçek cevabını bize tarihin belgeleri verecektir.

Mustafa Suphi

1883 yılında Giresunda doğdu. Babası Osmanlı İdaresinde yüksek memurluklarda bulunan Ali Rıza Bey'dir. İlköğrenimini Kudüs ve Şam'da, orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı. İstanbul Hukuk Mektebini ve Paris Siyasî Bilimler Yüksek Okulu'nu bitirdi. Anti-emperyalist ve anti-kolonyalist mücadelenin enternasyonal liderlerinden Jean Jaurés ile tanıştı ve etkilendi.

İstanbul'a 1911 (?) yılında döndü ve gazeteciliğe başladı. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldı. Tanin, Servet-i Fînun ve Hak gazetelerinde yazılar yayınladı. 1912 Yılında Ahmet Ferit'in (Tek) İfham gazetesinin yazışmaları müdürlüğünü üstlendi. İttihat Terakkinin her türlü demokratik ve ekonomik hedefli işçi sınıfı eylemini bastırma yönünde siyasetine karşı çıktı.

1913 Yazbaşlarında Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi bahanesiyle İttihatçıların giriştiği tasfiye hareketinde, Sinop'a gönderilen sürgünler arasında Mustafa Suphi de vardı. Henüz bir marksist değildir. Ama namuslu bir özgürlük savaşçısı, örgütçü nitelikleriyle daha o zamandan dikkati çeken bir siyasetçidir.

1914 de Sinop'tan firar planları yapmaya ve diğer sürgünlerden uyuşabildiklerini bu amaç için örgütlemeye girişti. İlk kaçma girişimi başarısız oldu. Ama ikincisinde başarılılar. Yalta'ya gittiler. Oradan Sivastopol'a. Birlikte kaçtığı siyasi Osmanlı sürgünleri Paris'e geçtiler. Mustafa Suphi ise devrim ateşlerinin tuttuğu ve çarın zulmünün son kertesine dayandığı Rusya topraklarına daldı. Çarın polisi kısa zamanda yakaladı onu. Rusya ile Osmanlı Devleti, 1. Bölüşüm Savaşında düş-

man kamplarda yer almışlardı. Kalüga kentine sürgün edildi. Oradan Uralsk'a gönderildi. Sürgün boylarında önce S.R. (Sosyal Devrimci) Parti daha sonra ise Bolşevik partisi militan ve liderleri ile tanıştı. 1915 de Sosyalizmin bilimini gereğince benimsemiş bir devrimci olarak Lenin'in partisinin saflarına katıldı.

1917 Büyük Ekim Devriminden sonra 35 yaşındaki Mustafa Suphi, devrimci bir yaşamının örneklerini vermeye başladı. Başkurt-Tatar Devrimcileriyle birlikte Moskova'da Yeni Dünya gazetesini çıkarıyor, savaş esirleri arasında propaganda ve örgütlenme çalışmalarını sürdürüyor, çeşitli nedenlerle Sovyetler Birliği toprakları üstünde bulunan Türk asıllı kişileri tek bir sosyalist örgüt çevresinde toparlamaya çalışıyordu.

1918'in 25 Temmuz'unda Türk Sosyalistleri Birinci Kongresini topluyor, kongreye başkan seçiliyor, öteyandan Moskova, Kazan, Samara, Saratof, Rezan, Astrakhan gibi merkezlerde Türk Sosyalist örgütleri kuruyordu. Aynı yılın Kasım'ında Moskova'da düzenlenen Müslüman Komünistler Birinci Kongresine katıldı. Başında Stalin'in bulunduğu Milliyetler Halk Komiserliğine bağlı Doğu Halkları Merkezi Büro, su'nun Türk Seksiyonu Başkanı oldu. 1918 Aralık'ında Petrograd'ta toplanan Uluslar arası Devrimciler Konferansında, Türkiye delegesi olarak söz alan ve kürsüden Dünya'nın dört bir yanından gelmiş devrimcilerle «Kapitalizmin beyni Avrupa'da olmakla birlikte vücudu Asya ve Afrika ovalarında dur» diye haykıran adam Mustafa Suphi'den başkası değildi. 1919 Mart'ında toplanan Üçüncü Enternasyonal'in ilk kongresinde Lenin'in, Stalin'in, Clara Zetkin'in, Umberto Terracini'nin, John Reed'in, Valter Ulbricht'in, kısacası Dünya proletaryasının en seçkin temsilcilerinin arasında bir de Türkiye Delegesi vardı: Mustafa Suphi.

Ancak oy hakkı olmayan bir delegedi bu. Enternasyonal Kongresinde «parti, li» ülkelerin delegeleri oy kullanabiliyorlardı.

Başdöndürücü eylem aralıksız sürdü. Mustafa Suphi yeniden İdil - Ural bölgesi.

ne döndü. Yeni Dünya Gazetesi yeniden çık maya başladı. Kırım Haberleri adlı bir ek yayın vardı. Ayrıca broşürler halinde Anayasa ve program çevirileri de yayınlıyordu. Bir yandan da İngiliz ve Fransız emperyalizmleri tarafından tepeden turnağa donatılan Denikin'in beyaz ordusu ile çarpışan kızılordu saflarında yer aldı. Denikin Kırım'a saldırınca Mustafa Suphi, Odesa'ya geçti.

Oluşturduğu grubu ile birlikte 1919 sonlarında Taşkent'e gitti. Dağınık kadroları yeniden toparladı. Türkistan Sovyet Cumhuriyetinin temellerine çok harç taşıdı. Devrim Azerbaycan'a sığırayıp başarıya ulaşınca grubu ile birlikte Bakü'ya taşındı: 27 Mayıs 1920.

Bakü'da, Türkiye'den kaçmış ittihatçıların kurduğu Türkiye Komünist Fırkasındaki bütün ittihatçı unsurları temizledi. Fırka'yı yeniden kurdu.

1920 Eylül'ünün ilk haftasında Komintern kararı ile Bakü'da Doğu Halkları Kurultayı» toplandı. Kurultay'a 1831 delege katılmıştı ve en kalabalık delegasyon Türkiye'dendi: 235 kişi. 235 delegenin arasında Mustafa Suphi, Süleyman Nuri, Bahadür Şakir, İsmail Hakkı, Cevat Dursunoğlu, Kazım Karabekir'i temsilen Binbaşı Arif ve Teğmen Asım, Salih Zeki, Ahmet Cevat (Emre), ünlü Enver Paşa, İttihatçıların polis Müdürü Azmi, Mustafa Kemal'in bizzat tayin ettiği Türkiye Büyük Millet Meclisi temsilcisi Dr. İbrahim Tali (Öngören) gibi ünlü ünsüz bir çok Türk vardı. İstanbul'dan gelen delegelerden biri ise : Ethem Nejat'tı.

Ethem Nejat

1887 yılında doğdu. Sosyalist fikirleri edinmeden önce Ziya Gökalp'ın açtığı çığırda yürüyen bir Türkçü idi. 1908 Meşrutiyetinden önce ittihatçılığı yüzünden Türkiye'den kaçmak zorunda kaldı. İlkın Fransa'ya, sonra da Amerika'ya gitti. Meşrutiyet'te İstanbul'a döndü ve öğretmenliğe başladı. 1914-1918 yılları arasında (savaş yıllarıdır) Manastır, Bursa, İzmir Öğretmen Okullarında Müdürlük ve Maarif Müdürlükleri yaptı. Ancak artık bir Türkçü değil bir marksist, bir devrimci idi.

Savaş bitip Mondros Mütarekesi imzalandıktan sonra Ethem Nejat Almanya'ya gitti. Orada kendisi gibi sol fikirlerden etkilenen ve özellikle Karl Liebknecht, Rosa Lüksemburg, F. Mehring, Clara Zetkin gibi, İkinci Enternasyonal çizgisindeki Alman Sosyal Demokrat Partisinden kopup Spartakist hareketi oluşturan kadro ile —oldukça gevşek de olsa— bağlar kurar Osmanlı aydınları ile birlikte Kurtuluş adlı bir dergi yayınlamağa başladı. Hemen ardından da Almanya'da Türkiye İşçi Çiftçi Partisi'ni kurdular. Parti kurucuları arasında Vedat Nedim Tör (Sonra ihanet etti, Şimdi bir büyük bankanın kültür müşaviridir), Mehmet Vehbi Sarıdal, İhami Nafiz Pamir, Nurullah Esat Sümer, İsmail Hakkı (Arap İsmail), Mustafa Nermi, Sadık Ahi (sonradan adını değiştirdi: Profesör Mehmet Eti) vardı.

Bu grup daha sonra İstanbul'a döndü. Fransa'dan gelen bir başka marksist Türkiye aydın Dr. Şefik Hüsnü ile birlikte, 22 Eylül 1919'da Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nı kurdular. Ethem Nejat kuruculardan biri idi.

Devrimci enternasyonal ruhun en coşkun hali ile sürmekte olduğu 1919-1920 yıllarında Ethem Nejat sosyalizmin bilimini yaygınlaştırmayı amaçlayan dizgi yazı ve makaleleri ile Kurtuluş Gazetesinde yazıyor ve TİÇSF'nin çalışmalarını sürdürüyordu.

Ethem Nejat, TİÇSF'nin adayı olarak Eskişehir Mutasarrıflığına tanınan 5 kişilik Türkiye Büyük Millet Meclisi milletvekili kontenjanında yer aldı. Ancak Bakü'da Doğu Halkları Kurultayı toplanacaktı. 1920 Haziran'ında (?) Ethem Nejat, TİÇSF'nin itimatnamesi elinde olduğu halde, Bakü'ya gitti. 1920 Eylül'ünün ilk günü Doğu Halkları 1. Kurultayı toplandı. Delegelerden biri de: Mustafa Suphi idi.

Türkiye Komünist Partisi 1. Kongresi

Mustafa Suphi ve Ethem Nejat, 1920 Eylül'ünden Bakü'da buluştular. Mustafa Suphi ve Ethem Nejat, Doğu Halkları Kurultayı bittikten hemen sonra (iki gün sonra) Bakü'da, Kızılordu Klübünün salonun-

da 10 Eylül 1920 günü saat 17'de Türkiye'den ve diğer ülkelerden gelen 74 delege ile «Birinci ve Umumi Türk Komünistleri Kongresi»ne katıldılar.

Daha sonra Türkiye Komünist Partisi 1. Kongresi olarak anılacak olan toplanmaya gelen 74 delege, 15 örgüt'ü temsilen gelmişlerdi. Tesbit edilebilen bilgilere göre 15 örgütten başlıcaları Ankara'dan Halk İştirakiyyun Fırkası, Dr. Şefik Hüsnü'nün kurduğu Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası, Mustafa Suphi'nin «ittihatçı» unsurlardan arıttığı Türkiye Komünist Fırkası, Yeşil Ordu, T.İ.U. İşçi Birlikleri bulunuyordu.

Katılan 74 delegenin 32'si gerçek oy hakkına sahiptiler. Geri kalan 42 delegenin oyları ise «danışma» oyu idi.

Mustafa Suphi ve Ethem Nejat tarafından hazırlanan ve Türkiye İşçilerine hitaben yayınlanan kongre bildirisinde şöyle deniyordu:

«Türkiye Komünist Fırkası, inkılap hareketinin yeni girdiği gayri müterakki (gelişmemiş) memleketlerde emperyalizme karşı mevcudiyetini müdafaa eden (varlığını savunan) *milli kuvvetlere* müzaheretle (yardımla), bu arada umumiyetle sermayedarlar idaresine karşı sınıf mübareze hissini (sınıfsal çatışma duygusunun) işçi-halk içinde derinleşmesine ait mücadelede bulunmalı ve herhalde teşkilatın istiklâlini (örgütün bağımsızlığını) muhafaza etmelidir»

Daha sonra Ethem Nejat ve Hilmi Oğlu Hakkı tarafından verilen bir önerge ile «Türkiye komünist teşkilâtlarının birleştirilmesi» istendi. Yalnızca gerçek oy hakkı olan delegelerin katıldığı yedinci oturumda kongre, TKP'nin ilk Merkez Komitesini seçti: Mustafa Suphi (Başkan), Ethem Nejat (Genel Sekreter), Mehmet Emin, Nazmi, Hilmi Oğlu Hakkı, İsmail Hakkı (Kayserili) Süleyman Nuri. Merkez komitesi yedek üyeliklerine Hüseyin Said, Asım Necati, Selim Mehmetoğlu seçildiler. Denetçiler ise Süleyman Sami, Lütfi Necdet ve İsrail Çitaoğlu oldular.

Mustafa Suphi ve Ethem Nejat

Anadolu'ya Geliyorlar

Daha kongre toplanmadan Mustafa

Suphi, Ankara hükümeti ile yazışmış ve «Türkiye Komünist Fırkası'nın (Mustafa Suphi'nin Bakû'de ittihatçılardan arıttığı parti) TBMM hükümetini, emperyalist devletlerle mübarezede (çatışmada) bulunduğu müddet zarfında bütün kuvvetiyle müzaherete, harp cephelerinde zaaf ve teşvîtle (güçsüzlük ve ayrılığa) sebep olacak her türlü ifratkârlıktan (aşırılıktan) tevakkîye (uzak durmağa) karar verdiği gibi, zulüm ve iltisaba (haksız el koyma) karşı mübareze (çatışma, karşı çıkma) hislerinin halk sinesinde derinleşmesini temin etmek üzere fırka faaliyetine geçmeğe lüzum görmüştür ki bunun şekli kanunide (yasalar dahilinde) cereyanı için TBMM hükümetince dirig-i müsaade (izin esirgenmesi) olunmayacağı memul (umut) edilmiştir.» demiştir.

Nitekim Kazım Karabekir de İstiklâl Harbimiz adlı kitabında 3 Ağustos 1920 günü ile ilgili olarak şöyle yazmaktadır: «Eğer Komünizmin kabul edilmeye lazımsa bunu ancak Millet Meclisi kabul edebilir... Bunu Bakû'ya da bildirdim... Onlar da kabul ve Ankara'ya adam gönderdiler. Mustafa Suphi de Ankara'ya gitmek için Millet Meclisinden müsaade istedi ve kabul olundu.»

Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve TKP Merkez komitesi üyelerinden bazıları ve Mustafa Suphi'nin karısı yeni Sovyet Elçisi Budu Mdivani'nin kafilesi ile birlikte yola çıktılar. 28 Aralık 1920 günü Kars'ta, yani anavatandıydılar artık. Kars'ta törenle karşılandılar. Karabekir'in emri ile «Mustafa Suphi yoldaş için yer ayrılması» emri üzerine Ticaret Klubü konuklar için hazırlandı. Mustafa Suphi, Ethem Nejat, TKP Merkez Komitesi üyelerinin bir kısmı ve aralarında eski ittihatçı subayların da bulunduğu daha bir kaç kişi Kars'ta üç hafta kadar kaldılar. Ali Fuat Cebesoy ile çeşitli konular müzakere edildi.

Ve Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve arkadaşları «Ölüm yolculuğuna» çıktılar. Kars'tan Erzurum'a gidiyorlardı. Oradan da Ankara'ya...

Ancak devrim rüzgarları kadar faşizm rüzgarları da esiyordu Doğu Anadolu yaylasında. Cinayet yumağı ağır ağır

çözülüyor ve «şifre veren paşalar» 15'lerin ölüm fermanını yazıyorlardı.

Burada, iki belgeyi sunalım:

Erzurum Valisi Hamit'in, Şark Cephesi Kumandanı Kazım Karabekir'e 2 Kânunsani 1327 tarihli şifresi şöyle diyordu:

«... bendenizce memleketteki tesanüdü ve ahengi ihlale sa'i (dayanışma ve uyumu bozmaya çalışan) bu eşhasın hudut haricine çıkarılmaları zaruridir... Maamafih bu ihraç keyfiyetinin Kars'ta, Rusların gözlerinin önünde vaki olması mahzurdan gayri salim (Sakıncalı) bulunduğu için, keyfiyetin bendenize havale buyurulması eslem-i tarihtir. (en doğru yoldur)»

3 Kanunsani 1327 günü Şark Cephesi Kumandanı Kazım Karabekir 3444 numaralı şifreli cevabında ise şunları yazdı Erzurum Valisi Hamit'e:

«Yapılacak teşebbüsât ve icraatın (girişim ve uygulamının) komünist alemi ile bir temas ve münasebet tesis etmiş olan Mustafa Suphi ve rüfekaşının (arkadaşlarının) hudut haricine çıkarılmasında bilhas sa Rus'lar nezdinde bir sul - tesir (kötü etki) ve tevile (çevirme, düzeltme) imkân hasıl edememesi için memleketteki halk ce reyan ve efkarının (akım ve fikirlerinin) doğrudan doğruya memleket inkılâbına muzır (zararlı) telakki edilen Mustafa Suphi ve refakatindekilerin şahsiyetleri üzerinde gösterilmesini ve bu husustaki tezahürat ve teşebbüsâtın (gösteri ve girişimlerin) ko münizm inkılap alemini oksayacak bir tarz da idaresine itina olunmasını halz-i ehem miyet (önem taşıma) görüyorum. Buna na zaran Mustafa Suphi ve rüfekaşının hudut haricine çıkarılmasında berveçh-i atı (aşağı da olduğu gibi) bir tertibin terası münasip görülmektedir. Mumailiyh ve rüfekaşının (sözü geçen ve arkadaşlarının) Erzurum'a muvasalatları gününden itibaren gerek gazete neşriyatı, gerekse halkın münasip tezahürat ve tazyikatıyla (uygun gösteri ve sıkıştırması ile) daha içirilere seyahatin ve memlekette kalmak ve çalışmaklı ğın kabul olamayacağı hakkında kendileri ne lazım gelen tesirat (gereken etkileme) hasıl edilir. (Oluşturulur)... Yoldaki mevakide (duraklarda) ve Trabzon'da da aynı tezahüratın yapılması... Bilhassa Trab zonda Bolşeviklerin gözü önünde tezahürat.

rat.ı mezkûreden (belirtilen gösteriden) matlubu vechile (olumlu bir şekilde) idare edilmesi ve Bolşeviklik aleyhinden ziyade işbu şahsiyetler hakkında olduğunun izharını (gösterilmesini) münasip buluyorum...»

Kanlı ve faşist cinayet çetesinin mi marlarından Erzurum Valisi Hamit, kudretli (!) Kazım Karabekir'den aldığı bu fermana dayanarak Ankara'ya şu resmi bilgiyi hayasızca telgrafla gönderir:

«... Kazım Paşa ile bu babta cereyan eden (bu konuda yapılan) muhaberât (haberleşme) neticesinde takarrür ettiği (kararlaştırıldığı) üzere, halkın taarruzuna (saldırısına) meydan verilmeyerek, muma ileyhle maiyetini mahfuzen hudut haricine (sözü geçenle yanındakileri muhafız gözetiminde sınır dışına) sevk olunmak üzere Trabzon'a göndereceğim.»

Erzurum Valisi Hamit'in güdümündeki Erzurum Muhafaza-i Mukaddesat Cemiyeti (Mukaddesatı Koruma Cemiyeti) harekete geçti. Mustafa Suphi ve arkadaşları Erzurum'a sokulmadılar. Kazım Karabekir akılalmaz bir ikiyüzlülükle, onlara «kendilerini halkın galeyanından koruduğunu» söylüyordu. Salyalar saçan kışkırtılmış ve afyonlanmış kalabalık devrimciler karşı tezahürat yapıyordu. 15'lerin üstüne. Ancak onlar Ankara'ya gitmekten vaz geçmeyeceklerini kesin bir dille söylediler. Silâhlı muhafızlar (gardiyanlar) nezaretinde garip bir rota çizildi. İlk Trabzon'da geçilecek, oradan motorla İnebolu'ya geçilecek, oradan da Ankara'ya ...

Bayburt'ta, daha nice ihanetlere tanık olacak olan 15'ler, iki ittihatçı subay tarafından ölüm çemberinin içine kucağına itildi. İki döneğe hastalandıkları gerekçesi ile Bayburt'ta tutuldular. 15'ler yola devam etti. Yol boyunca kışkırtılmış halk kitleleri üzerlerine saldırıyordu. Ancak hünerli bir el idare ediyordu saldırganları. Linc'in sınırına gelindiğinde, daha ileri gitmiyordu kalabalık.

Tezgâh inceden inceye işliyordu. Trabzon'da bulunan Sovyet Temsilcisinin de şeref konuğu olacağı bir karşılama töreni düzenlendi.

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükû

metnin resmi davetlisi ve konuğu olarak Türkiye'ye gelen Mustafa Suphi, Ethem Nejat ve arkadaşları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin emrinde olması gereken askerlerin gardiyanlığı altında Trabzon'a girdi. «Komünistlere karşı gale yana gelen» aslında getirilen halk, birbirini ite kaka, tutsak konukların üstüne yürüyor, saldırıyordu. Kallâvi sarıklı hocalar tekbir getiriyor, binek taşlarının üzerinde hemen tedarik edilmiş müezzinler selâlar okuyor ve bir «mukaddes Cihad» havası estirililiyordu. Trabzon Müdafaayı Hukuk Cemiyetinin önce gelenleri (kan emici tefeciler, bezirganlar, beyler, ağalar) keyifle geriniyorlar ve Sovyet Temsilcisine dönüp «görüyorsunuz biz merasim bile hazırladık ama, halkın sizin mezhebe karşı tahammülü yok. Galeyan halinde. ler» diyorlardı.

Sovyet Temsilcisi (Konsolos olabilir) Vali ile ayaküstü görüştü ve 15'lerin Batum'a geri gönderilmesini rica etti.

Hazır tutulan bir motora bindirildi 15'ler. Motor hemen açıldı. Ama ardından daha yollu bir motor da açıldı aynı rota ya doğru.

Karadeniz'in kara suları üstünde Kayıklar Kâhyası Yahya, çocukluğu hamam külhanlarında, göbekteşlerinde geçmiş Falk ve güruhu, elleri bıçaklarında yol aldılar hızla. Sürmene açıklarında yetiştiler öndeki motora...

28 Ocak'ı 29'a bağlayan gece, Karadeniz, Kızıldeniz oldu. Yuttuğu 15 sosyalist'in kanı ve inancıyla boyandı.

Sonrası tarih biliminin sınırlarından çıkar, kimi yerde önünde saygı ile eğilinen 15 Sosyalist'in anısı olur, kimi yerde halkın yüreğinden fıskıran bir türkü!

TÜSTAV

1974'de Dünya'ya bir bakış

Mehmet Güven

1974'de EMPERYALİZM ve SOSYALİZM, Ulusal Kurtuluş Hareketi ve İşçi Sınıfı Mücadelesi

1974 yılı, emperyalizmin en büyük bunalım yıllarından biri, ekonomik sosyal ve politik çöküntünün hüküm sürdüğü bir yıl oldu. 1974 yılı, aynı zamanda, koyu faşist diktaların yerle bir edildiği, sosyalizmin, ulusal kurtuluş savaşlarının ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin büyük adımlar attığı, ve dünyanın tüm ilerici güçlerinin geleceğe büyük umutlarla baktığı bir yıldır. 1974'de kapitalizm ve sosyalizm arasındaki mücadelede emperyalizm oldukça gerilemiş, sosyalizmin güçleri ise kendini bir adım daha sağlamlaştırmıştır.

Kapitalizmin genel bunalımı derinleşmekte, sosyalist sistem güçlenmektedir

1974 yılına gelirken birçok burjuva politikacısı ve burjuva iktisatçısı çoktan «işler fenaya gidiyor» diye söylenmeye başla-

mışlardı. Burjuva basınında 1929-32 buhranına benzer yeni bir buhranın gelmekte olduğuna dair çeşitli haberler çıkmaya, burjuva iktisatçıları bir dizi «yeni» tedbirler teklif etmeye başlamışlardı. Uzun yıllar bütçe açıklarıyla ve para politikalarıyla kapitalizmin devri buhranlarının ani gelen yıkıcı etkilerini ve durgunluğu, enflasyonun sürekli artmasını sağlayarak nispeten engellemeyi başarmış olan tekelci burjuvazi, artık bu yolun sonuna gelmişti. Enflasyonun artması bile durgunluğu önlemiyordu. Buhranların uzun yıllara böyle suni bir şekilde dağıtılmış yıkıcı etkileri şimdi artık birikmiş şekilde sahneye çıkıyor ve kapitalizmin buhranını hızla derinleştiriyordu. Kapitalist ekonominin bu kendi iç gelişmelerinden gelen istikrarsızlık 1974'de, petrol meselesinin ortaya çıkardığı faktörlerle birleşince bütün emperyalist-kapitalist ülkelerde ve daha da fazla, em-

peryalizme bağımlı az gelişmiş ülkelerde, ekonomik bunalım uzun yıllardır görülmemiş boyutlara ulaştı. Burjuva politikacıları şimdi bütün suçu petrol üreticisi ülkelere yüklemeye, bunalımın asıl tayın edici sebebinin kapitalizmin bızatılı kendisi olduğunu saklamaya çalışıyorlar.

1974 başında petrol üreticisi ülkeler petrol fiyatlarına önemli zamlar yaptılar. Kurallar değişmişti artık. Emperyalist tekeller hammadde fiyatlarının belirlenmesinde tek tayın edici olma durumunu yitirmişlerdi. Petrol fiyatlarının artması, en çok Avrupa ve Japonya'yı etkiledi. Petrole ödenen yüksek paralar bu ülkelerin ödemeler dengesini altüst etmiş, enflasyonu daha da hızlandırmış, işsizliğin son yıllardaki en yüksek düzeye çıkmasına yolaçmıştı. Fabrikalar sürekli işçi çıkartıyor, üretimi kısıtlıyor ve işsizler ordusu hızla büyüyordu.

1974 yılı AET bünyesinde de önemli değişikliklere sahne oldu. «Avrupa Birleşik Devleti», bütün Avrupa ülkelerinin politik entegrasyonu (bütünleşme) hayali suya düştü. Ekonomik krizin derinleşmesiyle AET üyelerinin hepsi kendi derdine düştü. Para birliği, siyasi birlik sözleri ortadan kalktı, her ülke kendi parasını koruma tedbirleri almaya bir yandan da diğeri ni biraz daha sarısmaya koyuldu. Lenin'in daha 1915'de, Avrupa Birleşik Devletleri'nin gerçekleştirmesinin imkânsız olduğu teğhisi böylece pratikte bir kere daha ispatlandı. Emperyalistler arası kalıcı bir *birlik* hiçbir zaman kurulamazdı.

Petrol fiyatlarının artması kendi petrol üretimi oldukça yüksek olmasına rağmen ABD'yi de etkiledi. Birçok sanayi dalı hemen hemen felce uğradı. Avrupa ve Japonya'nın durumlarının oldukça sarsılmış olması ABD'yi dolaylı olarak etkiliyor, kapitalist dünyanın bir yerinde çıkan bir yangın çok kısa bir zamanda bütün kampı sarıyordu. Bu yüzden AET'nin çöküşü Avrupa kapitalizminin zayıflaması ABD'nin işine gelmezdi, tıpkı AET güçlenmesinin gelmediği gibi. Bütün iç çelişkilerle rağmen kapitalist dünya bir bütünlü ve Avrupanın çökmesi demek bütün kapitalist dünyanın çökmesi demek olurdu. Amerika bu yüzden petrol ambargosunun

kaldırılması için büyük çaba gösterdi. Sonuçta Avrupa ülkeleri her zamankinden çok ABD ye yaklaşıyor, AET birliği sarılıyor ve ABD, kapitalist kampın liderliğini, eskisine oranla zayıflamış da olsa, sürdürmeye devam ediyordu. Amerikanın hazırladığı «Yeni Atlantik Bildirisi» Mayıs'ta kabul edildi.

1974'de ekonomik bunalım siyasi yapıyı da büyük çapta etkiledi. Birçok ülkede hükümet değişiklikleri oldu. İngiltere de maden işçileri grevi Muhafazakar Parti'yi iktidardan etmeye yetti. İki kere yenilenen seçimler sonunda, iktidarda şimdi İşçi Partisi var. Ama «üzerinde güneş batmayan imparatorluk» şimdi sosyal huzursuzluklar, işsizlik ve pahalılık içinde. İngiliz emperyalistleri, kendi kaderini tayın hakkını tanımadıkları İrlanda halkının muhalefetiyle başedemez durumdadalar.

1974'de Almanya da da hükümet değişikliği oldu. Sosyal Demokrat Parti lideri Willy Brandt, bu yılların efsane politikacısı, en yakın yardımcısının Demokratik Alman Cumhuriyeti güvenlik subayı olduğu ortaya çıkınca, bir günde istifa edip gitti. Fransa'da Pompidu'nun ölümüyle, De Gaulle milliyetçiliği de tarihe karıştıyordu. Yeni seçimlerde sol cephe çok küçük bir farkla kaybediyor ve iktidara, Amerika'ya başkaldırıda daha uslu olacak D'Estaing geliyor.

İtalya hemen hemen en istikrarsız batı ülkesi olma durumunu 1974'de de sürdürdü. Aylarca süren hükümet bunalımı ve ekonomik kriz, geniş halk muhalefeti ve yeniden azgınlaşan faşist örgütlerin eylemleriyle geçti bu yıl İtalya da. İtalyan egemen sınıflarının tek derdi, güçlü Komünist partisini iktidardan uzak tutmak.

«Uzak Doğu mucizesi» Japonya'da ekonomik büyüme hızı 1974'de sıfır civarındaydı. Kendisine büyük ümitler bağlanan Tanaka, adı yolsuzluklara karıştığı için istifa ediyordu.

1974'ün istifa etmek zorunda kalan diğer bir burjuva politikacısı da Nikson'du. 1972'den beri sürüp giden Watergate olayının etkileri, sonunda Nikson'un istifa etmesiyle sonuçlandı. Yardımcısı Agnew da daha önce bazı yolsuzlukları açığa çıkarıldığı için istifa etmiş olan Nikson, A-

merikan tarihinde istifa eden ilk başkan oluyordu. Son birkaç yıl içinde başta gelen Amerikan politikacılarının hemen hemen hepsinin rüşvet alıp verdikleri, vergi kaçırdıkları ortaya çıkıyor. Bunlar yeni geyler değil Amerikan politikacıları bütün burjuva politikacıları gibi hırsızlık yaparlar. Ama şimdi gelişmelerin keskinleşmiş olması bütün bunların su yüzüne çıkmasını sağlıyor. Çeşitli burjuva klikleri karşılıklı bir birlerini deşifre ediyorlar. Halkın artan muhalefeti her türlü burjuva politikacısının itibarını çabucak yitirmesine yol açıyor. Kapitalizm süratle adam harcıyor.

1974 yılı aynı zamanda ABD içindeki farklı burjuva kliklerinin, tekel gruplarının arasındaki gelişmelerin keskinleşmesine de sahne oldu. Yönetimde olan cumhuriyetçilerle son seçimleri kazanan demokratlar, birçok konuda zıtlıyorlar. Sovyet ticaret anlaşması, Kıbrıs olayları ve Türkiye'ye yardım, Güney Vietnam'a yardım gibi konularda İki finans grubu arasındaki mücadele Amerikan siyaset sahnesinde önemli anlaşmazlıklara yolaçtı.

Bütün emperyalist kapitalist ülkeler, de 1974 yılı işçi sınıfı hareketinin yükselmesi ve çeşitli halk kesimlerinin artan talepleri ile geçti. Ekonomik kriz her yerde büyük grevler, gösteriler ve direnişlerle birlikte gelişti. Birçok Avrupa ülkesinde çeşitli genel grevlere gidildi.

Petrol satışı sonucu birçok Arap ülkesinin elinde muazzam paraların birleşmesi kapitalist dünyanın başına yeni dertler açan başka bir olay oldu.

Petrol zengini azgelişmiş çok paralı ülkeler emperyalist ülkelerdeki birçok işletmeleri parça parça satın almaya, bankalar üzerinde kısmi kontrol kurmaya başlıyorlardı. Üretim araçlarının mülkiyetinin böyle el değiştirmesi, emperyalistlerin hiç de işine gelmesi gerek, ABD bu ülkeleri şimdi bir yandan tehditlerle sınırlamaya, bir yandan da İran gibi ajanları piyasaya sürerek bölmeye çalışıyor.

Burjuva diktatörlüğü altında yaşayan ülkelerde ekonomik ve siyasi bunalımlar böylesine derinleşirken, sosyalizmin ictidarda olduğu ülkelerde bu dertlerin hiçbir söz konusu değildi. Sosyalist ülkeler topluluğu, SSCB'nin önderliği altında biryan-

dan sosyalist entegrasyonu (bütünleşmeyi) güçlendirmeye, karşılıklı işbirliği ve dayanışma temelinde gelişmeyi sürdürürken, bir yandan da dünya devrimci hareketine öncülük ediyor, dünyanın her yerindeki anti emperyalist mücadelelere destek oluyordu. 1974 yılı sosyalist sistemin bütün dünyadaki gücünü ve etkisini, belirleyici rolünü daha da geliştirdiği, yeni boyutlara ulaştırdığı bir yıl oldu.

Portekiz ve Yunanistan'da faşizmin sonu

1974'de iki zorba rejim, Yunan ve Portekiz faşist yönetimleri halkın mücadelesi sonunda devrildi. Bu iki olay bütün dünyadaki ilerici güçlerin büyük bir zaferiydi. Portekiz'de elli yıllık faşizmin yıkılması, ilerici bir hükümetin kurulması, aydınlık yarınların bir müjdecisiydi. 25 Nisan'da radikal subayların gerçekleştirdiği darbe sonunda faşist Caetano iktidarı yıkıldı. Darbeden sonra kurulan hükümette sosyalist ve komünistler de yer aldı. Portekiz'de sonbahar da gerçekleştirilen ikinci bir hareket ile, ilk darbede etkili kazanmış olan gerici Spinola ve adamları tesirsiz hale getiriliyor, demokrasi yeni bir zafer kazanıyordu. Portekiz'de faşizmin yıkılması ile Sosyalist ve Komünist partiler serbest çalışma olanağına kavuştular. Çok uzun yıllardan beri faşizm altında, en güç şartlar altında mücadeleyi sürdürmüş olan Komünist Partisi, anti faşist darbenin gerçekleştirildiği günün akşamı başkent Lizbon'da bir kaç saat içinde yüzbinden fazla parti gazetesini (Avanti) dağıtabiliyordu. Günler geçtikçe dünya kamuoyu PKP'nin ne kadar güçlü bir örgüt olduğunu, Portekiz işçi sınıfı içinde ne kadar etkili bir örgütlenmeye sahip olduğunu —şaşkınlıkla— görüyordu. Parti darbeyi gerçekleştiren genç subayların büyük bir çoğunluğunu denetliyebiliyor ve halk içinde geniş itibar kazanıyordu. Parti genel sekreteri Alvaro Cunhal'ın kişiliğinde, bütün dünya devrimcileri örnek ve fedakar bir liderle tanışıyorlardı.

Portekiz halkı şimdi ilkbaharda yapılacak seçimlere hazırlanıyor.

Kıbrıs olayları Yunan faşizminin çök-

mesine yolaçtı. Zaten yıllardır sürdürülen mücadele Yunan faşizmini içi kof bir rejim haline getirmişti, Kıbrıs macerası amacına ulaşamıyınca faşistler kolayca iktidardan indirildiler, Yoksa Yunanistan'da burjuvazinin iktidarı bütünüyle tehlikeye girecekti. Bir adım geri atıldı, faşistler feda edildi ve burjuva demokrasisi tercih edildi. Faşistler kendi kuyularını kendi elleriyle kazmışlardı.

Faşistlerin sürgüne gönderilmesinden sonra halka birçok demokratik hak tanınmış, siyasi partiler faaliyete geçmiş Komünist ve Sosyalist partiler serbest çalışma olanağı bulmuşlardır. Bizi seçim yoksa cunta geri gekir tehditleri altında yapılan seçimleri sağcılar kazanmış, gene bir burjuva hükümeti kurulmuştur. Burjuva ve işbirlikçi Karamanlis hükümeti herşeye rağmen, halkın baskısına karşı koymamakta, cuntacıları yargılamaya başlamak tadır. Yunanistan'da faşizmin yıkılması, halkın soluk almasını ve emekçi sınıf partilerinin serbest çalışma hakkını kazanmasını sağlamıştır, bu yüzden dünya devrimci hareketi için önemli bir kazançtır. Öteyandan Kıbrıs olayları Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından (göstermelik de olsa) çıkmasına ve Yunanistanda ABD emperyalizmine karşı geniş bir halk protestosunun doğmasına yolaçmıştır.

1974 yılında başka bir iktidar değişikliği daha gerçekleşmiştir. Habeşistan'da yılların hükümdarı Haile Selasiye, askeri bir darbe sonunda devrilmiş, yerine askeri bir cunta gelmiştir. Kısa bir süre sonra ordu içinde yapılan ikinci bir darbe sonunda iktidarın niteliği oldukça değişmiş, Selasiye tamamen etkisiz hale getirilmiştir. Yeni cunta bir dizgi ilerici girişimlerde bulunacağını açıklamış, Steyandan Amerika bu ülkeye verdiği kredileri kesmiştir. Askerler feodaliete karşı olduklarını söylemek tedirler, ama şimdiye kadar henüz halkın çıkarları doğrultusunda bir eyleme girmiş değillerdir. Habeşistan'daki gelişmelerin yönünün açığa çıkması için daha bir süre beklemek gerekecektir.

Ulusal kurtuluş hareketinin yeni zaferleri

1974 yılında anti-emperyalist kurtuluş mücadeleleri yeni zaferler kazandı.

Önce, Portekiz faşizminin yıkılmasında büyük katkıları olan Portekiz sömürgeleri Mozambik, Angola ve Gine-Bissaidaki halk kurtuluş mücadeleleri, Portekiz faşizminin yıkılması ile zafere ulaştılar, Yeni Portekiz hükümeti her üç sömürge halkının temsilcileriyle, gerilla savaşını uzun yıllardan beri sürdüren örgütlerin yöneticileriyle, yaptığı anlaşmalarla her üç halkın bağımsızlığını ve kendi kaderini tayin hakkını kabul etti. Afrika da uzun yıllardır sürdürülen bu silahlı devrimci mücadeleler böylece zaferle sona eriyordu. Şimdi her üç ülkede de halk temsilcilerinin denetimindeki geçiş hükümetleri bağımsızlığın yerleştirilmesine çalışıyorlar. Yıl sonuna doğru Mozambikteki gerici ayaklanma teşebbüsü Frelimo gerillaları ve portekiz askerleri tarafından başarılı bir şekilde bastırıldı.

1974 yılı, Filistin halkının mücadelesinin yeni bir döneme geçmesine tanık oldu. Önce Rabatta yapılan Arap Zirve toplantısına, sonra da Birleşmiş Milletlere kendini Filistin halkının meşru temsilcisi olarak kabul ettiren Filistin kurtuluş Örgütü gerillar örgütleri arasında da önemli bir birlik kurmayı başardı. Birleşmiş Milletlerdeki konuşması dakikalarca ayakta alkışlanan Filistin Kurtuluş Örgütü başkanı Arafat, İsrail siyonizmini ve ABD emperyalizmini şiddetle yeriyor, İsrail halkına barış içinde, kardeşçe yaşanacak demokratik ve laik bir devlette birleşmeyi teklif ediyordu. Filistin halkının haklı davasının Birleşmiş Milletler tarafından resmen kabul edilmesi, Filistin halkının kazandığı siyasal bir zafer oldu.

1974 sonra ererken Vietnam ve Kamboçya halklarının mücadelesi de yeni bir genel saldırı dönemine giriyordu. Paris anlaşmasının satılmış Saygon yönetimi tarafından sürekli ihlâl edilmesi ve uygulanmaması üzerine Güney Vietnam Geçici Devrim hükümeti askerleri Saygon askerlerine karşı yeni bir saldırıya geçtiler. Kamboçya halk kurtuluş kuvvetleri de aynı anda gerici Lon Nol kuvvetlerine karşı saldırıyı artırdılar. Gerek Kamboçya üa gerekse Güney Vietnam da büyük başarılar elde edildi, bir çok bölge düşmandan kurtarıldı ve devrim güçlerinin kontrolüne geçti.

Çağımız proleter devrimin zafer çağıdır

Çağımız emperyalizmin çöküş —Proletarya devriminin yükseliş çağı, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Çağımız emperyalizme karşı dünyanın dört bir yanında halkların topyekûn mücadele verdiği bir çağdır. Çağımız sosyalist sistemin uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ezilen halkların emperyalist burjuvaziye ve onun diğer gerici müttefiklerini geriletmiş bir çağdır.

1974 yılı, işte bu gerçeğin yeryüzünde çok daha geniş kesimlerce görüldüğü, —emperyalizmin yeni gerilemeler— sosyalizmin ve dünya halklarının yeni ilerlemeler kaydettiği bir yıl olmuştur. 1974 yılı —kapitalizmin genel buhranının derin

leştiği,— emperyalist burjuvazinin güçlüklerinin çoğaldığı —uluslararası finans— kapital grupları ve tekeller arasındaki çirkin çekişmelerinin kızıştığı, metropollerin sarsılmağa başladığı, emperyalist —kapitalist kamp içindeki tüm ülkeleri büyük bir enflasyon işsizlik ve pahalılık dalgasının sardığı— nisbi yoksullaşmanın yanısıra mutlak yosullaşmanın kristalleşmeğe başladığı bir yıl olmuştur.

Geniş emekçi kitleleri işçi sınıfı biliminin şaşmaz bir şekilde gösterdiği doğruların kimbilir kaçınıcı kez ispatlandığını 1974 yılında çok daha yakından görmüşlerdir.

Böylece 1974 yılında, SOSYALİZM ekonomik— siyasi, kültürel ve ideolojik planda yeni yeni başarılar kazanmış dünya çapındaki zaferine bir adım daha yaklaşmıştır.

TÜSTAV

World Marxist Review dergisi ve Irak Yurtsever Millî İlerici Cephesi'nin himayesi altında, Bağdat'ta, «Sosyalist Dünya Sistemi ve Millî Kurtuluş Hareketi arasındaki ittifak» konusunda teorik bir konferans yapılmıştır. Derginin ve Cephe'nin delegelerinden başka, konferansa, Cezayir, Arjantin, Bangladeş, Bulgaristan, Şili, Kıbrıs, Çekoslovakya, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İran, Irak, Ürdün, Lübnan, Fas, Moğolistan, Filipinler, Polonya, Romanya, Senegal, Güney Afrika, Sovyetler Birliği, Sri Lanka, Suriye Komünist ve İşçi Partileri, Asya ve Afrika sol ilerici ve yurtsever partileri ile örgütlerinin temsilcileri; Arap Sosyalist Birliği (Mısır), Avami Birliği (Bangladeş), Gine Demokratik Partisi, Zimbabve Afrika Millî Birliği, Zimbabve Afrika Halk Birliği, Arap Baas Sosyalist Partisi (Irak) Kürt Demokratik Partisi (Irak), Kürt İlerici Hareketi (Irak), Kürt Devrimci Partisi (Irak), Kürt Sosyalist Partisi (Irak), Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti Millî Demokratik Birliği, Demokratik Halk Birliği (Yemen Arap Cumhuriyeti), Yemen Baas Partisi, Yemen Devrimci Demokratik Partisi, Halkın Öncüsü Partisi (Yemen Arap Cumhuriyeti), Madagaskar Bağımsızlık Kongresi Partisi, Umman Halk Kurtuluş Cephesi, Suudi Arabistan Millî Kurtuluş Cephesi, Suudi Arabistan Baas Partisi ve tanınmış Irak devlet adamları katılmışlardır.

World Marxist Review dergisi yazı işleri müdürü Konstantin Zaradov'un konferanstaki tebliğinin bir bölümünü yayınlıyoruz.

Dünya sosyalizmi ve ulusal kurtuluş Hareketi

Konstantin Zaradov

(World Marxist Review Dergisi
Yazışleri Müdürü.)

Tartışmaya sunulan sorunlar çalışma odalarının inzivasında değil, emperyalizme karşı, yeni bir toplumun gelişmesi için ve, rilen devrimci savaşların potasında ortaya çıkmıştır. Bu savaşlar, sosyalist topluluğun ve millî kurtuluş hareketinin ittifakını ağır ağır ama devamlı olarak geliştirmektedir. Emperyalizme karşı aktif ve sürekl

olarak savaşan herkesin bildiği gibi, dünyanın ilerlemesinin geleceği ve kurtuluş hareketinin kendi siyasi başarıları bu ittifakın gücüne dayanmaktadır.

Tabii ki bunu düşmanlarımız da çok iyi bilmektedirler. Dünya kapitalizminin siyasi uşakları sömürge köleliğinden kurtulan ülkelerin objektif olarak tüm sömürül

biçimlerine karşı mücadeleye döndüsen anti-emperyalist mücadele yolunda gelişmelerine devam etmelerini engelleme çabalarında hiç bir şey esirgememektedirler. Emperyalizmin ideologları ve politikacıları gelişmekte olan ülkeleri, kapitalizmin bunak vücudu için kaçınılmaz sonunu geciktiririz umuduyla «taze kan» kaynağı olarak görmektedirler. Sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş güçleri arasındaki tarihin deneyinden geçmiş ve gelişen ittifakı durdurmak için özel çabalar harcamaktadırlar.

İşte bunun için uluslararası forumlarda ve dünya basınında, sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş hareketi ittifakı sorunu üzerinde ateşli polemiklere girilmektedir. İşte bunun için ittifakın çok büyük teorik ve politik bağıntısı vardır.

Bu çok geniş ve önemli konuyla ilgili bir kaç noktaya dikkatli çekmek isterim.

Herşeyden önce, bu «sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş hareketi ittifakı» kavramı hakkında birkaç söz:

Böyle bir ittifak ve bu ittifakın gelişmesi sözleriyle neyi kastediyoruz? Hükümetler arası bir anlaşmalar sistemini, yada uluslararası alanda ortak hareket etmek isteyen tarafların dikkatle resmileştirilmiş anlaşmasını mı kastediyoruz? Muhakkak ki bunlar karşılıklı taahhütlerin gözönüne alınmasını isteyen sosyalizm ve ulusal kurtuluş güçleri ittifakının çeşitli şekillerde dile getirilişleridir. Ama bilimsel bir yaklaşım, ittifakın bu biçimlerine dikkat ederken, ittifakın özünü ortaya koyacak bir analiz yapılmasını gerektirir.

Sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş güçleri ittifakını bu açıdan incelersek, kanımızca, ittifakın başlıca içeriğinin ve temelinin, dünya devrimci sürecindeki üç temel unsurun objektif ve doğal etkiyle şiminden meydana geldiğini vurgulamak gerekmektedir.

Bu durum, uzak ve yakın tarihin gerçeklerinden doğmuştur.

Portekiz'deki son olayları ele alalım. Oradaki ilerici güçler demokratik bir darbe yaptılar. Demokratik darbenin yolu, Portekiz işçilerinin, tüm çalışan halkın, faşist diktatörlüğün tüm düşmanlarının, kahramanca mücadelesi ile açılmıştır. Ama faşist rejimin ölümünü hazırlayan unsurun Por-

tekiz ordusunun halkın tarafına geçmesi olduğu da açıktır ve bunda, rejimin Afrika halklarına karşı yaptığı savaşlarda aldığı ağır yenilgilerin de etkisi vardır. Faşist sömürge diktatörlüğüne karşı iki cephede birleşik mücadele, metropol ülkede çöküşün, sömürgelerde yenilgiyi kabul etmeden önce gerçekleşmesiyle sonuçlanmıştır. Portekiz sömürgelerindeki ulusal kurtuluş mücadelelerinin olağanüstü rolüne hakettiği değeri veririrken, sosyalist ülkelerin siyasi, iktisadi ve askeri yardımlarının bu mücadeleye yaptığı katkıyı da unutmamak gerekmektedir.

Portekiz'deki durum coğrafi bakımdan ayrı, fakat objektif olarak emperyalizme, gericiliğe ve sömürgeciliğin zulmüne karşı mücadelede ortak amaç ve çıkarlarla birleşen sınıf yapısı farklı devrimci güçlerin, birbirlerini etkilemelerinin son örneğidir. Bir kez daha, yakın tarihi damgalayan, ve sosyalizm ile ulusal kurtuluş güçlerinin bütünleştirilmesindeki aşamaları temsil eden önemli olaylarda uzun süredir açıkça belirgin olan genel bir kanunu bir kez daha onaylamaktadır.

Rusya'daki ekim 1917 sosyalist devrimi, sömürge sistemine bir darbe indirmiş ve sömürge ülkelerindeki kitlelerin dünya tarihinde bir faktör, emperyalizmin temelini çökerten bir güç haline dönüştürülmesinde yardımcı olmuştur. Bu da, devrimin zaferine ve SSCB'de sosyalist yapının güçlendirilmesine yaramıştır.

Sovyetler Birliğinin temsil ettiği sosyalizmin kesinleştirici yardımı ile ikinci dünya savaşında Alman faşizminin ve Japon militarizminin ezici yenilgisel çöküşünde, ülkenin kapitalist yörüngeden çıkması ile sonuçlandı ve bütün dünyada emperyalist mevzilerin zayıflamasını belirledi. Bu, emperyalizmin sömürge sınırlarındaki birçok ülkede başarılı ulusal kurtuluş devrimlerine yol açtı. Ve bu da sosyalizmin kapitalizm üzerindeki devrimci baskısını katmerleştiren ek unsurları oluşturdu.

Başlıca anti-emperyalist güç olan sosyalist dünya sisteminin oluşumu ve güçlenmesi, dünyadaki durumu kökünden değiştirmiş ve ulusal kurtuluş devrimlerinin güçlü saldırısı altındaki sömürge imparatorluklarının çökmesine büyük ölçüde yardım-

ci olmuştur. Ayrıca sosyalist güçlerin kapitalizm karşısında güçlenmelerine büyük katkıda bulunmuştur.

Şu halde, günümüzdeki olaylar gibi, tarihten alınan dersler de, sosyalizm ve millî kurtuluş hareketi arasındaki etkileşimi ve ikisinin objektif ortak çıkarlarını doğru lamaktadır.

Bu noktaların teorik analizinde, biz Marksist - Leninistler, Marx ve Engels'in devamcısı Lenin tarafından mükemmelleştirilen ve gerçekliği kesin olarak ispat edilen kavramdan yola çıkıyoruz. Lenin'in bilimsel keşfinin büyüklüğü şuradadır: Yüzyılın başında, ilk muzaffer sosyalist devrimden önce, sömürgecilerin hâlâ sömürge lerine sıkı sıkıya yapıştıkları ve dünya nüfusunun üçte ikisini yönettikleri bir sırada, o, millî kurtuluş mücadelesinin heybetli gelişimindeki kaçınılmazlığı ve aynı zamanda proletaryanın devrimci hareketi ile kaynaşmasındaki zorunluluğu ispat etmiştir.

Marks ve Engels'in fikirlerini geliştiren Lenin, kapitalizmin emperyalizme dönüşmesinin yarattığı tarihi koşulları dikkate almış ve dünya devrimci ve sosyal gelişiminin geleceği için hayati önemi olan bazı sorulara yeni bir açıdan yaklaşmıştır. Bu sorular nelerdir?

Lenin, sömürge ve yarı-sömürge halklarının kurtuluş hareketlerini, dünya burjuvazisinin, proletaryaya karşı sınıf çatışmasında, ihtiyat olarak kullanamayacağı bir sosyo-politik güç olarak tanımlamıştır.

Lenin, değişken sosyal yapısı ve içinde taşıdığı bazı çelişkilere rağmen, millî kurtuluş hareketinin müthiş bir devrimci potansiyele sahip olduğunu ve dünya çapındaki devrimci mücadelede aktif ve bağımsız bir güç olduğunu ispatlamıştır. Şu halde proletaryanın ve sosyalist güçlerin harekete karşı tavı işbirliği ve ittifak yapmak olmalıdır.

Lenin, halkların emperyalizmden kurtuluş mücadelesinin, sadece özde millî ve eğilimde demokratik olmakla kalmadığını zaman içinde «Kapitalizme ve emperyalizme karşı geleceğini» göstermiştir. (İngilizce, Toplu Eserler, cilt 32, s. 482).

Lenin, sömürgeleikten kurtulan halkların, yeni tarihi koşullarda kapitalist aşar-

mayı atlayarak doğrudan doğruya sosyalizme geçme olasılıklarının da bilimsel açıklamasını yapmıştır.

Lenin, ulus ve sömürge sorununda, bir Marksist'in sadece ulusların kendi kaderini tayin hakkını tanımakla yetinmemesi gerektiği üzerinde durmuştur. Ulusal kurtuluş hareketindeki devrimci unsurları eylemle, maddî ve manevî açıdan en kesin şekilde desteklemek gereklidir (Bak Toplu eserler, cilt 22, s. 151-152).

Bu yaklaşımın «ulus - sömürge» sorununa, ve devrim güçleri arasında, ilk kez Lenin'in ulusal - kurtuluş hareketini de soktuğu sosyalist dünya devriminin özüne, tek bilimsel yaklaşım olduğuna derinden inanıyoruz.

Lenin'in düşüncesi ulusal ve sosyal özgürlük için çarpışan halkların geleceğini açığa kavuşturdu; önce metropol ülkelerin proletaryası ile ulusal kurtuluş güçleri arasında, sonra da sosyalist devletlerin egemen işçi sınıfı ile, başta çalışan kitleler olmak üzere, gelişen ülkeler halkları arasındaki ittifakı sağlamlaştırmak için, güvenilir ideolojik, teorik ve politik temeller sağlamıştır.

Bu ittifak kavramı, Lenin'in, dünya devriminin öncüsü olarak yürüten proleterya ve tüm anti emperyalist güçler arasındaki geniş sınıf ittifakı stratejisinin bir parçasıdır. Bu strateji sadece ulusal devlet çerçevesinde kısıtlı kalmamış, tüm dünya devrimci sürecine uygulanabilmiştir.

Lenin'in büyük fikirlerinin rehberlik ettiği Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri 1969'da şunların üzerinde durmuşlardır: «Anti-emperyalist mücadelenin geleceği için, sosyalist sistem, işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi güçleri arasındaki ittifakın sağlamlaştırılması hayati önem taşır.»

Ulusal kurtuluş hareketlerinin bir çok belli başlı liderleri de sosyalizmle ittifakın inananmış savunucularıdır. Teorik başlangıç noktaları çoğu kez Marksist - Leninist'lerden farklıdır. Ancak, objektif olarak, ittifak konusundaki görüşleri bizimkine yakındır; çünkü hem dünyadaki güçlerin sırasını hem de anti-emperyalist mücadelede sosyalist sistemin rolünü doğru ölçmek ve bu dünya çapındaki unsurların analizini

temel olarak, ülkelerinin ulusal çıkarları uğrunda savaşın en iyi yol ve metodlarını araştırmak için, çağdaş tarihin özünü in-
meye çalışıyorlar. Bu tutumun ulusal kurtuluş mücadelesinde yararı görülmüştür.

Ne var ki (bunu görmezlikten gelemeyiz), gelişen ülkelerdeki bazı etkili politik çevreler, bazı bazı, değişik düşünme ve davranma eğilimi göstermekte, objektif süreçlerin ciddi analizlerinden yola çıkmak yerine, tesadüfî dürtülerin ortaya çıkarıverdiği kararları benimsemektedirler. Ve şüphesiz, devrimci güçlerin uluslararası ittifakı için bu bir tehlike kaynağı olmaktadır. Ama yanlış ideolojik ve politik eğilimlerle etkilenen ulusal hareketler için tehlike daha da fazladır. Çünkü bunlar uluslararası sermaye ve emperyalizm karşısında gerilemeye mahkumdurlar.

İncelediğimiz ittifakın, bilimsel olarak daha iyi anlaşılabilmesi yolunda hangi yeni gelişmeler doğrultusunda teorik analiz yapılmalıdır?

Bunlar arasında en önemlilerinin, dünyadaki güçlerin sıralanışındaki yeni değişmeler, uluslararası ilişkiler sisteminde henüz başlayan yeniden biçimlenme, ulusal kurtuluş devrimlerinin günden güne artan bir sosyal içeriğe kavuşması, günümüz koşullarına uygun olarak emperyalizm ve yeni sömürgecilik stratejilerine getirdiği bazı değişimler olduğunu sanıyoruz.

Sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş güçleri arasındaki ittifak, belirli bir dünya ortamında gerçekleşir. Hem bu ortamdan etkilenir hem de bu ortamı etkiler.

Son 10-15 yıl içinde, sosyalist ülkeler çok büyük iktisadi gelişmeler kaydetmişlerdir. Aralarındaki iktisadi işbirliği artmış ve siyasal birlikleri daha da yoğunlaşmıştır. Sosyalizmin savunma potansiyeli artmıştır. Bütün bunlar, sosyalist ülkelerin uluslararası itibarını güçlendirmiş ve uluslararası manivela gücünü ve etkisini büyültmüştür.

Ancak bu dönemde emperyalizmin de, hem askeri hem de iktisadi gücünü arttırmakta olduğu söylenebilir. Doğrudur bu; ama böyle olsa bile dünya güçler dengesi sosyalizm ve tüm devrimci güçler lehine değişmiştir. Emperyalizm artık cezasız kalmadan saldırgan planlarını yürütemez, as-

keri maceralarının başarısına da güvене-
mez. Kahraman Vietnam halkının zaferi, Arap halkları tarafından İsrail militaristlerine ve emperyalizmin Orta Doğu'daki planlarına indirilen güçlü darbeler, ayrıca bir çok başka örnekler, bunun kesin delilleridir.

Günümüzün önemli özelliklerinden biri de ulusal devrimlerin derinlik kazanması, ve gelişen ülkelerdeki sosyal hareketlerin, genel anti-emperyalist eğilimlerini kaybetmeden, her zamankinden daha belirgin bir sınıf karakterine büründükleri devreye girilmesidir. Ulusal devrimin derinlik kazanma içeriğinin çerçevesinde, gelişen ülkeler de hem sosyal farklılaşma hem de sınıf çelişkileri yoğunlaşmaktadır. Özellikle sosyalist yönelimli ülkelerde, kurtuluş mücadelesi hergün biraz daha açık bir şekilde hem feodal hem kapitalist sömürü ilişkilerine karşı yönelmektedir. Tabii bu kapitalist olmayan yolun sadece «ilan edildiği» değil, gerçekten izlendiği yerlerde olmaktadır.

Dünya çapındaki bu süreçten başlayan ve sosyalizm ile ulusal kurtuluş güçlerinin ittifakının kaderini doğrudan doğruya etkileyen eğilimlerden biri de, anti emperyalist mücadelede ittifakı sağlamlaştıran ortak amaçların, gitgide daha yakın sosyal sınıf çıkarlarıyla tamamlanmasıdır. Gerçekten devrimci demokratik rejimlerin liderliğinde, büyük çapta anti-emperyalist reformların yapıldığı, önemli ilerlemenin tümüne sosyalist bir yön verildiği, ve (bu çok önemlidir) birleşik -ilerici- ulusal - yurtsever cephelerin varolduğu ülkelerde, sosyalizmle ilişkilerin genişletilebileceği daha geniş bir sosyal ve siyasal temel oluşmaktadır. Bu, sosyalist ülkelerle artan iktisadi işbirliğinde, devletler arasındaki yakın ilişkiler de ve partiler arasındaki bağların gelişmesinde kendini göstermektedir.

Ancak farklı bir eğilimi de dikkatimizden kaçırılmamalıdır: Bir çok gelişen ülkede de burjuvazi, iktisadi ve siyasal egemenliğini sağlamlaştırmaktadır. Bu durum, Emperyalist politikaya karşı sosyalizmle olan ittifakların kaçınılmaz şekilde yokolacağı anlamına mı gelir?

Daha ileri bir sosyal gelişmenin yolunun yönteminin seçiminin, bazı eski sömürge ve yarı sömürgeelerde, hâlâ tartışılan bir

konu olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız. Bu konu etrafındaki siyasî sınıf mücadeleleri, gelişmekte olan ülkelerde sosyal hayatın mihrakıdır. Bu mücadele bu ülkenin ulusal siyasî bağımsızlıklarını sağlamlaştırmak ve iktisadî bağımsızlıklarını kazanmak zorunda oldukları bir zamanda yapılmaktadır. Çeşitli sınıflar ve politik güçler bu işi başarmak için birbirinden ayrı yollar ve metodlar üzerinde ısrar etmektedirler. Fakat her durumda ulusal bağımsızlık kalıntılarını atmayı ilk görev olarak görmektedirler. Başka bir deyişle, uzlaşmaz sınıfların bile emperyalizme karşı çıkmakta ortak çıkarları vardır. İşte bu yüzden gelişen ülkelerin burjuvazisi arasında bile, hâlâ, günümüzün en büyük anti emperyalist gücü sosyalizm ile ittifak istenebilmektedir.

Olaylar göstermektedir ki, hergün, burjuva egemenliği altında gelişen daha fazla ülke Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle değişik ilişkilere girmektedir. Yerli burjuva sınıfı, sınıf içgüdülerini kayıp mı etmiştir? Hayır. Bu, ciddi bir hesabın sonucudur, çünkü bu ilişkiler yerli burjuvazinin iktisadî bağımsızlığını korumasını sağlamaktadır. Dahası da var, ulusal burjuvazinin büyük bir kısmı, dünya emperyalizminden bağımsız bir kapitalist gelişme umutlarını, sosyalizmle ittifaka bağlamaktadırlar. Şöyle bir soru sorulabilir: Bu tip gelişen ülkelerle sosyalizmin ittifakı kapitalist ilişkilerin tekrar doğmasına yol açıp kapitalizmin bir sosyal sistem olarak etkisini ve eylem bölgesini genişletmez mi? Şu rası açıktır ki, sosyalizm ve emperyalizm arasında, dünyadaki gelişimin genel akışını tayin eden mücadelenin belirli çizgilerini ve geleceğini dikkate almadan, ve Afrika ile Asya ülkelerindeki bazı burjuva çevrelerinin anti emperyalist potansiyelini aklıdan çıkararak böyle bir soruya doğru cevap verilemez.

Eğer gelişen ülkelerin, hem yurt içi hem yurt dışı bütün sorunları üzerinde düşünürsek, sosyal gelişimin yolu konusunda bağımsız seçim yapabileceği mücadelesinin, emperyalizmle ilişkilerinde baş yeri aldığı söylenebilir. Bu sonuca ulusal devrimlerin daha derin bir içerik kazanmakta olmalarından, ve emperyalizmin son zamanlarda, gelişen ülkelere karşı stratejisini ye-

niden düzenlemesinden de varılabilir.

Artık emperyalizmin istediği zaman az gelişmiş ülkelerin iktisadî yapısını değiştirip, iktisadî gelişmelerini tamamen engellediği günler geçmiştir. Bugün emperyalistler, uluslararası güçlerin yeni sıralanışı karşısında, yeni bağımsızlıklarını kazanan halkların ulusal ekonomilerini geliştirmek konusundaki dayanılmaz arzularına kendilerini uydurmak zorunluluğunu hissetmişlerdir. Dahası da var, günümüzün teknolojik üretim standartları karşısında, uluslararası tekellerin kendi çıkarları da bu tekellerin pazar ve yatırım alanları olarak ellerinde tutmak istedikleri ülkelerin iktisadî mekanizmasında bir derece modernleşirme gerektirmektedir. Ayrıca, oradaki yabancı hükümet ve özel yatırımlar da, belirli koşullar istemektedirler. Bu faktörler, emperyalizmi gelişen ülkelere kredi verme ve teknolojik yardım yapma konusunda cesaretlendirmektedir.

Ama emperyalistler bu gelişen ülkelerin uluslararası kapitalist sömürü yörüngesinde kalacakları hakkında garanti isterler. Gelişen ülkelere karşı emperyalist politikanın temel ilkesi, kök saldırdığı yerde kapitalizmi desteklemek ve hâlâ zayıf olduğu yerde dayanak olmaktır.

Kısacası, emperyalizmin yeni sömürgecilik stratejisi sömürge olmaktan kurtulan halkın sosyal gelişim yollarını seçme özgürlüğünü çalmak üzere planlanmıştır. Bu, meşelenin özüdür. Çünkü siyasî bağımsızlıklarını kazandıktan sonra, gelişen ülkelerin uğruna savaşçıları özgürlük, sosyal seçim özgürlüğüdür.

Marksist - Leninist'lere göre, emek sermayenin boyunduruğundan kurtulmadan gerçek sosyal özgürlük olamaz. Şu halde, Marksistler sadece sosyalizmin gelişen ülkelerdeki kitlelerin temel çıkarları ile uyumuna inanırlar. Ancak, sosyalist ülkeler, sosyal gelişim yolunu seçmenin bir iç sorun olduğu kanısındadırlar. Bunun gerçekten özgür bir seçim olması için de emperyalizm ve dış tepkilerin müdahale ihtimalini imkânsız kılmak çok önemlidir. İşte bu yüzden, gelişen ülkelerin iktisadî bağımsızlığı da içeren ulusal bağımsızlıklarını sağlamlaştırma ihtiyacı vardır.

Bunun bir yolu da sosyalist ve gelişen

ülkeler arasındaki iktisadi ve teknik işbirliğini güçlendirmektir. Böylece bu ülkelerde Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin mali ve teknolojik yardımları ile inşa edilen yada inşa edilmekte olan projelerin ve teğebbüslerin değişik ve bağımsız bir ekonominin oluşmasına etkili bir şekil de katkıda bulunduğu kuşkusuzdur. Kredilerin ve teknik yardımların büyük bir kısmı, bağımsızlığın belkemiği olan üretim araçlarının yapan sanayiye aktılmaktadır.

Bu işbirliğini zayıf göstermek için, burjuva propagandası, sosyalist ülkelerin kat kısmının, fizikî hacim itibariyle çok gelişmiş kapitalist ülkeler ile gelişen ülkeler arasındaki iktisadi alışverişin altında olduğunu yayar. İstatistik açıdan gerçekten de öyledir. Ama uluslararası iktisadi hayatın karmaşık süreçlerinde, nitelik nicelikten daha önemlidir. En iyi analiz sayılarla uğraşan muhasebe metodlarıyla değil ekonomi politik bilimiyle yapılabilir. Soruna bilimsel açıdan yaklaşırken, istatistiki göstergelerin ötesine, sınıf çıkarlarının gerçekliğine, ulusal ve uluslararası konumdaki sosyal ve iktisadi çelişkilere bakmalıyız.

Sosyalizm ve ulusal kurtuluş güçleri arasındaki ittifakın, hem iktisadi hem diğer biçimleriyle, eşitlik, ortak dayanışma ve ortak yararlanma temelleri üzerinde geliştiği bir gerçektir. Bu ittifakın tarihi, sömürge yağmasıyla, emperyalizmin Asya, Afrika ve Latin Amerika halkları ile ilişkileri tarihindeki o silinmez lekeyle kirlenmemiştir. Bugüne kadar emperyalist tekelin ve bankaların kredilerden muazzam kâr ve faizler almalarına imkân veren sömürge mekanizmasıyla hiçbir ortak noktaları yoktur. Ama en önemli nokta şu dur; Emperyalizm gelişen ülke halklarının bu uluslararası sömür sisteminden kurtulmalarına engel olmaya çalışırken, sosyalizmin politikası onların tüm zulüm biçimlerinden özgürleşmeleri için gerekli koşulları koyar.

Başka bir grup sorun da, sosyalizm ve ulusal kurtuluş güçleri arasındaki ittifakın sağlamlaştırılması ve ilerletilmesindeki engeller ve zorluklardır. Ve burada, emperyalizmin dikmek istediği engeller üzerinde fazla durmamak sanırım yararlı olacaktır. Bunlar açığa kavuşturulmalı ve or-

tadan kaldırılmalıdır: Bundan başka bir çare yoktur.

Ancak, başka güçlükler de vardır: Sorunlar, farklılıklar ve belki yanlış anlamalar, iki ayrı devrimci akım gerçevesi içinde gelişebilmekte, ve ancak kendi çabalarıyla çözümlenecek hale gelmektedir. Bu sorunlar çoğunlukla sübjektif karakterdedir.

Bununla bağlı olarak ortaya çıkan ilk soru, ittifaka sınıf açısından yaklaşmak ihtiyacıdır. Bunun için ilkönce, sosyalizm ve ulusal kurtuluş hareketi güçlerini ojektif olarak birleştiren uluslararası mücadeleden temel gayelerini ortaya çıkarmak ve bireysel farklılıkların üzerinde fazla durmamak gerekmektedir. Amaçlar ortaklığını reddeden, ittifakın önemini küçümseyen, dar, bencil milliyetçilik, aynı zamanda, gelişen ülkelerdeki radikal anti-emperyalist çevrelerin gerçekten yurtsever ideolojilerine de karşıdır ve tabiatı itibariyle burjuva pragmatizmine kayar. Politik manevra taktiklerini mutlak olarak görür ve kurtuluş devriminin stratejik amaçlarını ihmal ederken yakın sonuçları tek değerli şey olarak ilân eder. «Ben belli bir sonuca ulaşmak için her türlü yolu denerim; uzun vadeli ulusal çıkarılara uygun olsa da olmasa da; ve bu taktikler anti-emperyalist ilkelere uysa da uyması da» mantığıdır bu.

Gelişmekte olan ülkeleri, sosyalist topluluk ülkelerinden soyutlamaya yönelik çesitli kavramların doğmasına yol açan, işte bu türden bir milliyetçiliktir. Meselâ, bazı çevreler tarafından bir dünya stratejisi mer tebesine yükseltilen sözde «Üç dünya» teorisini ele alalım. Bu teorisinin bilimsel değeri, eski sömürgeci devletleri, yani emperyalist güçleri içeren «ikinci dünya»yı, eski sömürge halklarının, yani «üçüncü dünya»nın müttefik saymasından da bellidir. Bu teori, gelişen ülkelerin asıl düşmanının, ulusal kurtuluş güçlerinin gerçek dostu Sovyetler Birliği ile emperyalist Amerika Birleşik Devletleri'ni içeren «Birinci Dünya» olduğunu ileri sürer.

«Üç Dünya» kavramının yaratıcıları, «üçüncü dünya»yı tamamen biçimsel bir yapı olarak görür, onun sınıf muhtevasına önem vermezler. O ülkelerin çeşitliliğini dik kate almazlar: Kapitalizmi bir sosyal sıs-

tem olarak reddeden ülkelerle, anti emperyalist politika güden burjuva devletlerini, hatta açık faşist rejimleri, bir tutarlar.

Meselenin sınıfsal yönünü reddeden başka teoriler de vardır: «İki büyük devlet» teorisi, «Dünya şehirleri, dünya kırları» teorisi, «zengin ve yoksul ülkeler» teorisi, «eşit uzaklık» teorisi vb. bunlardan bazılarıdır. Sosyalizm için, mücadelenin ve Sosyalist ülkeler topluluğuyla dostluğun önerilmesi, savunulması ile, doğrudan veya dolaylı anti komünizm propagandası ve Sovyetler Birliği düşmanlığı nasıl bağdaşır? Bu gibi olgulara bile rastlanmaktadır.

Bir başka önemli sorun da, sosyalist ve gelişen ülkeler arasındaki karşılıklı iktisadi bağların etkili olup olmadığının bilimsel kriteri ile ilgilidir. Bu bağların değerini ve yeni devletlerin iktisadi potansiyellerini arttırmadaki rollerini kabul ederken bile, asıl önemli nokta gözden kaçırılmamalıdır. Bu da her ülkenin doğal kaynaklarına dayanan kendi bağımsız kalkınmasıdır. Burada sorun, bazan iki devrimci akım arasındaki ittifakı, işbirliğini küçümsemek için kullanılan, kelimenin sıradan anlamıyla «kendine yetme» sorunu değildir. Bilimsel ve teknolojik devrim çağında, kendi kendine yetme ve iktisadi izolasyon, bir ütopya'dır. Yine de, her zorluğa çareyi dış yardımda bulan diğer bir aşırıktan kaçınmak da önemlidir. Yardım, ancak gelişen ülkelerin kendilerinin iktisadi çabalarıyla birleştiği zaman gerçekten etkili olur.

Sosyalist topluluk ülkeleriyle gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerle ilgili çeşitli sorular da ortaya çıkmaktadır.

Çok sık sorulan bir soru şudur: Bu ilişkiler, emperyalizme karşı mücadelenin görevleriyle gelişmiyor mu, gelişmekte olan ülkelerle sosyalist ülkeler arasındaki ilişkileri zedelemiyor mu? Dünya devrimci süreci için en elverişli şartlar, halidların kazandığı uluslararası «yumuşama» (detant) için de sağlanmıştır ve ekonomik ilişkiler «yumuşama»nın en önemli parçalarından biridir.

Dünya ticareti, «yumuşama»nın onsuz edemeyeceği bir sosyalist politika aracıdır. Bu araç, düşmanlarımıza değil bize yarayacak şekilde kullanılmalıdır. Kapitalist tekelin bu ticareti, sosyalist ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında uçurumlar yaratmak için kullanmak isteyecekleri konusunda, en ufak bir kuşku yoktur. Buna karşı mücadele etmeye hazır olmalıyız.

Sosyalist ülkeler topluluğuna dahil ülkelerin, topluluk içindeki ticaretleri, bütün dış ticaretlerinin üçte ikisini meydana getirmektedir. Böylece, kapitalist pazarda güçlü ve bağımsız bir durum elde edebilmekte, kendi çıkarlarını ve dost ülkelerin çıkarlarını koruyabilmektedirler. «Yumuşama» politikası ortamında, gelişmiş kapitalist ülkelerle ticaret gelişmektedir; ama ticaretin gelişmesi hiçkimsenin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin zararına olmamaktadır.

Sosyalizmin güçleri ve kurtuluş hareketinin birliğinin ilk şartı, gelişmekte olan ülkelerin ve sosyalist ülkelerin kendi aralarındaki birliktir.

Çok önemli bir sorun da kurtuluş hareketinin kendi saflarının sağlamlaştırılmasıdır. Bütün zorluklara rağmen, kurtuluş devrimlerinin genel demokratik görevlerinin - iktisadi bağımsızlık, egemenliği sağlamak - her zamanki gibi şimdi de doğru olduğu unutulmamalıdır. Ve daha önemlisi ortak düşman ortadadır: emperyalizm. Ulusal kurtuluş mücadelesinin değişik kollarının hem tek tek ülkelerde hem de bir bütün olarak hareketin çerçevesinde birleşmesi, sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş hareketi arasındaki ittifakın devrimci potansiyelini yükseltir, ve birleşik anti emperyalist cepheyi güçlendirir.

Ancak sosyalist sistem, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş devrimleri arasındaki sağlam ittifak, bizim dünya tarihindeki amacımızın gerçekleşmesini mümkün kılar: Bu amaç emperyalizmin nihai yenilgisi ve tüm insanlığın sosyal kurtuluşudur.

İki Anti - Leninist sapma : Çağdaş Troçkizm ve Süper Emperyalizm Teorileri (II)

Süper Emperyalizm Teorisi

E. Korkmaz

Gerikalmış, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde hakim sınıfları savunmanın ve son tahlilde emperyalizmi desteklemenin teorik aracı olan; ülkemizde ise, «finans kapital solculuğu»nun kalkını olarak ileri sürülen çağdaş troçkizm'i, İLKE'nin bundan önceki sayısında incelemiştik. Bu yazıda ise; son tahlilde emperyalizmin işine yarayacak sol sapmayı ve maceracılığı teorik olarak oluşturabilmek için, sınıflar dışında, ülkeler ve bölgeler üstünde emperyalizme karşı savaş plânları öneren, «süper emperyalizm» teorisini savunanların görüşlerini sergileyeceğiz.

Nedir süper emperyalizm teorisi? Marx'ın ekonomi teorisini reddeden; emperyalizmin siyasi meselelerini ekonomik meselelerinden koparan; emperyalizmin ekonomik karakteri karşısına bu karakterden kopuk bir «burjuva siyaseti» dikmeye çalışan ve bu sahte düşmanı esas düşman olarak gösteren; emperyalizmin ekonomik özünü barışçı ilan eden; emperyalizmin ekonomi temelini elinden tutan ve tekeller vasıtasıyla gücünü kuvvetini gösteren ma-

li oligarşiyi görmezlikten gelen; «Amerikan, uluslar ve bölgeler üstü devlet görevlileri topluluğunun uyguladığı, bazen silahlı bazen barışçı burjuva siyaseti»ni esas düşman ilan edip, devrimin hedefini saptıran teoridir.

Diğer yandan, esas düşman olarak gös terdikleri bu «silahlı burjuva siyasetinin» karşısına; ezilen sınıfları değil de, bu silahlı burjuva siyasetinin «gerçek» düşman olduğunun bilincine varan «öncü» bölükleri çıkaran, çağımızda baş çelişkinin bu öncü bölüklerle, Amerikan devlet görevlileri topluluğunun, uluslararası plânda uyguladığı, silahlı siyaset arasında olduğunu, sınıf mücadelesinin eski biçimlerinin ortadan kalktığını, artık emperyalizme karşı mücadele biçiminin dünyanın her yerinde bir olduğunu ve mücadelenin ülkeler ve bölgeler üstünde verileceğini iddia eden teori, dir.

Lenin'in, emperyalist dönemde, kapitalist emperyalist ülkelerin ekonomik ve politik gelişmelerinin eşit oranda olmaması kanununu reddeden; çağımızda, ekonomik

entegrasyondan dolayı politik entegrasyona gidildiğini ve bundan dolayı da periyodik yeniden paylaşım şartlarının ortadan kalktığını ileri süren teoridir.

Kimlerdir süper emperyalizm teorisini savunanlar? Genellikle ABD de kümelenmiş ve öğretim üyeliği kariyerini üzerlerinde taşıyan, sayıları az, fakat uluslararası sermayenin de propagandasıyla etkileri bir hayli fazla olan çevrelerdir. P. Baran ve P. Sweezy bunların en ünlüleridir denilebilir. Süper emperyalizm teorisini savunanların varlık şartı; özünde anti-mark-sizm, anti-leninizmdir. Türkiye'de de, özellikle son yıllarda, süper emperyalizm teorisinin başlıca teorisyenlerinin ve yamaklarının kitapları yayım piyasasını kapladı. Bu çeviri kitapların, özellikle akademik çevrelerde, küçük burjuva entelektüelleri arasında yaygınlık kazandığı ve «finans-kapital solculuğu» na veya «kürsü solculuğu»na temel hazırladığı bir gerçektir.

Öte yandan bu çizgi, Türkiye'de yakın geçmişte «bir avuç öncül'nün oligarşiye karşı mücadelesi» temelinden kaynaklanan çeşitli yanlışlara yol açmıştır.

Genel olarak, sınıf karakterinden yoksun sosyal çıkarların sözcülüğünü yapan çevrelerde ve devrimci bilincin düşüklüğü küçük burjuva kadrolar arasında etkisini gösteren süper emperyalizm teorisini inceleyelim.

Süper Emperyalizm Teorisi

TEZ : «Kapitalizmin Marx'çı çözümlenmesi, son çözümlerde, hala rekabetçi iktisadın varsayılmasına dayanmaktadır... Ama yine de, ne Lenin ne de onu izleyenler, kapitalist iktisadın altında yatan hareket kanunlarını ve bu iktisadın işleyiş ilkeleri bakımından tekellük üstünlüğünün ne gibi sonuçlar doğuracağını incelemeye girişmişlerdir.» (P. Sweezy; Tekelci Kapitalizm Nereye Gidiyor).

İleri sürdükleri tezden de anlaşılacağı gibi, süper emperyalizm teorisyenleri; tekellük dönemde, kapitalizmin uymak zorunda kaldığı hareket kanunlarını tespit etmeye çalışıyorlar. Marx'ın ekonomi teorisini reddedip, emperyalizmin siyasal meselelerini ekonomik meselelerinden koparan, emperyalizmin ekonomik karakteri karşı-

sına, bu karakterden kopuk bir «burjuva siyaseti» dikmeye çalışan ve bunu esas düşünman olarak gösteren süper emperyalizm teorisyenlerinin, önemli konulardaki görüşlerini inceleyelim.

Tekelci Kapitalizm ve Süper Emperyalizm Teorisi

Tekelci kapitalizm hakkında Leninist görüşü açıklayalım: Kapitalizm, kapitalist emperyalizm haline, gelişiminin belli ve çok yüksek bir derecesinde, kapitalizmin temel özelliklerinden bazılarının kendi zıtlarına dönüşmesiyle geçebilmiştir. Yani, kapitalizmin ve genel olarak meta üretiminin temel niteliği olan serbest rekabetin deki yoğunlaşmayı tekellerin doğduğu ya tımlı saf dışı bırakan, büyüğün yerine daha büyüğü geçiren, üretimdeki ve sermaye, yerine; büyük üretime geçerek küçük üretda tekeleri doğuran bir noktaya kadar götürülen, kapitalist emperyalizm geçmiştir. Artık ekonomik hayatta tayin edici rolü oynayanlar tekellerdir. Banka sermayesi ile sanayi sermayesi kaynaşmış ve ortaya çıkan mali sermaye, (Finans-kapital) temel üzerinde, bir mali oligarşi diktası kurulmuştur. Sermaye ihracı, emtia ihracından ayrı, özel bir önem kazanmıştır. Dünyayı aralarında bölüşen tekellük birlikler doğmuştur. En büyük kapitalist kuvvetlerce dünyanın toprak bakımından bölüşülmesi tamamlanmıştır. Tekellerle devlet kaynaşmış, ortaya, kestikleri kuponlarla yaşayan rantliye bir sınıf ve mali oligarşi çıkmıştır. Devletin kudreti ile tekellerin kudretli; içi hareketlerini ve ulusal kurtuluş mücadelelerini boğmak, kapitalizmi yaşatmak ve saldırı savaşları açmak için, kaynaşmıştır. Tekelci kapitalizm, tekellük devlet kapitalizmi haline dönüşmüştür. «Rantliye devlet», «tefecî devlet» tekellük kapitalizmin özellikleri haline gelmiştir.

Asalak ve gürtüyen kapitalizm; rantliye, tefecî ve asalak devlet; serbest rekabetin kaldırılması ve mali oligarşinin korukunç diktası; her planda gericilik... İşte emperyalist yükselişin ekonomik temel ve siyasal karakteri.

Süper emperyalizm teorisyenleri, Lenin'in bu tahlilini ve özellikle tekellük kapi-

tullzmin, *tekelci devlet kapitalizmi* haline dönüşmesi gerçeğini kabul etmiyorlar. Bu, nun için şu iki gerekçeyi ileri sürüyorlar: Birincisi, devlet, kapitalizmin gelişmesinde her zaman çok önemli rol oynamıştır. Bu rol nicelik olarak artmışsa da, nitelik olarak bir değişmeye uğramamıştır. İkincisi, devletin rolüne özel bir önem vermek, kapitalizmin ilk çağlarında devletin pek önemli olmadığı yargısına kapılmaktır.

Süper emperyalizm teorisyenlerinin, yukarıdaki gerekçelerle açıklamaya çalıştıkları emperyalizm tahlili, Lenin'in, kapitalist emperyalizm tahlilinin reddidir. Çünkü süper emperyalizm teorisinde devlet ya da devlet oligarşisi, «özel fazlayı» değil, «özel fazlaya eklenmiş olan «fazlayı», (2) yani «ekonomik fazlayı», (3) tekrar üretime sokmaya çalışan veya savaş gibi uygulamalarla, bu fazlayı tüketmeye çalışan bir kuvvettir. Süper emperyalizm teorisinde devlet, tefeci, rantiyeye, asalak değil, sabit gelirli dışarda herkese kısmi bir refah götüren, gereğinde hayırsever ve tekelci kapitalizminin asıl sömürücü yüzünü örten suni bir perde, bir denge unsurudur.

Süper emperyalizm teorisyenlerine göre, marksistler, içinde bulunduğumuz kapitalizmi, hala rekabetçi dönemin hareket kanunlarıyla tahlil etmektedirler. Halbuki, onlara göre durum değişmiştir: serbest rekabet kapitalizminden, tekel kapitalizmine geçilmesiyle beraber, banka sermayesinin önemi ortadan kalktığından; şirketlerin bankalar tarafından dışarıdan kontrol edilmelelerinin de sonu gelmiştir. Bütün güç ve kuvvet şirketlerin içindedir.

Süper emperyalizm teorisyenlerine göre; banka sermayesi rekabetçi dönemden emperyalist döneme geçerken önemli ve etkindir. Bu önem, emperyalist döneme geçildikten sonra ortadan kalkmıştır. Artık «şirketler dünyası» vardır ve şirketler, dışarıdan, «Çıkar grupları» tarafından idare edilemezler. Burada çıkar grubu ile kasdedilen şey, banka ve bankalar kontrolündeki mali gruplardır.

Emperyalist dönemin ilk yıllarında şirketler, geçici olarak dışarıdan finansman ihtiyacı duymuşlar, fakat daha sonra sermaye bolluğu ile karşılaşınca, bu ihtiyaçları

ortadan kalkmış, kendi kendilerini finanse etmeye başlamışlardır. «Kuvvet şirketin dışından içine geçmiştir. Banka ve bankalar kontrolündeki kurumların hakimiyet ve etkisi tamamen ortadan kalktığından; tekelci dönem kapitalizmini tahlil ederken, bankaların rolünü soyutluyoruz.»

İşte süper emperyalizm teorisyenlerinin bu konuda söyledikleri...

Süper-emperyalizm teorisine göre kapitalizmin temelindeki hareket kanunu

Bütün olanakları ve gücü kendi içlerinde taşıyan bu dev şirketler, hem kendi buldukları metropol ülkelerindeki pazarları, hem de sahip oldukları uluslararası pazarları doyururlar. Bütün yatırımları, amortisman payları şeklinde ayrılan fonlarla ve ellerindeki dağıtılmamış kârlarla karşılarlar. Bir tarafta sürekli fazla üretimin, diğer tarafta, kapitalist pazarın nisbi olarak daralması dev şirketlerin ellerinde satılmayan büyük stoklar bırakır. Metropol ülkelerinin ellerinde birikmiş olan bu fazla stoklar, ne metropol sınırları içinde, ne de metropol sınırları dışında emilebilirler. Bu andan itibaren, bu fazlaların üretimle bağları kopar ve «potansiyel fazla» olarak ortaya çıkarlar. «Potansiyel fazla» olarak ifade edebileceğimiz, bu fazla değerlerin, tekrar üretimle bağları kurulmadığı müddetçe; geçmişteki üretimleri de anlamsızlaşacağından, «üretilmemiş fazla» olarak ele alınabilir. Yani dev şirketler açısından yatırımlar sözkonusu olduğu zaman, her yatırım; hem en düşük maliyeti ve en yüksek fiyatı, hem de yıpranma paylarını ve laboratuvar masraflarını finanse eder. Ve kapitalizmin özündeki, sürekli fazla üretimden dolayı, her yatırımla, «özel bir fazla» üretilir. İkinci yatırımla beraber de, «özel fazlaya» eklenen bir «fazla» (2) üretilir. Bu «özel fazlaya» eklenen «fazla» üretildiği andan itibaren; «eklenen fazlanın», değişken ve değişmeyen sermayelerle bağı kopar. Tekelci kapitalizmin yükselişinin bu noktasında, Marx'ın rekabetçi dönem için koyduğu, artı-değer kavramı ve azalan kâr oranı kanunu geçerliliğini yitirir ve onların yerine, «artan fazla» ve «artan fazla kanunu» geçer. Değişken ve değişmeyen sermayelerle bağı kopan fazla,

üretilememiş fazla (3) olarak, ekonomik fazla (4) olarak durmadan birikir. Demek ki, süper emperyalizm teorisyenlerine göre, tekeli kapitalizm, fazlayı durmadan üretir ama üretilen bu fazlanan emilme yollarını üretmez. Böylece tekeli kapitalizmin fazla üretim buhranı başlar.

Süper-emperyalizm teorisyenlerine göre rekabetçi dönemde, kapitalizmin hareket kanunları böyle bir olguyu ortaya çıkarmıyordu; ama, emperyalist dönemde durum değişmiştir ve bu temel fenomen ortaya çıkmıştır. Artık emperyalizm için, bu «fazlayı» emecek talebi yaratmak şart olmuştur. Demek ki süper-emperyalizm teorisi yandaşlarına göre Marx'ın rekabetçi dönem şartlarında formüle ettiği *artık-değer* kavramı, emperyalist dönemde geçerliliğini yitirmiştir. Yerine «*artan fazla*» kavramı geçmiştir. «Artan fazla», «fazla» olduğu andan itibaren, üretimle bütün bağlarını koparır ve «potansiyel fazla», ekonomik fazla» olarak ortaya çıkar. Üretimle bağları kopan «ekonomik fazla»nın ve ya «potansiyel fazla»nın, tekellerin sabit sermayeleriyle olan bağları da kopar. Bu durumda, değişmeyen sermaye sabit olarak ele alabilir. Tekeller mevcut pazarlar içerisinde, maliyetleri devamlı düşürerek, fiyatları devamlı arttırarak yaşamaya bakarlar. Demek ki, Marx'ın rekabetçi dönem şartlarında formüle ettiği *azalan kâr oranı* kanunu da emperyalist dönemde geçerliliğini yitirmiş, onun yerine, «*artan fazla kanunu*» geçmiştir. Emperyalizm için iki yol kalmıştır: ya bu ekonomik fazla talep yaratacaktır ve yaşayacaktır, ya da talep yaratamayacaktır ve bu durumda kesin bunalıma düşecektir. Sürekli fazla üretim, sürekli fazla üretim buhranını, o da sürekli faşizmi getirecektir.

Süper emperyalizm teorisyenleri, kapitalizmin temelinde yatan hareket kanunlarını, yukarıdaki tarzda fahil ediyorlar. Bu görüşler üzerinde kısaca duracak olursak;

Bir kere, «rekabetçi dönemden sonra, kapitalizmin temelinde yatan hareket kanunlarını inceliyen çıkmamıştır» demek, elbette gülünç bir iddîadır. Lenin, emperyalist dönem marksizmini ve emperyalist dönemde, kapitalizmin temelinde yatan

hareket kanunlarını, bu kanunların kazan-dığı ve kazanabileceği boyutları enine boyuna incelemiş ve kesin formülasyonlara bağlamıştır. Süper emperyalizm teorisyenlerinin «ekonomik fazla» ve «artan fazla» kanunları tamamen özel amaçlar için geliştirilmiştir. Çünkü, marksizm-leninizimde, *sürekli fazla üretim, sürekli fazla üretim buhranları yoktur*. Kapitalizmin özündeki gelişmelerden dolayı *devri buhranlar* vardır. Depresyon dönemlerinde fazla emtia üretimi had safhaya çıkar, göküşle beraber, kronik düşük üretim ve işsizlik başlar. Kapitalizmin bu buhranı, kapitalist ülkelerin bütün yaşama alanlarını değiştirir (ekonomik alanı olduğu kadar politik alanı da) kapitalizmin genel buhranı ile kapitalist sistemden ayrılan ülkelerin sayısı artar, emperyalizmin sömürge sisteminde buhran ve dağılma başlar, tekeli devlet kapitalizmi ve militarizm artar ve emperyalist sistemdeki gelişmeler şiddetlenir. İç istikrarın bozulması ve kapitalist ekonomideki gürümenin şiddetlenmesiyle, üretici güçlerden tam yararlanma kabiliyeti gittikçe azalır. (Üretimi arttırma ritminin yavaşlaması, devri buhranlar, sürekli enflasyon, kronik işsizlik). Emekle sermaye arasındaki mücadelenin şiddetlenmesi ve kapitalist dünya ekonomisindeki gelişmelerin had safhaya ulaşmasıyla birlikte; bütün politik alanlarda, görülmeyen şekilde geriye dönüş başlar, burjuva özgürlük hakları bile geriye alınmak istenir ve faşist rejimler kurulur.

Süper emperyalizm teorisyenleri, sürekli fazla üretim, sürekli fazla üretim buhranı, sürekli faşizm teorisini; sınıflar dışın da, ülkeler ve bölgeler üstünde çalışma metotları önerebilmek için savunmaktadırlar. Biraz daha yakından görelim:

Fazlanın doğması ve emperyalist hiyerarşi

Süper emperyalizm teorisyenlerine göre : Tekeli dönemde bir fazla üretimin doğması, doğan bu fazla üretimin, üretimle bağlarının kopmasını getirir. Bu fazla üretim, tüketilemediği müddetçe bir değer değildir. Değer olmayan şey zaten üretilmez. Fakat, tekeli kapitalizmin işleyişin

den dolayı, hergün yeni bir fazla, üretimden bağı kopmuş olan bu fazlaya eklenir. Demek ki, tekelci kapitalizm, fazlanın üretilme yollarını üretir ama fazlanın özel emilme yollarını üretmez. Böylece kapitalizmin fazla üretim buhranı başlar.

Süper emperyalizm teorisine göre devamlı bir fazla üretim buhranı ile karşılaşılan kapitalizm; kapitalist büyümenin ve gelişmenin görülmemiş uzunluktaki döneminin de sonuna gelmiştir. Savaş sonrası fazla üretim buhranı döneminde; ABD emperyalizmi, ABD devlet oligarşisi yardımı ile, fazla üretimi tüketecek yolları eline geçirmiştir. Böylece, ABD emperyalizmi; az gelişmiş, sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri iktisadi ve politik ablukası altına alır ken, aynı zamanda kendisi dışındaki kapitalist ülkeleri de ikinci dereceden sömürge metropollerine haline getirmiştir. Artık hergün, sömürge koşulları, ABD metropolüne ithal ediliyor. ABD bir sömürge imparatorluğu olarak karşımıza çıkıyor, Avrupanın kapitalist ülkeleri İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ile Japonya, bugün, ABD sömürge imparatorluğunun, birer sömürge kapitalist üyeleridir. İçinde bulunduğumuz kapitalizmin fazla üretim buhranı döneminde; kapitalist gelişmenin görülmemiş uzunluktaki dönemi sona ermiştir. Bir ABD sömürge imparatorluğu ve onun dışında sömürülen tüm bir kapitalist dünya ortaya çıkmıştır. Artık, ABD sömürge imparatorluğunun, ikinci üçüncü dereceden üyeleri olan kapitalist ülkelerden; dünyanın periyodik olarak yeniden paylaşılması uğruna bir başkaldırı olmayacaktır. ABD metropolüne sömürge koşullarının ithali üzerine kurulan ekonomik entegrasyondan dolayı, ekonomik plandaki gelişmeler, politik plana çıkamaz. ABD nin kesin egemenliği vardır. Bir üçüncü dünya savaşının gerçekleşme şartları da ortadan kalkmıştır. Kapitalist ülkeler arasındaki gelişmeler artık önemini tamamen yitmiştir. ABD emperyalizmi; kendi sömürge üyesi kapitalist, az gelişmiş, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde, kendisine bağımlı bir tekelci burjuvazi oluşturur. «Emperyalist üretim ilişkilerini», bu, yukarıdan aşağıya oluşturduğu tekelci burjuvazi kanalıyla yürütür. İçinde bulunduğumuz fazla üre-

tim buhranı döneminde, ABD sömürge imparatorluğuna bağlı, üye ülkelerde, kapitalizmin bir iç dinamikte gelişmesinin sonu gelmiştir. Tek tek ülkelerin iç dinamiğinin hiçbir önemi kalmamıştır. Sömürge ülkelerde, gelişen kapitalizm, yukarıdan aşağıya emperyalizm dinamiğiyle yaratıldığı için, emperyalizmin dışsal bir olgu olmasının da sonu gelmiştir. Emperyalizm içsel bir olgudur.

Süper-emperyalizm teorisine göre temel gelişki olan emek ve sermaye çelişkisi, dünya çapında yeniden ortaya çıkar. Çünkü, ABD emperyalizminin bir sömürge imparatorluğu kurması, sömürüyü şiddetlendirmiş, kapitalist dünyanın tümünde mali yetleri, kendi kontrolünde, toplumsallaştırmıştır. Üretimin koşulları sömürge üretimi koşullarına indirgenmiş, bütün emek sömürge emeği düzeyine indirilmiştir. Artık dünyada birtek sömürge imparatorluğu ve sömürgeler vardır. İş süreci ve üretimin koşulları, dünya çapında bir ve aynıdır. İkinci dünya savaşı öncesinde, farklı farklı ülkelerde, farklı farklı olan iş süreci ve üretimin koşulları ve yine farklı farklı ülkelerde, farklı farklı olan emek düzeyi; ikinci savaş sonrasında, ABD emperyalizmi tarafından, sömürge koşulları ve sömürge emeği düzeyinde kontrole alındıktan sonra: emekte sermaye çelişkisi dünya çapında yeniden ortaya çıkmıştır. Emek ve sermaye çelişkisinin, dünya çapında yeniden ortaya çıkmasıyla birlikte; sınıf gelişmeleri de dünya çapında yeniden ortaya çıkmıştır. Dünya çapında sınıf mücadeleleri dönemine girilmiştir. Sınıf mücadelesinin eski yöntemleri, ortaya çıkan yeni şartlar karşısında terkedilmelidir. Savaş, dünya çapında, ortaya çıkan yeni şartların bilincine varmış halkın öncülleri tarafından yürütülecektir. Sömürge koşulları ve sömürge emeği düzeyinde çalışan, sömürülen dünya halkları, emperyalizme karşı dünya çapında verilecek mücadelede, üretimin koşullarından dolayı daima güçsüz kalacaklardır. ABD emperyalizmine vuracak, sömürülen halklara mücadele kuvvetini atacak, «evrensel bilinç» almış öncülere ihtiyaç vardır. Artık, emperyalizme karşı mücadelede ulusal ve bölgesel sınırlar ortadan kalkmıştır.

Özetlersek, süper emperyalizm teoris, yenilerinin, fazlanın doğması tekelci kapitalizm ve emperyalist hiyerarşi konusunda söyledikleri özetle bunlardır.

Artı değer ve artı-değer sömürüstü, bilimsel sosyalizmin üzerine bina edildiği temel gerçektir. Azalan kar oranı kanunu ise kapitalist ekonominin temel kanunlarından birisidir. Bunların emperyalist dönem de geçerliliklerini yitirdiklerini iddia etmek bir yana, tam tersine, bu kanunlar emperyalist dönemde daha amansızca kendilerini duyuruyorlar, Lenin bunu, yanlışya yer bırakmayacak şekilde açıklamıştır. İkinci olarak, yeni bir paylaşım savaşının artık mümkün olmayacağını iddia etmek, ekonomik plandaki çelişkilerin, politik planın çıkarılmalarını tamamen ortadan kaldırdığını söylemek, emperyalistler arasındaki çelişkilerin hiçbir öneminin kalmadığını ileri sürmek, Lenin'in, emperyalist dönemde; kapitalist ülkelerin gelişiminin (ekonomik ve politik gelişiminin) eşit oranda olmaması kanununu reddetmek demektir. Emek ve sermaye çelişkisinin, dünya çapında yeniden ortaya çıktığını ve dünya çapında sınıf çelişkileri dönemine girildiğini ileri sürmek; emperyalizme karşı savaşın, ulusal ve bölgesel sınırların dışında, evrensel bilinç almış militanlar tarafından, dünya çapında verilebileceğini iddia etmek; emperyalizm lehine, uluslararası düzeyde «anarşizm»in teorisini kurmaktır.

Öte yandan mali grupların ve bankaların öneminin kalmadığını ileri sürmek, hem tekelci kapitalizmin tefeci ve asalak niteliğini inkar edip ona üretim yapan şirketler şeklinde, ilerici bir nitelik tanımak, hem de finans kapital oligusunu inkâr ederek, hedef şaşırtmak, bankaların rolünü hasıraltı etmektir. Emperyalist ekonominin iplerini ellerinde tutan finans gruplarının asıl hedefi teşkil ettiğini saklamaktan ve bankaları korunmaktan, onlara hizmet etmekten başka birşey değildir bu.

Fazlanın emilmesi ve ABD oligarşisi

Bu konuda süper emperyalizm teorisyenleri şunları söylüyorlar: Sürekli fazla üretim buhranı döneminde, fazlanın büyük

lülü, tekelci kapitalizmin tahliiline berraklık kazandırır. Tekelci kapitalizm, fazla üretimi devamlı artırma eğiliminde olduğu halde, fazla üretimi emme yollarını üretmez. Tam tersine emme yollarını daraltır. Bugün kapitalist dünya sömürge imparatorluğunun başında, ABD metropolü bulunmaktadır. Ve tüm kapitalist dünyanın savunması da onun üzerindedir. Fazla üretim ABD metropolünün elinde birikmektedir. Bu fazla üretime talep yaratılmadığı müddetçe, emperyalizmin sonu gelecektir. Emperyalizmin ayakta kalabilmesi için (ki, bu ABD monopol kapitalizminin ayakta kalması demektir); ABD metropolünün elindeki fazla üretime, dünya çapında talep yaratılması şarttır. Bu görevi, dünya çapında, ABD devlet oligarşisi üzerine alacaktır. Çünkü, tekelci kapitalizmin kendi işlediği fazla üretimi devamlı arttırdığı halde, bunu emecek talebi yaratmaz. Zaten üretimin dışına atılan, dolayısıyla da gıttıma, değişime ve tüketime konu olmayan bu fazlanın, ABD devlet oligarşisi tarafından, ABD monopol kapitalizminin dünya çapında menfaatlerinin yaşaması için kullanılması; dev şirketler açısından hiçbir zarar getirmez. Yani, ABD devlet oligarşisi, ABD metropolünün yapı taşları olan dev şirketlerle bütünleşmiş ve kaynaşmış değildir. ABD metropol kapitalizminin ürettiği veya ABD metropol kapitalizmine ithal olunan fazla üretimi, ABD emperyalizminin dünya çapındaki menfaati için kullanması, yani ona yardım etmesi sözkonusudur. Fazlaya talep yaratacağıdır, emperyalizmin ekonomik ve politik hayatını uzatacağıdır. Devletin, kapitalizmin gelişmesine yardımında emperyalist dönemde bir değişiklik meydana gelmemiştir. Ama bu yardım olmadan da emperyalizm yaşayamayacaktır.

Burada yeri gelmişken, süper emperyalizm teorisyenlerinin, oligarşi konusundaki, anti-leninist tahliilerine bir göz atalım: marksizm-leninizimde oligarşi, banka ve sermaye sermayesinin kaynaşmasıyla ortaya çıkar, mali sermaye temeli üzerinde vardır. Ve kapitalist sınıf içinde bir zümre tahakkümü ve hegemonyasıdır. Yani mali oligarşinin varlık şartı, mali sermayedir. Süper emperyalizm teorisinde ise, «oligarşi»; ma-

li sermaye temelli, ya da dev şirketler sermayeleri temeline dayanmaz. Tamamen bu nun dışında, tekelci kapitalizmin ürettiği fazla üretimi, emperyalizmin politik ve ekonomik olarak yaşamaya için satmaya çalışan, tekelci kapitalizmin asıl sömürücü yüzünü örtten, uluslar ve bölgeler üstü bir devlet görevlileri topluluğudur. Anarşizmin temsilcileri tarafından ortaya atılan bu tahlilin, leninist teoriyle bir ilgisi yoktur. Emperyalizmi anlaşılabilir bir olgu haline getirmeye; asıl düşman yerine sahte düşmanlar yaratmaya hizmet eder.

Daha sonra süper emperyalizm teorisyenleri şöyle devam ediyorlar: Fazla üretim nasıl emilecektir. İç ve dış yatırımlar fazla üretimi emmeye çare olamıyor. Çünkü, iç yatırımlar, yenden fazla üretiyorlar, dış yatırımlar ise fazla üretim ithal ediyorlar. Halkın sınıfların tüketim de, fazla üretimin tüketilmesine çare olamıyor. Geriye emperyalist savaşlar için gerekli masraflar ve buna ilişkin yatırımlar kalıyor. Demek ki fazla üretimin tüketilmesinde en etkili yol bu oluyor. Ve bunu da ABD devlet oligarşisi dünya çapında kullanıyor, ABD emperyalizmi kendi sömürge imparatorluğunu devam ettirebilmek için kendi sömürge ülkelerinde, kendisine bağımlı oligarşileri yukarıdan aşağıya oluşturur ve silahlı ordular kurar. Her sömürge üyesi ülke kendi ordularının işgali altına girer ve sürekli faşizm hüküm sürer. Bu sömürge imparatorluğunun sevk ve idaresi için gerekli bütün masraflar, ABD monopol kapitalizminin elindeki fazla üretimle finanse edilir. Böylece, içinde bulunduğu emperyalizmin fazla üretim bunalımı döneminde; emperyalizmin diğer safhalarında görülmeyen, bazı temel gerçekler ortaya çıkar.

Süper emperyalizm teorisinde, suni denge teorisi

Süper emperyalizm teorisyenlerine göre ABD monopol kapitalizmi, sömürge üyesi ülkelerde kendisine bağımlı tekelci burjuvaziler yaratarak, yukarıdan aşağıya kapitalizmi geliştirirken; ABD oligarşisi de sömürge üyesi ülkelerde kendilerine bağımlı

oligarşiler yaratarak bu sömürge imparatorluğunu korumayı üzerine alır, ABD devlet oligarşisi, kendisine bağımlı oligarşiler yaratarak, sömürge üyesi ülkelere girdiği zaman; sabit gelirler dışında, tüm dar gelirli sınıflara kısmi bir refah getirir. Sömürge üyesi ülkelere girdiği zaman en yüksek vergiyi de alsa; vergiyi almadan önce, elindeki fazla üretimi ekonominin içine, sokduğu için, daha fazla gelir ve daha fazla istihdam yaratır: Onun için, tüm dar gelirli sınıflara oligarşik diktalar sevimli ve sempatik gözükür. Ama bu sempati, bu sevimsizlik ve bu kısmi refah tamamen sunidir. Çünkü, bu sevimsizliğin, bu sempatinin ve bu kısmi refahın altında, ABD monopol kapitalizminin sömürücü yüzü yatar. Bu suni perde kaldırılrsa, yani oligarşik diktalar parçalanrsa, ABD emperyalizminin asıl sömürücü yüzü ortaya çıkacaktır. O zaman, sömürge halklar, emperyalizme karşı sıcak savaşa girebileceklerdir. Yani, sürekli fazla üretim bunalımı döneminde, ABD ekonomisi temeli üzerinde, bütün dünyaya hükmeden bir ABD monopol kapitalizmi vardır, bir ABD emperyalizmi vardır, bir de bu monopol kapitalizminin dışında olmakla beraber, ona yardım eden ve onu koruyan bir ABD devlet oligarşisi vardır. ABD devlet oligarşisi, ABD emperyalizminin kendi sömürücü yüzünü örtmesi için kullandığı kanlı, silahlı ve aynı zamanda hayırsever, yarımsever bir burjuva siyasetidir. Bu burjuva siyaseti, «emperyalist üretim ilişkileri» temeli üzerinde bir suni denge meydana getirmektedir. Bütün mesele bu burjuva siyasetini bozmaktır, parçalamaktır. ABD emperyalizminin, ABD devlet oligarşisi vasıtasıyla uyguladığı burjuva siyasetini yıkmaktır. Suni denge bozulduğu anda, ABD emperyalizminin asıl sömürücü yüzü ortaya çıkacak, sömürge halkların emperyalizme karşı sıcak savaşı başlayacaktır.

Süper emperyalizm teorisyenlerinin yukarıdaki tahlillerinin, Marksist teori ve Marksist pratikte hiçbir ilgisi yoktur. Bu anti-Marksist çizgi, Kautsky'nin ultra emperyalizm teorisinde de vardır. Kautsky, emperyalizmin siyasi meselelerini onun ekonomik özünden ayırıyordu. Mali sermaye temeli üzerinde bulunan tekellerin karşı-

sına, aynı sermaye temelinden kaynaklan-
dığını iddia ettiği bir burjuva siyasetini
(emperyalist siyaseti) çıkarmıştı, Ekono-
mikteki tekelileri, siyasette tekeli olmayan,
kaba kuvvet kullanmayan, ilhakçı olma-
yan, barışçı unsurlar olarak ortaya koy-
muştur. Emperyalizmin savunulması demek
olan bu teoriyi, Lenin en sert bir şekilde
eleştirmiş ve marksizmin döneği olan Ka-
utsky'yi mahkum etmiştir. Süper emperya-
lizm teorisyenleri tarafından savunulan te-
ori Kautsky'nin savunduğu teoriden özü-
ne farksızdır. Süper emperyalizm teoris-
yenleri de, emperyalizmin siyasi meselele-
rini ekonomik meselelerinden koparmakta-
dır. ABD ekonomisi temeli üzerinde,
ABD monopol kapitalizmini, ABD mono-
pol kapitalizmine yardım eden onu koru-
yan emperyalist burjuva siyasetinden ayrı-
makta asıl düşman olarak, bu burjuva si-
yasetini göstermekte, bunun yanında, ABD
tekelci kapitalizmini eline silah almayan,
kaba kuvvet kullanamayan, ilhakçı olma-
yan ama sömürücü olan bir güç olarak
ilan etmektedirler: Sömürücü ama barış-
çı... Bizi sahte düşmanlarla döğüşmeye da-
vet eden bu teoriyi, emperyalizm elbette ki
özelikle yaymaya çalışacaktır; elbet ki
pohpohlayacaktır: «sahte düşmanlara kar-
şı sahte döğüş».

Süper emperyalizm teorisinde : «Evrim - Devrim İçiceliği»

Süper emperyalizm teorisyenlerine
göre; ABD monopol kapitalizminin sömür-
rücü ve kan emici yüzünü, ABD devlet oli-
garşisi örtmese (ABD emperyalizmi ile
sömürülen dünya halkları arasında suni
denge olmasa), sömürülen dünya halkları
emperyalizme karşı çoktan ayaklanırdı.

Sömürülen dünya halkları, emperyaliz-
me karşı niçin ayaklanamıyor, niçin sıcak
savaşa giremiyor? Çünkü, sürekli fazla
üretim, sürekli fazla üretim bunalımı ve
sürekli faşizm döneminde sınıf mücadelesi-
nin eski şartları ortadan kalkmıştır. Sıf-
m mücadelesinin eski şartlarının ortadan
kalkması; sömürülen dünya halklarının, sö-
mürge koşulları içine hapsedilmesi ve sö-
mürge emeği düzeyinde sömürülmesinden

dolayıdır, İş süreci dünya çapında aynı
niteliği kazanmıştır. Maliyetler dünya çap-
ında, ABD kontrolünde toplumsallaşmış-
tır. Emek ve sermaye çelişkisi yeniden or-
taya çıkmıştır. *Emeği*, sömürülen bütün
kapitalist dünya halkları, *sermayeyi* ise
ABD tekelci kapitalizmi temsil eder. Sınıf
mücadelesinin yeni şartları dünya çapında
cerayen edecektir. Sömürge koşulları ve
sömürge emeği düzeyinde sömürülen dünya
halklarının, ABD emperyalizmine karşı
doğrudan doğruya sıcak savaşa katılmaları
ihtimali; üretimin koşulları, sömürülenin
koşulları ve ortaya çıkan sömürülen dünya
halkları ile ABD emperyalizmi arasındaki
sunî dengeden dolayı, artık imkansızlaş-
mıştır. Üretimin koşullarının, iş sürecinin
koşullarının ve emeğin sömürülen koşulla-
rının dünya çapında aynı niteliğe bürünme-
siyle birlikte; objektif devrimler dönemine
girilmekle kalmamış, her sömürülen ülke
halkı, emperyalizme karşı ayaklanmanın
sübjektif şartlarını da oluşturmuştur. Büt-
ün dünyada, ayaklanmanın objektif ve
sübjektif koşulları hem ekonomik hem de
politik olarak tamamen oluşmuştur. Ve bir
kıvılcım beklemektedir. Yani, ayaklanma-
nın şartları dünya çapında aynı niteliğe bür-
ünmüştür, ABD emperyalizmine karşı,
dünya çapında verilecek sınıf mücadelesi,
ne sömürülen sömürge halkların doğrudan
doğruya katılma imkanlarının ortadan kalk-
masıyla birlikte; bu mücadeleyi, «evrensel
bilinç» almış «öncüler» dünya çapında yür-
tütecektir. Demek ki, emek ve sermaye
çelişkisinin yeniden ortaya çıkmasıyla bir-
likte, baş çelişki de ABD devlet oligarşisi
ve ABD devlet oligarşisine bağlı oligarşik
diktalarla, halkın öncüleri arasında ola-
caktır.

Sürekli fazla üretim, sürekli fazla ü-
retim bunalımı ve sürekli faşizm döneminin
de; emperyalizme karşı ayaklanmanın büt-
ün şartları, dünyanın her yerinde oluşmuş-
tur. Ayaklanmanın sübjektif koşulları ve
politik olanakları dünyanın her yerinde bir-
dir. Öncünün atacağı bir kıvılcımla, devri-
min sıcak şartları başlayacaktır. Demek
ki, *evrimde devrim içiçe girmiştir*.

Oligarşi ile halkın öncüleri arasındaki
baş çelişki, dünya çapında tek ve değış-
mezdir. Öncülerle oligarşi arasındaki mtl.

cadele; bir yandan emperyalizmin pazarla-
rını daraltırken ve monopol kapitalizminin
fazla üretim buhranını daha da arttırır-
ken, diğer yandan, oligarşiye vurmakla, ka-
pitalist emperyalizmin kan emici, sömür-
tücü yüzünü halk yığınlarına göstermiş
olacaktır. İçinde bulunduğumuz, emperya-
lizmin sürekli fazla üretim bunalımı dö-
neminde, halk yığınlarının sıcak savaşa ka-
tılması, ancak, öncülerle oligarşi arasında
başlayacak bir savaşa bağlıdır. Devrimci
örgütlenmenin ve devrimci propogandanın
da varlık şartı, öncülerle oligarşi arasın-
daki savaştır.

Düşüncelerini bu şekilde dile getiren,
süper emperyalizm teorisyenleri, daha son-
ra şöyle bir senteze varırlar: Artık emper-
yalizme karşı mücadele, falan veya filan
bölge ya da ülkede değil; dünyanın her
yerinde sürecektir. Evet durmadan devam
edecektir. ABD oligarşi imparatorluğu al-
dığı yaralarla sarsılacak, tekelci kapita-
lizmin kan emici yüzü ortaya çıkacaktır,
ezilen dünya halkları öncünün ardından ve
öncüyle beraber emperyalizme karşı ayak-
lanacaktır.

Süper emperyalizm teorisyenleri tara-
fından, *özel tahlül ve özel malzemelerle*
ortaya atılan ve uluslararası planda oluşt-
rulmaya çalışılan bu teori, anarşizmin
hortlatılmaya çalışılmasından başka birşey
değildir. Biz her şeyden önce şunu biliyo-
ruz ki; mücadelenin biçimleri değişebilir,
nitelikim özel ve geçici sebeplere bağlı ola-
rak değişmektedir. Ama mücadelenin *özü*,
sınıflara ilişkin *muhtevası*, sınıflar mev-
cut oldukça değişemez. Bu gerçeğin üzeri-
ni atlayan süper emperyalizm teorisyenle-
ri kapitalist emperyalizmin, ekonomik ege-
menliğinin *özü meselesinin* yerine; ekono-
mi ötesi bazı varsayımlar getirerek, ulus-
lararası düzeyde sansasyon yaratmak isti-
yorlar.

Süper emperyalizm teorisinin Türkiye'ye yansması

Yukarıda bütün boyutlarıyla açıklama-
ya çalıştığımız, süper emperyalizm teorisi,
ülkemizde, tarihe mal olmuş bazı hata ve
yanlışları etkilemiştir. Bugün de aynı teo-
riden esinlenen ve geçmişte yapılan hata

ları sürdürmek isteyen gevreler var. Onun
için, süper emperyalizm teorisinin, geçmiş
teki hata ve yanlışlara sebep olan yorumu-
nu, burada kısaca özetleyelim: Son yoruma
göre emperyalizmin birinci ve ikinci genel
bunalım döneminden sonra gelen, emper-
yalizmin üçüncü bunalım dönemi; sürekli
fazla üretimin, sürekli fazla üretim buna-
lımının ve sürekli faşizmin hüküm sürme-
ye başladığı bir dönem olmuştur. Bu temel
üzerinde bir Amerikan imparatorluğu ku-
rulmuştur. Emperyalistler arasındaki çe-
lişkinin hiçbir önemi kalmamıştır. Ekono-
mik gelişmeler, politik plana çıkamadığı-
ndan; devamlı ekonomik entegrasyona gi-
dilmıştır. Devamlı ekonomik entegrasyon
üzerinde politik entegrasyon da gerçekleş-
miş, dünyanın periyodik olarak yeniden
paylaşılması için, yeni bir genel paylaşım
savaşı şartları tamamen ortadan kalkmış-
tır. Amerikan imparatorluğu, bütün kapita-
list dünyayı kendi sömürgeci altına al-
mış; sömürge faşizmleri dönemine girilmiş-
tir. Emperyalist işgalin şartları değişmiş-
tir: ABD emperyalizmi, sömürge ülkelerde
kendilerine bağımlı tekelci burjuvaziler
oluşturmuş ve «yukarıdan aşağıya kapita-
lizmi», «yukarıdan aşağıya demokratik
devrimi», uygulamaya başlamıştır. Diğer
tarafтан, kendisine bağımlı oligarşik dikta-
lar oluşturmuş ve her sömürge ülke kendi
ordularının fiili işgali altına girmiştir. De-
mek ki Emperyalizmin Üçüncü Bunalım
Döneminde, emperyalizm dışsal bir olgu
değil, içsel bir olgudur. Sömürge ülkeler-
de kapitalizmin ve demokratik devrimin
bir iç dinamiklerle gelişme imkanının sonu
gelmiştir. Yani, gerikalmış, sömürge, ya-
rı-sömürge ülkelerin iç dinamiklerinin hiç
bir önemi kalmamıştır. Bizim gibi ülkeler-
de oligarşi ile halkın düzene karşı olan
memnuniyetsizliği ve genellikle bilinçsiz
tepkileri arasında bir suni denge kurulmuş-
tur. Bizim gibi ülkelerde bu suni dengeyi;
ABD oligarşisine bağlı, oligarşik diktalar
yürütür, *Halkın öncülerinin* bu suni den-
geyi bozması lazımdır. Zaten bütün dünya
da ayaklanmanın sübjektif şartları tama-
men oluşmuştur. Ayaklanmanın politik
şartlarının başlaması; suni dengeğin bozul-
masına bağlıdır. Onun için baş çelişki, hal-
kın öncüleriyle oligarşi arasındadır. Bütün

diğer mücadele biçimleri ve mücadele örgütlerini; öncünün oligarşiye karşı mücadelesi belirleyecektir. Bundan dolayı, öncünün oligarşiye karşı savaşı, askerdir ve politikleşmiş bir askeri savaştır. Öncünün oligarşiye vurmasıyla, «emperyalist üretim ilişkilerini» muhafaza etmek ve yeneden üretmek amacına yönelik sömürge faşizmi, temellerinden sarsılacak ve emperyalizme karşı sıcak halk savaşı başlayacaktır. Emperyalizmin Üçüncü Bunalım Döneminde evrimle devrim içiçe geçmiştir,

Türkiye'nin, yakın geçmişinde büyük bir gayretle ve büyük bir inançla savunulan yukarıdaki tahlil ve görüşler, gördüğümüz, süper emperyalizm teorisiyle bütün ana ve temel noktalarda birleşmekte ve bütünleşmektedir. Tarihin deneyi bu görüş ve tahlillerin yanlışlığını ispatlamıştır. Hala eski yanlış görüş ve tahlilleri savunma ve

eski hataları devam ettirmek isteyenler, tarihin derslerinden de yararlanıp son tahlilde kime hizmet edebileceklerini iyice düşünmelidirler.

(1) F. Fanon, Baran, P. Sweezy gibi düşünürler tarafından savunulmaktadır.

(2) Süper emperyalizm teorisyenleri, «fazla» terimiyle; kapitalizmin özünden dolayı her an ortaya çıkan fazla üretimi anlatmaktadırlar.

(3) Süper emperyalizm teorisyenlerinde, «üretilmemiş fazla» kavramı; geçmişlerindeki üretimleri de anlamsızlaşan, «ekonomik fazla» veya «potansiyel fazla» durumuna düşmüş «fazlalar» ifade eder.

(4) Süper emperyalizm teorisyenlerinde, «ekonomik fazla» veya «potansiyel fazla» terimleri; her an ortaya çıkan fazla üretimin, üretimle bağları koptuktan sonraki birikmiş halini ifade ederler.

TÜSTAV

Halim Toğan

Burjuva ideologlar faşizmi hep varlığı kendinden menkûl bir olgu gibi görürler. Hem öyle görür, hem öyle gösterirler. Faşizmi öyle görmek ve öyle göstermek her bakımdan işlerine gelir çünkü.

Onlara göre faşizmin idolojisi de, pratiği de, akli dengesi bozuk birkaç manyağın kafalarında yaşattıkları bir hayal âleminde kaynaklanır. O hayalin peşinden sü rüklenen bu pek cerbezeli ve nedense pek becerikli manyaklar gürûhu (kaçık teorisyenler ve ağzı kalabalık demagoglar takımı), giderek yığınları da peşlerine takar götürürler. Bunu yaparken, tabii, yığınların içinde bunaldıkları ekonomik sıkıntılardan yararlanır, o durumu alabildiğine istismar ederler. Ama asıl malzemeleri, yığınların ruhunda köklemiş Yahudi düşmanlığı, yabancı düşmanlığı gibi atavistik eğilimler; güce ve başarıya tapma içgüdü-süyle karışık şan, şeref ve üstünlük özlemleri; ve bir de, özellikle, (yine burjuva yazarlara göre) insanın doğasında ve bilinç altında mündemîc şiddet içgüdü-sü, vur-kır çağırısı, kan dökme özlemi ve savaş sevgisidir.

Burjuva ideologlara göre faşizm barbarlıktır; ama insanın insanlığının inkârı değil, insanın medenî vasıflarından soyunup tabiat halindeki kişiliğiyle ortaya çıkmasıdır. Yani insanın aslı kişiliğine dönmesisidir.

Böylece, herşeyi göze almuş, her kötü lüğü yapmaya hazır, yürekleri iktidar hırısıyla tutuşmuş bir avuç hilekâr, merhametsiz ve çalın adamdan kurulu bir çete,

insan denen mahlûkun en ilkel ve en aşağılık içgüdülerine hitap ederek başa geçer. Başa geçtikten sonra da bir yandan yığınları şan, şeref, fetih ve zafer hulyalarıyla oyalarken, öbür yandan herkesi en gözükara cinayetlerle korkutup sindirerek iktidarını sürdürür.

Kimin adına? Kendi adına. Bir avuç manyak adına!

Burjuva özgürlüğünün, burjuva demokrasinin taraftarlarınca öne sürülen bu faşizm tanımına göre, faşizm toplumun ekonomik ve sosyal yapısı dışında bir olgudur. Topluma dışardan musallat olan bir belâ, durup dururken ortaya çıkan, nerden peydahlandığı bilinmeyen utanılası bir hilkat garibesidir!

Burjuva demokratlar faşizmi böyle tanımak ve böyle *tanıtmakla* onu kapitalist üretim tarzından, kapitalist mülkiyet ilişkilerinin genel ve çağdaş evriminden, sınıflı toplumun en temel olgusu olan sınıf mücadelesinden soyutlarlar. Faşist çetenin başa geçmesini gangisterlerin gözü-karalığına ve kararlılığına bağlarken, o bir avuç adamın için tarihi evrimin *belli* bir aşamasında, *belli koşullarda* başa geçtiklerini, onca gözükara olma cesaretini nerden aldıklarını, neye güvenerek o kadar kararlı olduklarını, kararlarını hangi destekler sayesinde uygulayabildiklerini açıklamaktan kaçarlar. O bir avuç, akli dengesi bozuk insanın, yığınları peşlerine takıp sürüklemelerini izah etmek için insanoglunun doğasını, yaradılışını kötüle-meye neden gerek duyduklarını sorduğu

nuzda da burjuva ideolojisinin en temel, haciyatmaz önyargılarından biriyle karşılık verirler size: «İnsan doğuştan kötüdür de ondan!»

Bütün bunlar gerçeği örtbas etmek için, yani faşizmin olgusunun kapitalist üretim tarzı ve burjuvazinin sınıf hâkimiyeti le organik bağıni inkâr için uydurulan yalanlar, o yalanları gizlemeye yarıyan birtakım sözde teorik, sözde bilimsel kılıflardır. Bu yalanların ardında gizlenmek istenen gerçeği ortaya çıkarmalı, faşizmin iç yüzünü, teşhir etmeliyiz; onun nereden ve ne ne için geldiğini, neyin belâsı olduğunu açıkça ortaya koymalıyız ki biz onu kapıdan içeri sokmamaya çalışırken, ya da defettiğimizi sandığımız sırada o yine bacadan içeri giriyor olmasın.

Bir kere, herseyden önce şu noktayı açıklığa kavuşturmamız gerekir: faşizmin, burjuva ideologların her fırsatta ortaya sürmek istedikleri gibi öyle kendine özgü bir ideolojisi, dünya görüşü yoktur. Faşist ideoloji, burjuvaziye has dünya görüşünün belli koşullarda dışa vuran kokmuş iç yüzünden başka birşey değildir. Faşizm, burjuva ideolojisinin klinik vakasıdır. Kazanç hırsını ve bencil çıkarı insan eyleminin odak noktası kılan burjuva dünya görüşü, burjuva bireyciliğinin diyalektik özdeşi-karşısı olan totaliter faşizmde ke mâle erer. Faşizm, burjuva ideologların dedikleri gibi, barbarlıksa eğer (ki öyledir), insanın sözde doğal yapısında var olan barbarlığın belli koşullarda dışa vuruşu değildir bu; doğrudan doğruya özel mülkiyet ve kâr tutkusuyula şartlanmış burjuvazinin belli tarihî koşullarda kendi bünyesinden kusup «insana atfettiği kendi barbarlığıdır. Tarihî (geçici) bir kategori olan özel mülkiyet ilişkisinin belli koşullarda insana rağmen dayattığı barbarlıktır.

Faşistlerin «üstün ırk, üstün insan» teorileri de, bir yanıyla dünyanın mazlum ulusları karşısında emperyalist tavrın bir yansıması, Batı burjuvazisinin sömürge halkları üzerinde yüzyıllardır sürdürdüğü soygun, sömürü ve zulüm çarkının manevi gerekçesi; bir yanıyla da Avrupa millî burjuvazilerinin belli tarihî koşullara tepkisinin ifadesidir.

Sömürge ve yarı-sömürge, daha sonra emperyalizme bağımlı ülkeler üzerinde

maddî ve manevî emperyalist tahakkümü, «İleri» kapitalist ülkelerin dünyaya «medeniyet götürme» misyonu ve «üstün Batı»ya duyulan türlü açık ya da sinsi yoldan ustalıklı beslenen - hayranlık duygusuyla herdaim birlikte gitmiştir. «İleri», «medeni» emperyalistler ellerindeki kaba kuvvete dayanarak bu Batı hayranlığının kendilerine sağladığı hareket serbestisinden kıyasıya yararlanmışlar, sözde «geri» yerli halklara her türlü zulmü reva görmüşler, rezillığın her çeşidini de kendileri için bir «üstünlük» hakkı bellemişlerdir. Faşist hunharlık ve yüzüstülük, bu aynı tavrın, Batı «medeniyet»inin kendini tehlike de gördüğü özel koşullarda had safhaya varmasından başka birşey değildir.

Üstün ırk ve üstün insan teorilerinin (ya da fantazilerinin) bir başka kökü, On Dokuzuncu Yüzyıl başında Alman aydınlarının Napolyon orduları karşısında yenik düşmekten ve millî bütünlüğünü çok geç gerçekleştirebilen Alman toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel geriliğinden doğan eziklik duygusunda yatar. Ne ki bu eziklik duygusunun kendisi de, palazlanmakta olan Alman burjuvazisinin elinde bir sosyal manivelerdir. Alman burjuvazisi daha sonra, finans kapital döneminde, dünün emperyalist talanından yeterince nasibini alamamış olmaktan doğan ekonomik ve sosyal darboğazlarından yine bu «millî eziklik» duygusunu alabildiğine istismar ederek kurtulmaya çalışacaktır. Başta Hitler olmak üzere bütün faşist ideologlar, özellikle Versailles Barışı koşullarında, Alman ırkının ve ulusunun «yüceliği» kavramı ile Almanya'nın ekonomik ve sosyal «Lebensraum-hayat alanı» ihtiyacı arasında ki sıkı ilişkiyi açıkça dile getirmekten çekinmemişlerdir. Bu bakımdan Alman faşizminin üstün ırk, üstün millet iddiaları, Alman tekelci burjuvazisinin emperyalist saldırganlığına giydirilen kılıftan başka birşey değildir.

Sömürge paylaşımında Almanya gibi ayazda kalmış, ekonomik ve sosyal gelişmeleri nispeten geri düzeyde İtalyan ve İspanyol burjuvazilerinin de yaptıkları budur. Onlar da İtalyan «kahramanlığı» ve «Mare Nostrum» özlemlerini, İspanyol «asalet»ini ve her iki ülkenin geçmiş şanlı dönemlerinin anılarını kendi sınıf hâ-

kimiyetlerinin, emperyalist saldırganlıklarının bahanesi ve âleti olarak piyasaya sürüp köruklemişlerdir.

Üstün ırk, üstün insan teorileri Avrupa burjuvazilerince ayrıca Marksizme karşı ideolojik bir silâh olarak kullanılmıştır. Alman burjuvazisinin On Dokuzuncu Yüzyıl başlarında kültür alanında özellikle Fransa karşısında içine düştüğü aşağılık duygusu, On Dokuzuncu Yüzyıl Alman felsefesinin onca serpilip gelişmesinde büyük bir etkindir. Alman toplumunun maddî düzeyde geriliğine tepki kültür düzeyinde bir yandan Marksizmin büyük tariht senteziyle işçi sınıfının eşitlikçi ve enternasyonalci misyonunu gündeme getirirken, öbür yandan Almanya'da *daha yeni palazlanırken geri. ci bir güç olmaya başlayan burjuvazi* milliyetçi ve ırkçı bir felsefi yorumla bunun tersi yola itmiştir. İnsanlığın bilimsel sosyalizmde gerçek, somut ve çağdaş ifadesini bulan kadim eşitlik ve kardeşlik özleminin karşısına, özel mülkiyetin ve sermayenin hâkimiyetini sürdürmek için eşitlik kavramının inkârı olan «üstün millet», «üstün ırk», giderek «üstün insan» teorileriyle çıkmıştır. Bu bakımdan da ırkçılık, işçi sınıfı ideolojisine karşı burjuvazinin yalnız Almanya'da değil, bütün Avrupa çapında tepkisinin bir ürünüdür. O çağda ve daha sonraları üstün ırk teorilerinin sadece Almanlar arasında değil, Fransız ve İngiliz «bilgin»leri arasında da revaç bulması bundandır.

Faşistlerin ünlü Yahudi düşmanlığına gelince. O da onların insanın «aşağılık» ruhunda yakalayıp kendi caniyane emellerine ram ettikleri, ya da kendi hastalıklı kafalarında icad edip önce sokağa, sonra dünyaya saldıkları birşey değildir; doğrudan doğruya Batı medeniyetinin ve kültürünün ekonomik nedenlerle durmadan bağrında yeniden üretip beslediği, sonunda getirip Hitler'in köpeklerine sunduğu armağandır.

Orta Çağda köylüler ve şehirlî yarıproleter yığınlar üzerinde feodallerin hâkimiyetini sürdürmeye yarıyan bir zulüm ve tedhiş aracıydı Yahudi düşmanlığı; sonradan, çürüyen feodalitenin taze burjuvaziye karşı mücadele silâhlarından biri oldu; modern çağda, özellikle Birinci

Dünya Savaşı döneminin ekonomik sıkıntı, keskin sınıf mücadelesi ve dağdağalı sosyal devrim ortamında, hemen bütün Avrupa ülkelerinde burjuvazinin günah tekesi ve gözdağı aracı olarak faşistler eliyle kullanıldı. Hâlâ da yer yer kullanılmak isteniyor. (1)

Faşistlerin devleti yücelten felsefi ve siyasi görüşlerinin, ve asıl önemlisi, «yüce ve müktedir devlet» *uygulamalarının* altında da yine burjuvazinin sınıf çıkarları ve burjuva devlet teorisi ve pratiği yatar. Sınıflı toplumda devlet hâkim sınıfın —kapitalist toplumda burjuva sınıfının— tahakküm aracı olduğuna göre, devletin sözde sınıflar-üstü «bizatihi güçlü»nün yüceltilmesi, gerçekte burjuvazinin sınıf hâkimiyetinin güçlendirilmesidir. Nitekim On Dokuzuncu Yüzyıl Alman idealist felsefesinin devlete izafe ettiği «öncelik» ve «üstünlük» de gerçekte Alman millî birliğinin öncüsü Prusya burjuvazisinin öncelik hakkı ve üstünlüğü idi. Prusya devleti Bismarck'ın hımmetiyle Almanya Devleti olduktan sonra devletin «sınıflar-üstü» konumu, ünlü Sosyalistlere Karşı Kanun çıkarılarak işçi sınıfının baskı altına alınmasında tecelli etti! Sonradan, Yirminci Yüzyılda, yine aynı «yüce devlet»in başta gelen işlevi, Alman tekelci burjuvazisi nâmi hesabına Alman toplumunu «disiplin» altına almak, ve Alman sanayine başka ulusların topraklarında «hayat hakkı» sağlamak için otuz yılda iki kez dünyayı birbirine katmak oldu!

Bu bakımdan devlete «sınıflar-üstü» bir işlev yükliyerek «devletin âli menfaatleri» adına sınıf çıkarlarını uzlaştırma, sınıf mücadelesine son verme, vs. gibi (tipik olarak küçük burjuvalarca da paylaşılan) faşist özelemler ve ülküler, sınıf mücadelesini burjuvazinin (daha doğrusu, çağımızda, onun en azılı, en gerici, en asalak ve gözü-kara kesimi olan tekelci burjuvazinin) çıkarı açısından en elverişli koşullarda kıran kırana yürütmenin, başta işçi sınıfı olmak üzere bütün emekçi kitleleri, hattâ burjuvazinin bazı başka kesimlerini ezmenin teorik gerekçesi, finans-kapital zulmünün ve barbarlığının bahanesidir. Bunun içindir ki bütün faşist partiler iktidara geldikten son-

ra eski vaatlerinden yalnız bir tekini tutmuşlardır: devleti güçlendirmek. Çünkü bütün diğer vaatleri bir tek bunda mündemiçtir, ya da bunu gerçekleştirmeye yöneliktir. Ve yine bunun içindir ki hemen bütün faşist partiler iktidara gelirken ve geldikten sonra kendi içlerinde ciddi bölünmelere uğramışlar, programlarında ve ajitasyonlarında yer alan bazı anti-kapitalist sloganlarla «Yeni düzen!» nâralarını ciddiye alan unsurları gerektiğinde kan dökerek tasfiye etmişlerdir. Bu tasfiye gerçekleştiği ölçüde, başlangıçta hiç de faşist olmayan, «insancıl» ve «demokrat» hâkim mihrakların —Merkez Partileri yöneticileri, yüksek bürokratlar, hümanist yazar, düşünür ve sanatçılarla iş âleminin ünlülerinin— peyderpey faşizme «boyun eğdikleri», ya da faşizmin «gerçeğine nihayet vâkıf oldukları» görülmüştür. Ve buna paralel olarak da faşist devletin bütün «bağımsız» tercihleri, bu mihrakların temsil ettiği sınıf çıkarlarından yana tecelli etmiştir. Bu da faşist ülkeler adına yüceltilen devlet gücünün kimler adına kullanıldığını, faşist gaddarlığını hangi çıkarlara âlet edildiğini gösterir. Faşizmin «kollaborasyon»un (işbirliğinin) altında her zaman bu olgu yatar.

Faşizmin ideolojik kökenini kısaca inceledikten, düşünce düzeyinde ne olduğunu ve ne olmadığını gördükten sonra, faşizmi tarihî gelişimi içinde izlediğimiz zaman —ki çok yakın ve yeni bir dönemin, kapitalizmin en son aşamasına rastlayan bir dönemin olgusudur faşizm— ne görüyoruz?

Bir avuç cerbezeli, hilekar, gözükara adamın toplumun başına kendiliklerinden bela olmadıklarını, belâ edildiklerini görüyoruz. Faşist çetelerin iktidara tepeden inme gelmediklerini, tepeden inme getirildiklerini görüyoruz. Ve aynı zamanda faşistlerin iktidara el koymalarının kapitalizmin büyük bir ekonomik ve sosyal bunalım içinde yüzdüğü, üretimin durduğu, işsizliğin alabildiğine arttığı, fakarlığın sefalete dönüştüğü, kapitalist üretimin kitlelerin ihtiyaçlarına ve özlemlerine cevap veremez hâle gelmesiyle işçi

sınıf hareketinin ve kitle muhalefetine kabardığı, sosyal devrimin gündeme girdiği bir dönemde gerçekleştiğini görüyoruz. Ve özellikle, ekonomik ve sosyal yapıların dan ve genel emperyalist sistem içindeki özel yerlerinden ötürü bunalımın kendini en büyük şiddetiyle duyurduğu ülkelerde gerçekleştiğini görüyoruz. Faşizmin klâsik örnekleri olarak tarihe geçen her üç ülkede de —İtalyan, Almanya, İspanya— olan budur.

Bu bakımdan faşizm, herşeyden önce, Birinci Dünya Savaşı sonrasında kapitalizmin içine düştüğü uzun ekonomik ve sosyal bunalım döneminin bir ürünüdür. Başta gelen emperyalist ülkelerin —İngiltere, Fransa ve ABD— bunalımı büyük sıkıntılara rağmen nisbeten kaza sız belâsız atlatabilmelerine karşılık On Dokuzuncu Yüzyıl sonu ve Yirminci Yüzyıl başı dünya sömürge yağmasından yeterince nasiplenemeyen, onun için de bunalımdan en büyük darbeyi yiyen bu üç ülkede faşizmin ortaya çıkıp hızla gelişerek başarıya ulaşması bundandır.

Ne ki sözkonusu bunalım bir bakıma hâlâ sürüyor. 1929 büyük ekonomik krizi doğrudan doğruya savaş-sonu bunalımdan doğdu. 29 krizinin bir *anlamda* atlatılabilmesi ancak Keynes ekonomisinin kemâle erdiği İkinci Dünya Savaşı bâhasına (savaşın ve savaşın sonraki yeniden-kuruluş döneminin özellikle ABD ekonomisine sağladığı hızla) mümkün olabildi. İkinci Dünya Savaşı sonunda İtalyan ve Alman faşist rejimlerinin yıkılmasına karşılık NATO emperyalizmi —Avrupa'da Franco, Salazar rejimlerine hiç dokunmadan— dünya çapında devreye girerek faşizmin genel işlevini devraldı. Bu dönem aynı zamanda eski sömürge imparatorluklarının tasfiyeye uğradığı ve eski emperyalist dünya sisteminin ABD öncülüğünde yeni emperyalist dünya sistemine dönüştüğü dönemdir. Eski sömürge ve yarı-sömürgelerle yeni bağımlı ülkeler üzerinde bu sayede hâlâ sürdürülen sömürü, savaşın sonra uluslararası ticaretin yaygınlaşması ve hızlanmasıyla birlikte, emperyalist metropollerde faşist alternatiflerin gündeme girmesini erteledi. Buna karşılık emperyalizm faşist tercihlerini, kendine bağımlı kıldığı ülke

lere aktardı. Oralarda ya açık faşist rejimleri başa geçirip destekleyerek, ya da faşizmin başka alternatiflerini (güdümlü çok-partili «demokrasi») tezgâhıyarak hâkimiyet ve sömürsünü sürdürdü. İkinci Dünya Savaşından sonra emperyalist metropollerde faşist rejimlerin gündem dışı kalması ancak bu sayede mümkün olabildi.

Şimdilerdeyse kapitalizmin kaçınılmaz ekonomik ve sosyal bunalımı yine olanca şiddetiyle su yüzüne çıkmıştır. Bunun başta gelen nedenlerinden birisi, sosyalist dünyanın varlığı ve zorlu bir ekonomik ve sosyal güç olarak hızla gelişmesidir; bir diğer neden de, emperyalizme bağımlı az gelişmiş ülkelerde milli kurtuluş hareketinin gittikçe daha ileri aşamalara varmasıdır. Bu yüzden emperyalizmin sömürü ve tahakküm alanı daraldıkça hem emperyalistler-arası gelişmeler giderek şiddetlenmekte, hem de emperyalist metropoller içinde emek-sermaye ilişkisi daha ileri boyutlara vararak sosyalist düzeni (ya da, yerine göre, sosyalist düzenin kurulmasına giden yolda *ileri demokrasi* aşamasını) gündeme sokmaktadır. Metropollerde hâkim güç olan tekelci emperyalist burjuvazinin buna karşı tepkisi ise, bir yandan Arap petrol kuyularını işgal önerileri ve tehditleri gibi açık faşist saldırganlık göstergeleri, öte yandan metropollerde faşist kıpırdanmaların artması (İtalya, Fransa), ya da işçilere karşı grev-kırıcı görevler yüklenen özel komando ordularının kurulması (İngiltere) biçiminde tezahür etmektedir.

Faşizmin kapitalist topluma dışardan ârız olan bir belâ, bir kaza değil, kapitalizmin şiddetli bunalım dönemlerinde her daim nüksesden, onun yapısında mündemiç onulmaz bir illet olduğu böylece bir kere daha ortaya çıkmaktadır.

İkincisi, faşizmin başta gelen özel bir işlevi, gelişen sosyalist hareketin yolunu kesmek, kapitalist sömürü düzenini zorla sürdürüp kapitalizme bir süre daha rahat soluk aldırmasıdır. Yine Birinci Dünya Savaşı sonunda İtalya, Almanya ve bir ölçüde İspanya gibi hem ekonomik krizden ötürü sınıf mücadelesinin çok kızıştığı, hem de güçlü ve atak işçi sınıfı hareketlerinin var olduğu ülkelerde başgös-

termesinin nedeni budur. İşçi sınıfının hareketliliği nerede artmış ve güçlenmişse ve buna rağmen işçi sınıfının siyasal örgütlenmesi çeşitli zaafılarla malûlse, orada kapitalizmin son çaresi faşizm o kadar gaddar olur.

Dolayısıyla faşizm, doğrudan doğruya 1917 Sovyet devrimine karşı kapitalizmin bir tepkisi olarak ortaya çıkmıştır da denilebilir. İşçi sınıfı iktidarının ütopya olmasının ispatı, yani bilimin doğrulanması, bir yandan Avrupa işçi sınıfı hareketine büyük bir itilim sağlarken, öbür yandan Avrupa tekelci burjuvazisini çıkarlarını korumak için kendine *olağanüstü* çareler aramaya itmiştir. Sovyet deneyi dışardan ablukaya alınıp kendi alanında boğulmak istenirken, kapitalist zincirin en zayıf halkaları da içerden, faşizmle pekiştirilmeğe çalışılmıştır. Alman faşizminin olanca açık sözlülüğüne rağmen burjuva demokrasilerinden hiç bir müdahaleye maruz kalmaksızın içerde «dâvayı» hallettikten sonra dünyanın o zamanki tek sosyalist ülkesi Sovyetler Birliğine saldırıya yönelmesi, tarihin o en büyük ve azgın emperyalist paylaşım savaşının, sosyalizmin «kökünü kazıma» savaşıyla içiçe yürütülmesi boşuna değildir. Bu bakımdan İtalya ve Almanya gibi ülkelerde faşist denemeler ve iktidarlar gerçekte millî hareketler değil, dolaylı yoldan da olsa emperyalizmin genel sistemi içinde yer alan hareketlerdir.

Buna karşılık günümüzde emperyalizme bağımlı ülkelerde yeri ve sırası geldikçe birbiri ardısira tezgâhlanan faşist rejimler (Yunanistan, Şili vs...) *doğrudan doğruya* emperyalizmin genel stratejisinin bir parçasıdır. Bu tür faşist iktidarlar ortam hazırlanması, faşistlerin başa geçirilmeleri ve başta kalmaları *doğrudan doğruya* emperyalizmin, özel olarak da ABD emperyalizminin eseridir. (2) Ne var ki dolaylı ya da dolaysız yoldan genel emperyalist sistem içinde yerlerini alan faşist iktidarlar altında emperyalizm için bir güç değil, bir zaaf emaresidir. Bütün dünyada her geçen gün biraz daha ilerleyen uluslararası emekçi hareketinin ve onunla diyalektik bir bağ için de gittikçe gelişen millî kurtuluş hareketlerinin önünde dikilen faşizm engeli, kapı-

talizmin çöktüğü evresinin bir ürünüdür.

Yunanistan, Şili ve diğer bazı Latin Amerika ve Asya örneklerinden de anlaşılabilir gibi, faşizmin başlıca işlevi *özel olarak* sosyalist hareketin yolunu kesmekse, genel olarak *sosyal devrimi* geciktirmektir. Her ülkenin varmış olduğu sosyal gelişme düzeyine göre kimi yerde faşizmin somut hedefi sosyalist devrimi önlemek, kimi yerde emperyalizme karşı demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin başarıya ulaşmasını engellemektir. Bu bakımdan da faşizm yine kapitalizmin çöktüğü evresinin bir ürünüdür. Zira onca tarihi deneyle sabit olduğu gibi, bağımsızlık ve demokrasi için mücadelede gerçek ve kalıcı başarılar elde edilebilmesi, mücadelenin işçi sınıfı öncülüğünde verilmesini şart koşar. O da demokrasi ve bağımsızlık mücadelesini, çok somut bir anlamda, çağımızın yükselen sosyalizmi ile çürüten kapitalizmi arasında dünya çapındaki mücadelenin ayrılmaz bir parçası kılar.

Bütün bunlar, üçüncü olarak, şu gerçeğe işaret ediyor: faşist iktidarlar faşist partilerin ya da onlara hâkim azınlıkların iktidarı değildir. Faşizm, tekelci aşamaya varan kapitalist toplumda işleri sarpa saran burjuvazinin hâkimiyet biçimlerinden birisidir. *Faşistler* ekonomik bunalımı, «sol tehlike» yi ya da «anarşi» yi vs... istismar ederek kendi adlarına iktidara *gelmezler*; ekonomik bunalımdan tekelci burjuvazinin en az zararlı sınırlanmasını sağlamak, «sol tehlike»yi ve «anarşi»yi geçici bir süre için de olsa bertaraf edebilmek için tekelci burjuvazi tarafından kitlelerin ekonomik sıkıntılarını türlü yollardan istismar edilecek, özellikle küçük burjuvazinin ezeli proleterleşme korkusu sonunadek işlenerek, aktif maddi destek ve gizli kapaklı siyasi manevralar sonucunda iktidara *getirilirler*. Dolayısıyla faşistlerin iktidarı, kendi iktidarı değildir; tekelciler namı hesabına iktidardır. Yukarıda da değindiğimiz gibi, faşist partilerin muhalefetteyken kitlelere verdikleri sözlerin hiç birini (devlet otoritesini güçlendirme dışında) iktidara geldikten sonra tutmamalarının, ve kendi içlerinde bu gibi vaatlerin ciddiyetine inanmış unsurları derhal tasfiyeye yönelmelerinin al

tında yatan gerçek budur. Bununla birlikte tekelci burjuvazi ile pis işlerini gördüğü düğü faşist grübu arasında yine de belli bir mesafe vardır. Bu mesafe faşist partilerin «burjuva düşmanlığı»nda, burjuva yozluğunu dillerine dolamalarında, «yeni düzen» ve «devrim» nâralarında kendini gösterir. Faşist partiler tekelci burjuvazinin geçmiş ya da mevcut iktidar partilerini de kıyasıya eleştirir, yerin dibine batırırlar. Ama bu hiç bir zaman, faşistlerin kuracakları iktidarın gerçekte tekelci burjuvazinin gerici iktidarı olmayacağı demek değildir. Bir başka deyişle, faşist partiler salt kendi gayretleriyle ve kendi adlarına iktidara geldikten sonra tekelci burjuvaziye teslim olmazlar. Faşist iktidar daha baştan, bizzatıhi tekelci burjuvazinin en gözükara iktidarudur.

Aradaki mesafe iki işe yarar: birincisi, faşistlerin mevcut ekonomik, sosyal ve siyasi bunalımı istismar ederek kitlelerin belli kesimlerini avlamalarını kolaylaştırır. Faşistler kitlelerin karşısına anti-tekel, hattâ anti-kapitalist sloganlar ve vaatlerle çıkar, kitlelerin kurulu düzene ve burjuvaziye karşı duydukları güvensizlik, bıkkınlık ve nefretten siyasi sermaye çıkarırlar. «Sosyalist» ya da toplumsal kılıkla bürünerek, kitle çapında muhalefetin ve hoşnutsuzluğun gerçek sol tercihlerde odaklaşıp devrimci bilince varmasını bir ölçüde engellerler; buna milliyetçiliği ya da sözde «millîliği» katarak, kitle çıkarlarıyla tekelci burjuvazinin yabancı tekelere bağımlı çıkarları arasındaki uzlaşmaz gelişkiden doğan yaygın muhalefet potansiyelini nötralize ederler. «Hem kapitalist, hem kapitalist olmayan» bir Üçüncü Yol hülyasıyla özellikle küçük burjuvazinin telaşlı ve ürkek yüreğine serin sular serperler.

İkincisi, tekelci burjuvazi kendi pis işini gördürmek üzere faşist grübu öne sürerek kendi burjuva «saygınlığını», «medeniyet geleneğini» korur. Faşist zulme kendisi de «boyun eğmiş» görünerek yeri ve zamanı geldiğinde kitlelere hedef şaşırtıcı çıkışlar yapar; kendi adına işlenen bütün suçları faşistlerin üzerine yıkarak kendisi aradan sıyrılır. İkinci Dünya Savaşı sonunda faşist elebaşları Nürenberg'de hak ettikleri cezayı bulmuşlardır;

ama onları öne sürüp başa geçiren uluslararası sanayi ve banka kodamanları, «komünizme ve anarşiye çare» oldukları için onları en azından ehveni şer görenler, ya da Hitler'in yükselip azmasını yine «komünizme karşı» olduğu için hoşgörü ve «anlayış»la karşılayarak, sonunda ken di başlarına da sarılan faşizm belâsından kurtulmanın yükünü yine kitlelerin sırtına yıkmakta savaşta otuz milyon insanın he der olmasının suçunu paylaşanlar, hiç de hakketmedikleri bir biçimde paçayı kurtarmışlar, kendilerini temize çıkarmışlar dır.

Nihayet faşizm, bütün bu niteliklerin den ötürü, ama asıl, tekelci sermayenin en gözü-kara ve «çaresizliğine çare ara-yan» iktidarı olduğu için, burjuva demok rasisinin de inkârıdır. Çünkü burjuva de- mokrasisi burjuvazinin sınıf hâkimiyeti- nin toplumda belli bir dengeyi gözetin bi çimidir; bir yanda sermaye sınıfları ara sında denge; öbür yanda sermaye sınıfla rıyla işçi sınıfı arasında denge.

Gerçi burjuva demokrasisi de *özünde* burjuva diktatörlüğüdür. Faşizmin İtal- ya'da, Almanya'da, İspanya'da, Şil'de olduğu gibi, burjuva demokrasisini berha- ve edip yerine finans-kapital diktasını kurması, gerçekte, burjuva demokrasisi- nin bir anlamda karşıtına dönüşmesi, bir anlamda da kemâle ermesidir. Bu nedenle burjuva demokrasisinin inkârını salt faşiz me özgü bir olgu sanmamak gerekir. Bur- juvazinin burjuva demokrasisine inancı ve saygısı, burjuva demokrasisinin burju va çıkarlarının teminatı olabilmesi şartı- na bağlıdır ve ancak oraya kadar sürer. Ordan sonra burjuva demokrasisine bin dereden yüz bin su getirilerek paydos de nildiğinde, bunu diyenler yalnız faşistler değil, asıl *burjuvazinin kendisidir*. Zira ordan sonra burjuva demokrasisi burjuva zinin gözünde demokrasi olmaktan çıkar, «demagoji» ya da «anarşi» olur! Nitekim sosyalizme, yani özel mülkiyetin ve ondan doğan sermaye hâkimiyetinin inkârı de- mek olan düzene, burjuva demokratik yol dan geçilemeyecek olmasının temelinde de bu somut olgu yatar. Oysa sosyalist dü- zenin kurulması, burjuva demokrasisinin tarihî gelişim içinde nihai ve doğal tecelli- sidir.

Burjuva demokrasisi soyut bir «nas»,

«ileri» Batı kafasının «güzel» ya da «â- dil» bir buluşu değildir. Burjuvazinin bir yandan feodaliteye ve feodal artıklara, öte yandan yeni gelişen işçi sınıfına karşı kullandığı bir *sınıf mücadelesi aracıdır*. Bu niteliğiyle de tarihi, yani geçici bir kurumdur. Burjuvazi belli tarihî koşullar da kendi çıkarını geliştirip koruyabilmek için demokrasiye ihtiyaç duyar. O neden- le burjuva demokrasisi çerçevesinde ken- di çıkarıyla demokrasiyi telif eder. Bu telifte işçi sınıfının ekonomik ve siyasi a- ğırlığı vazgeçilemez unsurlardan birisidir. Zamanla işçi sınıfının ağırlığı arttıkça de mokrasiinin alanı genişler, burjuva çıkar- larının alanı daralır. Süreç kendi hâline bırakılacak olsa, sonu kaçınılmaz olarak sosyalizme varacaktır. Oysa süreç kendi hâline bırakılmaz hiç bir zaman. Burjuva zi bu sonucu önlemek, kendi çıkarlarının alanını aynı genişlikte tutabilmek için de mokrasiinin alanını dar tutmaya, dolay- sıyla da *büsbütün daraltmaya* yönelir: burjuva diktatörlüğü, burjuva demokrasi- si kalıbını çatlatıp demokrasiinin hepten inkârına, totaliter faşizme dönüşür. Zira demokrasi alanını gittikçe genişleten sınıf mücadelesi sürecinde burjuva demokrasi- si artık burjuva çıkarlarının, yani azınlık çıkarlarının teminatı olmaktan çıkmıştır. Öylesine çıkmıştır ki, bu teminatı sağlıya bilmenin tek yolu artık faşizmdir; ve bur juva demokrasisinin demokratik yanı ne ka dar ağır basmışsa, dolayısıyla burjuva de mokrasisi burjuva çıkarlarının teminatı ol maktan ne kadar uzaklaşmışsa (en son örneği Şil'de olduğu gibi) onun yerini a- lan faşist rejim o kadar kanlı, o kadar gad dar ve o kadar gerici olur. Bu da işçi sı- nımının tarih sahnesine çıkmasıyla burju- va çıkarlarının ne kadar *gerici* bir niteli- ğe büründüğünü, sosyalizmle bağdaşma- yanın demokrasi değil, doğrudan doğruya burjuva çıkarları, ya da demokrasiyle bağdaşmayan sosyalizm değil, yine doğ rudan doğruya burjuva çıkarları oldu- ğunu gösterir.

Bununla birlikte, yukarda da değin- diğimiz gibi, çağdaş kapitalist toplumda burjuva demokrasisinin *faşizme* dönüşme sinden doğrudan doğruya ve en çok çıkarı olan zümre, tekelci burjuvazidir. Dolayısı- la faşist rejimle teminat altına alınan çı- karlar aslında uluslararası kapitalizmin

ülke içinde uzantısı durumunda olan çırkarlardır. Bir başka deyişle, faşizm bütün özel mülk sahiplerinin çıkarlarının değil, sadece uluslararası tekellerle bütünleşen özel mülkiyetin, yani son tahlilde uluslararası tekellerin özel mülkiyetinin teminatıdır. Faşizmde çıkarı olanlar kaderlerini bu bütünleşmeye bağlamış bir avuç azınlıktır. Geri kalanlar, başta emek gücünden gayri hiç bir özel mülke sahip olmayan proletarya olmak üzere, peyderpey faşizmin sillesini yemeğe mahkûmdurlar. Faşizme karşı birleşik cephe ve demokratik güç birliği kavramının hareket noktası ve geçerliliği de buradadır.

Bu bakımdan burjuva demokrasisini her zaman için ve hepten mahkûm etmek, işçi sınıfının sosyalizmi kurma yolunda belli aşamalarda yanına almak zorunda olduğu müttefikleriyle birlikte birtakım hayatî demokratik mevzileri ele geçirmesinden de burjuva demokrasisinin oynadığı ve daha da oynayacağı rolü inkâr etmek, yanlış ve boş sekter bir tutumdur. Özellikle içinde yaşadığımız, emperyalizme karşı milli bağımsızlık mücadeleleri çağında bu gerçeği çok iyi değerlendirmek gerekir. Emperyalizme bağımlı ülkelerde bugün burjuva demokrasisi emperyalizmin ve onun uydusu gayri milli tekeli burjuvazilerin hiç de işine gelmemektedir. Zaman zaman geçerli olduğu meselâ Şili gibi yerlerde sonradan ya faşist diktayla son bulmakta, ya da göstermelik güdümlü de mokrasiye dönüşmektedir. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin kalıcı tercihleri kesinlikle burjuva demokrasisi değildir. Yine yukarıda değindiğimiz gibi, ileri kapitalist ülkelerin burjuvazileri de, son ekonomik krizle büsbütün keskinleşen sınıf mücadelesi koşullarında, kendi metropollerinde burjuva demokrasisi dışında tercihlere yönelme eğilimleri göstermektedirler.

Bu durum işçi sınıfının demokrasi mücadelesinin niteliğini ve yönünü belirler. Faşizmi geriletip sonunda gündemden silme, ya da alaşağı etme mücadelesi işçi sınıfının genel demokrasi mücadelesinin bir parçası ve vechesidir, ve ancak işçi sınıfı öncülüğünde kalıcı başarıya ulaşabilir. İşçi sınıfının müttefikleriyle birlikte vereceği bu mücadelede burjuva demokratik talepler, her toplumun kendi spesifik koşullarına göre, gündemde olabilir. Ama bu, söz konusu mücadelenin

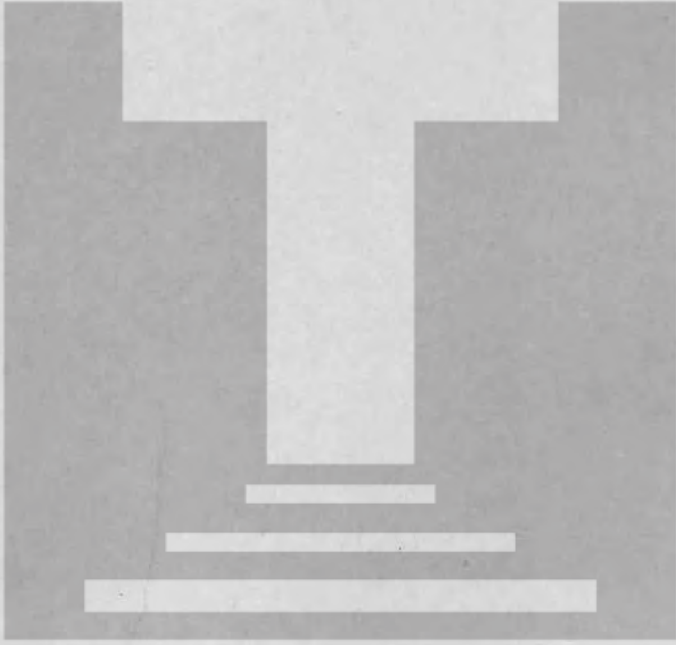
nihai demokratik hedefinin burjuva demokrasisi olduğu anlamını taşımaz. Mücadelelerin ancak işçi sınıfı öncülüğünde başarıya ulaşabileceği gerçeği, açık ya da gizli faşizme ve her türlü göstermelik de mokrasiye karşı verilecek mücadeleyi, burjuva demokrasisini gerçek demokrasi yönünde aşan hedeflere yöneltmiştir. Zira demokrasi için mücadelede başı çeken işçi sınıfının asgari programı ile müttefiklerinin azami programları arasında sadece nicelik bakımından değil, nitelik bakımından da fark vardır. İşçi sınıfının demokratik mücadelesi, onun sosyalizm için verdiği mücadelenin bir parçasıdır. Öyle olduğu için de işçi sınıfının insanın insanı sömürmesine son verme ve dünyayı değiş tirme mücadelesinde demokratik hedefleriyle sosyalist hedefleri arasında aşılmaz Çin seddi yoktur!

(1) *Kadim Yahudi düşmanlığı ile çağdaş İsrail «düşmanlığını» tabii ki birbirine karıştırmamak gerekir. Yahudi düşmanlığı Batı Hristiyan kültürünün bir ürünüdür. İsrail «düşmanlığı» ise Arap halklarının emperyalizme karşı mücadelelerinin bir yansımasıdır; hiç bir anlamda Yahudi düşmanlığı değil, İsrail devletinin emperyalist sistem içinde oynadığı gerici role ve sırtını emperyalizmin gücüne dayayan İsrail saldırganlığına karşı bütün dünyada duyulan haklı tepkinin ifadesidir. Nitekim iki bin yıldır Yahudilerle aynı topraklarda yanyana kardeşçe yaşayan Arap halkları arasında Yahudi düşmanlığı hiç bir zaman revaç bulmamıştır. Müslüman ülkelerde Yahudi düşmanlığı, olsa olsa, emperyalizmin yardımcısı yerli burjuvazinin fedailiğine swanan birtakım grupların mal bulmuş mağribi gibi dört elle sarıldıkları köklü dışarda bir özendir.*

(2) *Şili'de faşist iktidarı başa geçmesinde CIA'nın ve çok-uluslu ABD tekellerinin oynadıkları rol sonradan bütün ayrıntularıyla açıklandı. 1970'de Amerikan gizli istihbarat servislerinin çalışmalarını yöneten Henry Kissinger, Allende'nin seçim zaferinin hemen ardından, «Şili'de komünist bir rejim kurulacağını, Arjantin, Peru ve Bolivya'nın da onun örnek alarak aynı yola gireceklerini, Halk Birliğinin başarısının yalnız Latin Amerika'da değil, Fransa ve İtalya'da dahi bir salgın yaratmasının her ne bahasına olursa olsun önlenmesi gerektiğini» söylüyordu.*

ilke 10 LİRA
AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

TÜSTAV